

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů

Katedra zahradní a krajinné architektury

Revitalizace vybrané lokality "městské džungle" v Praze 6 – Vokovicích

Diplomová práce

Bc. Dorotea Cimburová

Zahradní a krajinářská architektura

Jan Hendrych, Cert Mgmt, ASLA

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu své diplomové práce Janu Hendrychovi, Cert Mgmt, ASLA, za cenné rady, trpělivost a čas, který mi při konzultacích věnoval. Rodině a přátelům patří díky za jejich připomínky, pomoc a neustálou podporu.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Revitalizace vybrané lokality "městské džungle" v Praze 6 – Vokovicích" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 12. 4. 2019

Revitalizace vybrané lokality "městské džungle" v Praze 6 – Vokovicích

SOUHRN

Diplomová práce se zabývá problematikou městských džunglí, tedy místy, kde byla ukončena lidská činnost a následuje jejich zarůstání vegetací. Věnuje se jejich postavení v městském prostředí a možnostem revitalizací. Cílem práce je na základě literární rešerše a zhodnocení analýz navrhnout revitalizaci městské džungle v pražských Vokovicích.

Základem práce je literární rešerše, ve které je shrnut současný stav problematiky městských džunglí. Je zde popsána široká terminologie, význam městských džunglí jak z pohledu vegetační složky a pozitivního vlivu na městské prostředí, tak i z pohledu vztahu člověka k těmto prostorům. Tyto plochy často vyvolávají v lidech rozporuplné, a především negativní pocity. Proto je součástí rešerše i přehled možností, jak městské džungle zpřístupnit veřejnosti, jak je oživit, a přitom stále brát ohled na jejich významné přírodní i kulturní hodnoty. Jejich otevření a revitalizace mohou vést k jejich celkovému pochopení a přijetí. Zpřístupnění městských džunglí by mělo mít jak podobu fyzickou, která umožní člověku přímý kontrakt s divokou vegetací, tak mentální, která pracuje se vztahem člověka k přírodě. Přehled současného stavu problematiky vyúsťuje v několik příkladů revitalizovaných městských džunglí v Evropě.

Pro další směřování práce byly zanalyzovány dostupné podkladové údaje, které přibližují a zhodnocují historii a současný stav městské džungle v pražských Vokovicích. Jedná se o bývalé zahradnictví, které se po svém opuštění stalo ostrovem bujné zeleně uprostřed urbanizovaného prostředí. Jeho hodnoty spočívají v divoké pionýrské vegetaci, ve strukturách, které zde zůstaly po zaniklém zahradnictví. Nedílnou součástí prostoru je i téměř zaniklý Dejvický potok.

Návrh na revitalizaci bývalého zahradnictví spočívá v zachování a podpoření jeho přírodních a kulturních hodnot a vytvoření ekologicky nenásilné plochy, která je pomocí citlivých zásahů zpřístupněna veřejnosti. Návrh pracuje s artefakty bývalého zahradnictví, které různými způsoby podporuje. Pracuje s různými způsoby přiblížení a zpřístupnění městské džungle, ať už novým systémem cest, doplněným mobiliářem či navrhovanými aktivitami, které může takový prostor nabízet. Součástí je také částečná revitalizace Dejvického potoka. V reakci na územní a metropolitní plán a z nich vzešlé problémy jsou navrženy možnosti jejich řešení. Navrhované změny vedou k vytvoření jedinečné plochy zeleně v kontextu hlavního města.

Práce předkládá možnosti, jak přistupovat k oživení lokalit městských džunglí a jejich začlenění do systému zeleně našich měst.

KLÍČOVÁ SLOVA

městská divočina, nová divočina, revitalizace, veřejný prostor, Vokovice, zaniklé zahradnictví

Revitalisation of chosen area of "city jungle" in the Vokovice district of Prague 6

SUMMARY

The diploma thesis deals with problematics of city jungles, places where the human's activity ends and the growing of vegetation follows. It focuses on the city jungle's place in the city scape and ways of their revitalisation. The goal of this thesis is to propose a revitalization of city jungle in Vokovice district of Prague 6 based on literature review and the analysis of the site.

The basis of the thesis is the literature review, where the current state of the problematics of city jungles is summarized. The broad terminology is described here, as well as the importance of city jungles from the point of view of the vegetation layer and their positive effect on the city scape and from the view of relationship of human to these places. These places are often a source of contradictory and mainly negative feelings. Hence, the outline of ways how to provide access to the city jungles and how to regenerate them and still take account of their significant natural and cultural values is part of the literature review. The opening and revitalization of city jungles can lead to their overall acceptance and understanding. The access to the city jungle should be provided in a physical form, which provides direct contact with wild nature, as well as a mental form, which works with a relationship of man to nature. The overview of current state of the probematics results with several examples of revitalized city jungles in Europe.

For the further work the available basis data were analysed. They are evaluating the history and current state of the site of city jungle in Vokovice district. The place is a former garden centre, which after its abandonment became an island of lush vegetation in the middle of urbanised surroundings. Its value is founded in its wild pioneer vegetation and remaining structures of the garden centre. The integral part of the site is the Dejvický stream, which is almost defunct.

The proposal of revitalization of former garden centre is based on preservation and support of its natural and cultural values and creation of ecologically non-violent space which is through sensitive interventions open to the public. The proposal works with the artefacts of former garden centre and supports them in different ways. It also works with the accessibility of city jungle by a new path system supplemented with seating opportunities, as well as proposes activities which this place can host. A partial revitalisation of Dejvický stream is also a part of the proposal. It also deals with problems of the spatial planning and proposes its solution. Proposed changes lead to creation of a unique green space in a context of capital of Prague.

This diploma thesis brings in ways how to deal with regenerating of city jungles and their inclusion to the green systems of our cities.

KEYWORDS

urban wilderness, new wilderness, revitalisation, public space, Vokovice, abandoned garden centre

Obsah

1	ÚVOD	1		
2	CÍL PRÁCE	1		
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	2		
3.1	Definice a charakteristika městské džungle a jí podobných termínů	3		
3.1.1	Český kontext	3		
3.1.1.1	Městská džungle	3		
3.1.1.2	Městská divočina	3		
3.1.1.3	Nová divočina	3		
3.1.2	Zahraniční kontext	5		
3.1.2.1	Urban wildscape	5		
3.1.2.2	Urban wilderness	5		
3.1.2.3	Nature of the fourth kind – the urban-industrial nature	6		
3.1.2.4	New wilderness	7		
3.1.2.5	Wastelands, urban wastelands	7		
3.1.2.6	Další pojmy	7		
3.2	Význam a funkce městských džunglí	8		
3.2.1	Městská džungle a vegetace	8		
3.2.1.1	Charakter vegetace v městských džunglích	8		
3.2.1.2	Ekologický význam městských džunglí	11		
3.2.2	Městská džungle a člověk	13		
3.2.2.1	Městská džungle a její vnímání člověkem	13		
3.2.2.2	Sociální, rekreační a psychologický význam městských džunglí	14		
3.2.2.3	Děti v městské džungli	16		
3.2.2.4	Mladí v městské džungli	16		
3.3	Možnosti revitalizací a oživení městských džunglí	17		
3.3.1	Posílení kontaktu obyvatel měst s městskou džunglí	17		
3.3.1.1	Ochrana přírody městských džunglí	17		
3.3.1.2	Ponechání lokality přírodním procesům – (re)wilding	17		
3.3.1.3	Kontakt s divočinou	18		
3.3.1.4	Zachování a transformace kulturních reliktnů	19		
3.3.1.5	Minimalizace rizik	19		
3.3.2	Posílení přírodní orientace a vztahu k přírodě	20		
3.3.2.1	Vzdělávání o přírodě městské džungle	20		
3.3.2.2	Vymezení cílových skupin	20		
3.3.2.3	Informační politika a participace	20		
3.3.3	Příklady revitalizací městských džunglí v Evropě a ve světě	21		
	3.3.3.1	Natur-Park Schöneberger Südgelände	21	
	3.3.3.2	Park am Gleisdreieck	23	
	3.3.3.3	Park am Nordbahnhof	25	
	3.3.3.4	Landschaftspark Duisburg-Nord	26	
	3.3.3.5	Gyllins trädgård	27	
4	ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ	30		
4.1	Lokalizace a obecné informace o řešeném území	31		
4.2	Historie území	32		
4.3	Současný stav	37		
4.3.1	Cesty a vstupy	37		
4.3.2	Struktury a pozůstatky bývalého zahradnictví	38		
4.3.3	Dejvický potok a přírodní hodnoty	39		
4.3.4	Lidský vliv na území	40		
4.3.5	Dendrologický průzkum	41		
4.4	Přírodní podmínky	43		
4.4.1	Klima	43		
4.4.2	Geomorfologie	43		
4.4.3	Reliéf, sklonitost a expozice	43		
4.4.4	Potenciální přirozená vegetace	45		
4.4.5	Hluk	45		
4.4.6	Geologie	46		
4.4.7	Půdní poměry	46		
4.4.8	Hydrologické poměry	47		
4.4.9	Ochrana přírody	49		
4.4.10	Územní systém ekologické stability	49		
4.4.11	Systém zeleně	50		
4.5	Provozní analýza	51		
4.5.1	Městská hromadná doprava	51		
4.5.2	Automobilová a cyklistická doprava	52		
4.5.3	Pěší prostupnost	53		
4.6	Vybavenost a využití území	55		
4.6.1	Občanská vybavenost	55		
4.6.2	Využití území	56		
4.7	Struktura zástavby	57		
4.7.1	Urbanistická struktura zástavby	57		
4.7.2	Výšky budov	58		

4.8	Technická infrastruktura	59
4.9	Majetkoprávní vztahy	60
4.10	Územní a metropolitní plán	61
	4.10.1 Územní plán	61
	4.10.2 Metropolitní plán	62
	4.10.3 Modernizace trati Praha – Kladno	63
	4.10.4 Revitalizace Dejvického potoka	63
4.11	SWOT analýza	64
5	VLASTNÍ PROJEKT	66
5.1	Cíle návrhu	67
5.2	Popis návrhu	68
5.3	Celková situace	69
5.4	Analýza návrhu	70
5.5	Vizualizace	71
5.6	Řezopohledy	77
5.7	Možnosti využití základů skleníků a záhonů	83
5.8	Možnosti aktivit v území	84
5.9	Materiálové řešení	85
	5.9.1 Cesty ze štěrkového trávníku.....	85
	5.9.2 Povalový chodník	86
	5.9.3 Dřevěné schodiště	87
5.10	Mobiliář	88
	5.10.1 Dřevěné lavičky	88
	5.10.2 Piknikové stoly	89
	5.10.3 Dřevěné platformy	90
	5.10.4 Dřevěné přístřešky	91
	5.10.5 Ohniště	92
	5.10.6 Osvětlení	92
5.11	Návrh kácení a probírek	93
5.12	Výsadba dřevin	94
5.13	Orientační ekonomické zhodnocení	95
6	DISKUZE	97
7	ZÁVĚR	98
8	SEZNAM LITERATURY	99

1 ÚVOD

Krajina kolem nás, ať ve městě či mimo něj, je mnoha způsoby formována lidskou činností. Člověk si ji upravuje pro své potřeby, zastavuje novými budovami a mění její původní charakter. Veškerá krajina má svoji funkci a účel, kterou jí člověk předurčil. A přesto můžeme i v tak organizovaném moderním prostředí nalézt známky, že člověk není schopen svojí činností pojmout a ovlivnit celé své životní prostředí.

Takovým příkladem jsou *městské džungle*. Některými nazývané také *nová* či *městská divočina*, v zahraničním prostředí nejčastěji *urban wildscape*. Nehledě na široké názvosloví problematiky, vždy to jsou plochy, na které člověk tak trochu zapomněl. Lidská činnost zde byla ukončena z různých důvodů, plocha opuštěna, budovy vyklizeny. Ať už byla činnost, která zde probíhala jakákoliv – průmyslová, obytná či dopravní – její pozůstatky si bere krajina zpět. Vegetace prorůstá základy budov, konstrukce se její silou bortí, lidské výtvořky se ztrácí pod rychle rostoucí zelení. Prostor začíná přitahovat lidi z okraje společnosti, ostatní se mu většinou vyhýbají a v jeho blízkosti se moc nezdržují. Přestože *městské džungle* nejsou celkově přijímány příliš pozitivně, jejich hodnota spočívá i v něčem jiném. A tím je právě vegetace, a to vegetace velmi podobná té divoké a původní. Paradoxně právě člověk způsobil vznik těchto přírodě blízkých území, jejich přijetí je pro nás však stále velmi těžké.

Člověkem přehlížené plochy se často stávají refugiem přírodního charakteru v jinak velmi urbanizovaném prostředí. Druhy rostlin i zvířat dosahují v těchto lokalitách vysoké biodiverzity a díky jejich opomíjenosti mají prostor k nerušenému vývoji. V kontextu měst hrají opuštěné plochy s bujnou vegetací důležitou roli z hlediska ekosystémových funkcí a svými vlastnostmi přispívají ke zkvalitnění životního prostředí ve městech. Přesto na ně obyvatelé měst nahlíží jako na plochy bez užitku.

Jak píše Jorgensen & Lička (2012), pochopení a ohodnocení *městských džunglí* vyžaduje radikální redefinici našich hodnot a estetiky. Mohou tomu pomoci ale i malé zásahy, zpřístupnění a zobytnění *městských džunglí*. Stejně tak i zásahy většího charakteru, celkové revitalizace a dlouhodobé činnosti pomáhají k jejich přijetí. Mnoho opuštěných a zarostlých *městských džunglí* bylo zrevitalizováno a fungují jako městské parky či přírodní rezervace. Ještě větší počet takových míst na tento proces stále čeká, zatímco vegetace v nich neustále roste a pohlcuje pozůstatky zaniklých lidských činností.

Městskou džunglí, která by si svoji revitalizaci zasloužila, je i plocha bývalého zahradnictví v pražských Vokovicích, kterým se tato práce zabývá. Je to místo, kde se zjara objevují tulipány pěstované před mnoha lety k prodeji, kde mladé ořešáky a jasany prorůstají základy skleníků a ptáci osidlují neprostupné porosty. Je to místo významných přírodních hodnot, ale i artefaktů původního využití. S těmito, ale i dalšími souvislostmi pracuje návrh na revitalizaci této lokality. *Městská džungle* je v návrhu díky citlivým zásahům otevřena veřejnosti a její hodnoty podpořeny. Právě pochopení hodnot *městských džunglí* je důležitým bodem vedoucím k jejich přijetí. Pokud pochopíme význam těchto divočin, městské prostředí může být obohaceno o jedinečnou plochu veřejné zeleně.

2 CÍL PRÁCE

Cílem práce je navrhnout na základě literární rešerše a analýz revitalizaci vybraného území *městské džungle* v Praze 6 – Vokovicích. V literární rešerši bude popsána problematika městských džunglí, jejich hodnoty a možnosti revitalizací. Budou vybrány příklady obdobných revitalizací v Evropě. V analytické části bude zhodnocen současný stav území vybrané *městské džungle*, dále historické souvislosti lokality a místní přírodní podmínky. Na základě poznatků literární rešerše a výsledků analýz bude vypracován návrh na revitalizaci řešeného území na úrovni studie. Návrh bude brát ohled na specifické podmínky a hodnoty této lokality.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 DEFINICE A CHARAKTERISTIKA MĚSTSKÉ DŽUNGLE A JÍ PODOBNÝCH TERMÍNŮ

Městská džungle je pojmem velmi těžko uchopitelným, rozsáhlým a skrývajícím rozdílné charakteristiky. Zároveň můžeme k termínu *městská džungle* nalézt velké množství synonym, a to jak v českém, tak i v zahraničním prostředí. Všechna popisují podobný stav obdobným způsobem, ale liší se právě oním jednotícím názvem, jménem. Některé termíny jsou více zaměřeny na vegetaci v této džungli, jiné hledají protiklad k divočině staré, další se snaží popsat opuštěnost a nevyužitost takového prostoru. Často se využívá pojmu *urban* či *městský*, který vymezuje umístění takové lokality výhradně v městském prostředí. Pojmy české i zahraniční mají často mnoho společného, ovšem anglické výrazy jsou od těch českých těžko uchopitelné a jejich překlad nemusí vždy obsáhnout podstatu výrazu (např. *urban wildscape*, *urban wasteland*, *urban wilderness* či *new wilderness*).

Z důvodu uchopení problému, které usnadní jeho další používání během práce, bude nejprve tento pojem definován. Vzhledem k velkému množství autorů, kteří se této problematice věnují a zároveň na ni nahlíží poněkud rozdílným způsobem, bude tato oblast popsána zvláště v českém a zahraničním kontextu.

3.1.1 ČESKÝ KONTEXT

3.1.1.1 Městská džungle

Ačkoliv se pojem *městská džungle* může zdát pojmem srozumitelným, jediný, kdo ho v českém prostředí používá je Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy v dokumentu Katalog městských džunglí (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy 2015). *Městské džungle* jsou zde popsány jako neudržované prostory bez charakteru, nezastavěná prostranství, která lidé nenavštěvují, a to především z důvodu pocitů nebezpečí, které vyvolávají. Tyto pocity mohou být navozeny jejich zanedbaností a neprostupností. *Městské džungle* jsou zde popsány jako určitý protiklad k městským parkům, které obyvatelé Prahy využívají aktivně. Pojem byl vytvořen pro specifické prostředí Prahy, kde mají

tyto plochy „potenciál k rozvoji města či k rozvoji krajiny ve městě“ (Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy 2015).

3.1.1.2 Městská divočina

Stejně jako Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, který se zajímá o zanedbaná místa ve městě, přistupuje k tomuto problému i Krylová (2015). Zabývá se pojmem *městská divočina*, který v podstatě přebírá ze zahraničního prostředí a literatury, ale předkládá v prostředí českém. Chápe ho jako *pustinu* v současném městě, která ztratila svůj původní význam a funkci. Zároveň zdůrazňuje úlohu přírody a jejích procesů v podobě této *divočiny*. Příroda si tyto plochy pomalu přivlastňuje a tím získávají přírodní ráz. Díky tomu se rozmazává jasná hranice mezi *přírodou a kulturou*. Krylová (2015) uvádí jako příčiny vzniku *městských divočin* mimo jiné i procesy deindustrializace, „*nevyjasněná vlastnická práva, pozemkové spekulace, problémy s financováním veřejných či soukromých projektů nebo se může jednat o tzv. zbytkový prostor, vzniklý během procesu plánování, často okolo dopravních staveb*“ (Krylová 2015).

3.1.1.3 Nová divočina

Termínem v českém prostředí nejběžnějším a vžitým je *nová divočina*. Pojem *divočina* je chápán jako protiklad ke kulturní krajině, slovo *nová* jako kontrast k divočině *staré*, kterou se v českém prostředí myslí především zbytky klimaxových lesů málo ovlivněných člověkem (Lipský 2010b; Zemková 2010; Mikuláš & Šturma 2015; Mikuláš 2017).

Nová divočina je oproti té staré mnohem mladší. Vzniká na místech původně zkulturněných člověkem, který je po různé dlouhou dobu a s různou intenzitou využíval. Po vytracení lidského záměru či hospodářského významu je plocha ponechána ladem a velmi rychle se začínají spontánně vyvíjet raná stádia sukcese, která převládá nad lidskou činností. Lidský vliv se ale může opět kdykoliv

vrátit a přinést záměry nové. Nová divočina je tedy charakteristická svojí *nestálostí, proměnlivostí, a především nejistotou* dalšího vývoje. „*Divočina jednou je, podruhé není, její existence je založená na zvratech, její půvab spočívá v nejistotě a spontánnosti*“ (Zemková 2010). Z předchozí charakteristiky vyplývá, že prvky nové divočiny můžeme nalézt snad v každém fragmentu české krajiny, kde jsou přítomny jak spontánní, tak i člověkem iniciované pochody. Termín *nová divočina* proto musíme chápat jako nejasně uchopitelný a velmi neostře ohraničený (Lipský 2010b; Lipský 2010c; Mikuláš & Šturma 2015; Mikuláš 2017).

Přestože je tato práce zaměřena především na novou divočinu v městském prostředí, je důležité zmínit, že největší část nové divočiny se v České republice nachází na venkově, a můžeme ji tím pádem nazvat *novou divočinou postagrární* (Lipský 2010a; Mikuláš & Šturma 2015; Mikuláš 2017). Ta vznikala především v návaznosti na zavádění velkovýrobních zemědělských technologií od poloviny 20. století. Velkoplošné intenzivní zemědělství mělo za následek rušení drobných biotopů, často extenzivně obhospodařovaných, jako jsou meze a remízky, suché pastviny nebo maloplošné sady. Plochy nevhodné pro zemědělskou velkovýrobu, těžko přístupné svahy či vlhké louky podél vodních toků a v blízkosti pramenišť zůstávaly ležet ladem a spolu s opuštěnými poli, loukami, sady, zahradami a vinicemi daly vzniknout nové postagrární divočině. Lidský vliv se zde výrazně snížil v kontrastu s intenzivně obhospodařovanými plochami, které často leží v jejich těsné blízkosti. Přestože jsou plochy nové divočiny často vnímány jako nežádoucí, svojí existencí kompenzují mizení drobných prvků zeleně z naší krajiny a díky tomu se stávají lokálními refugii pro rostlinné a živočišné druhy. Jsou to plochy, kde se „*sukcesními procesy vyvíjejí přírodní a přírodě blízká společenstva*“ (Lipský 2010b), a tudíž také místy s vysokou biodiverzitou (Lipský 2010a; Lipský, 2010b; Mikuláš 2017).

Včetně výše popsané nové divočiny postagrární předkládá Lipský (2010b) i další typy nové divočiny, které dělí podle způsobu jejího vzniku. Definuje tak novou divočinu *postmontánní*, vzniklou v opuštěných lomech, povrchových dolech, cihelnách a pískovnách, na haldách, odvalech, výsypkách a v

„Divočina jednou je, podruhé není, její existence je založená na zvratech, její půvab spočívá v nejistotě a spontánnosti“

(Zemková 2010)

Obr. 1: (vlevo) Městská divočina podél Botiče v pražských Nuslích (Mikuláš & Šturma 2015, foto Mikuláš, nedatováno)

Obr. 2: (uprostřed nahoře) Opuštěná třešňovka v Hrdlořezích postupně zarůstá nálety, a stává se tak novou divočinou (Mikuláš & Šturma 2015, foto Mikuláš, nedatováno)

Obr. 3: (uprostřed dole) Nová divočina často doprovází železnice. Intenzita dopravy značnou měrou ovlivňuje charakter místní vegetace (železniční kolejiště v Libni, Mikuláš & Šturma 2015, foto Mikuláš, nedatováno)

poddolovaném poklesávajícím území (v souvislosti s hornickou činností uvádí Lipský (2010c) fakt, že tyto oblasti mají také nejvyšší podíl nevyužívaných ploch). Dalším typem je nová divočina *postindustriální* v opuštěných zarůstajících areálech průmyslových závodů, dále pak *postsídelní* na místě zaniklých sídel a nakonec nová divočina *postmilitární* na plochách opuštěných vojenských výcvikových prostorů a cvičišť.

Na rozdíl od Lipského (2010b) mluví Mikuláš (2017) o nové divočině vyskytující se v prostředí městském, čímž navazuje na pojem *městská divočina*, o kterém píše Krylová (2015) (viz výše). Dle Mikuláše (2017) převládají v této divočině „*prvky městské, tvořící většinou jemnější mozaiku se složitějším managementem (čímž se míní veškeré působení na daný objekt).*“ Novou divočinu ve městech považuje spíše než za zdroj problémů jako přínosnou. Dle Mikuláše (2017) vzniká ve městech nejenom na ruinách opuštěných továren (tím se shoduje s Lipským (2010b), který tak definuje novou divočinu *postindustriální*, viz výše), ale i ve vnitroblocích, na opuštěných skládkách, v opuštěných a neudržovaných městských zahradách a sadech, v bývalých zahradnictvích, podél zregulovaných toků, ve spárách mezi dlaždicemi chodníků nebo mezi štěrkem vysypanými kolejišti. Tento výčet doplňují ve své práci Mikuláš a Šturma (2015) o další plochy, kde se může nová divočina ve městech rozvíjet. Jsou jimi výsypky, navážky ornice, stavební suti, haldy, povodňové náplavy, zarostlé říční nivy, nákladová nádraží, panelové cesty, staré stinné zdi, převisy na budovách, zanesené římsy a okapy. Z tohoto výčtu je patrné, že nová divočina osidluje rychlými přírodními procesy jakýkoliv kousek naší krajiny, pokud zde i pouze na krátkou chvíli přestane působit činnost člověka.

Z předešlého textu vyplývá, že v českém prostředí je nová divočina vnímána a chápána v celé své šíři. Výše zmínění autoři ji nehledají pouze ve městech, kde si jí člověk všimá nejvíce, ale i mimo něj, na venkově, v zemědělské krajině, v krajině, kterou člověk opustil a kde se své role ujaly přírodní procesy. Zároveň se autoři nezabývají pouze velkými plochami nové divočiny, ale zaměřují se i na tak malé plošky, jako jsou pukliny v chodnících nebo římsy na domech. Dokládají tím, jak je tento pojem široký a těžko uchopitelný.

3.1.2 ZAHRANIČNÍ KONTEXT

V zahraničním prostředí lze nalézt daleko větší množství pojmů, které obdobným způsobem popisují městskou džungli a jí podobné prostředí. Některé jsou charakterističtější pro městský kontext, jiné jsou obecnější, další zaměřeny pouze na lesní porosty. Z toho důvodu bude stejně jako předchozí kapitola i tato členěna podle jednotlivých termínů. Protože se jedná o termíny v angličtině, které vystihují svojí podstatou význam pojmu, budou používány především jako nepřeložené. Jejich překlad tudíž nelze brát jako doslovný, ale spíše jako přiblížení pojmu české problematice.

3.1.2.1 Urban wildscape

Urban wildscape lze chápat obdobným způsobem jako pojem městská divočina, ačkoliv výraz *wildscape* nelze jasným způsobem přeložit do češtiny. Jorgensen a Keenan (2012) rozumějí *urban wildscape* prostředí, které není navrženo ani naplánováno, ale spíše se jedná o opuštěný či okrajový prostor, který často zarůstá vegetací. Podle Jorgensen (2012) to jsou městské prostory, kde příroda funguje jako protiklad k lidským činnostem a je hlavním činitelem, který tato území utváří. Spontánní růst vegetace zde probíhá prostřednictvím přirozené sukcese. Významnou charakteristikou *urban wildscape* je jejich nereplikovatelnost, vyvíjí se spontánně bez lidského vlivu. Vegetaci, která je schopná růst na narušených městských půdách, charakterizuje Gobster (2012) jako spontánní ruderalní vegetaci, jako odolné a plevelné pionýrské druhy.

Urban wildscapes existují v rozdílném měřítku, od trhlín v dlažbě, až k většímu a extenzivnějšímu městskému prostředí, kterým mohou být lesy, nevyužívané zahrádkářské osady, říční koridory nebo plochy brownfield, dále bývalé průmyslové areály, skládky, hřbitovy, dopravní koridory, prázdné pozemky a pustiny o různé rozloze (Gobster 2012; Jorgensen 2012; Jorgensen & Keenan 2012).

Výjimečnou hodnotou *urban wildscape* je jejich vrstevnatost. Je možné z nich vyčíst způsoby dřívějšího využití,

kteří se ovšem postupem času ztrácejí vlivem dalšího využívání a také vlivem antropogenní vegetace, která rychle obsazuje prostor a postupně zakrývá souvislosti s historií místa (Jorgensen 2012). Stejným způsobem rozumí *urban wildscape* i Sheridan (2010), který vyzdvihuje jejich hodnotu ukrytou ve fragmentech bývalého využívání. Pozůstatky materiálů, struktur, ploch, průmyslových artefaktů či původní vegetace je možné nalézt v jejich primární, syrové formě, zároveň jsou ale neustále zarůstány vegetací a ohroženy rozpadem. Proměnlivost a nestálost je tím pádem

Obr. 4: (nahore) *Urban wildscapes* se vyvíjejí v rozdílném měřítku a velikostech, od trhlín v asfaltu až k velkým porostům (Boston, USA, Del Tredici 2014)

Obr. 5: (dole) *Urban wildscapes* mají často lineární charakter a doprovázejí dopravní či říční koridory (Gobster 2012, foto Gobster 2010)

důležitou charakteristikou *urban wildscapes*. Obdobně je pojímají i Jorgensen a Lička (2012). Popisují je jako dynamická území s neplánovanými a neočekávanými změnami a procesy, ať už se jedná o pád stromu nebo demolici budov. *Urban wildscapes* jsou hmatatelným výstupem různorodých interakcí a procesů v průběhu času.

3.1.2.2 Urban wilderness

Termín *urban wilderness* lze češtinou přeložit jako *městská divočina*, který používá Krylová (2015). V zahraničním kontextu je jeho charakteristika o něco více rozvedena.

Stöcker et al. (2014) ji chápou jako městskou variantu té pravé divočiny, která se ale na rozdíl od té pravé vyvíjí bez lidského zásahu. Zároveň ale může nést znaky pravé divočiny jako například vlastní dynamický vývoj vegetace a přírodní vývojové procesy. Proto ji také nazývají *urban wild nature*, tedy *městská divoká příroda*. Na základě poznatků Kowarika (2011) a Göddeho (2009) popisují charakteristiky *urban wilderness*. Jsou to oblasti spíše menší rozlohy, často fragmentované, kde se pouze částečně objevují přírodní procesy, např. vývoj spontánní vegetace či přirozená sukcese. Vyvíjejí se na plochách v minulosti intenzivně využívaných člověkem a silně pozměněných činnostmi, která zde probíhala. Takovými plochami mohou být např. brownfieldy. Dalšími plochami vhodnými k přirozené sukcesi jsou městské lesy, říční břehy nebo mezery mezi budovami. Místa *urban wilderness* nejsou udržována, zato jsou ale často významně ovlivněna svým okolím. Poskytují také významné ekologické funkce díky svojí biodiverzitě a možnosti propojení s dalšími ekologicky významnými stanovišti (tomuto tématu bude hlubší pozornost věnována později).

Přestože na spojení slov *město* a *divočina* nahlíží Stöcker et al. (2014) jako na kontroverzní a provokativní, uznávají, že jejich kombinace přináší zajímavé příležitosti pro městské plánování.

Vedle Stöckera et al. (2014) používají tento termín ve svých pracích také Zefferman et al. (2018) nebo Konijnendijk (2012), přesněji ho ale nedefinují. Dále také Kowarik (2005; 2018), který na něj ale nahlíží jiným způsobem (viz dále).

3.1.2.3 Nature of the fourth kind – the urban-industrial nature

Kowarik (2005) nahlíží na divočinu ve městě jiným způsobem. Na základě lidského vlivu, historického vývoje přírody ve městě a také podobnosti s původní vegetací vymezuje koncept čtyř typů přírody (*Four nature approach*), přičemž městská divočina je jedním z nich. Hlavní myšlenkou tohoto přístupu je zredukovat dosavadní rozmanité a kulturně rozdílné formy městské přírody na čtyři hlavní typy, a tím zdůraznit jejich patřičné charakteristiky.

Nature of the first kind (příroda prvního typu) je přírodou původní, která zahrnuje pozůstatky nedotčených ekosystémů nebo jim velmi blízkých společenstev. Mohou jimi být původní lesní společenstva, vřesoviště, některé řeky a jezera apod.

Nature of the second type (příroda druhého typu) je krajinou, která vznikla díky tradičnímu nebo modernímu zemědělství a lesnictví, jsou jí např. louky, lesy, pole, obhospodařované lesy apod.

Nature of the third kind (příroda třetího typu) zahrnuje vegetaci, která vznikla díky zahradnickému navrhování a údržbě. Spadají sem zahrady, parky, uliční stromořadí.

Nature of the fourth kind (příroda čtvrtého typu) zahrnuje přírodní procesy, které se samovolně objevily na typicky městských průmyslových stanovištích bez jakéhokoliv vlivu krajinného plánování či navrhování. Jsou to v podstatě úplně nové městské zelené prostory. Počínaje trhlinami v dlažbě nebo kolonizací zdí a budov vegetací, jako kdyby to byly nepravé skály, vede takový proces přes různá stadia přirozené sukcese až k zarůstání celých opuštěných ploch a k vývoji městských industriálních lesů (*urban-industrial woodlands*). Ty mohou někdy dosáhnout takového přírodního vývoje, že jsou schopné samoregulace a fungování bez jakéhokoliv vlivu člověka. Tím se v podstatě velmi blíží charakteru původních nedotčených lesů (tedy přírodě prvního typu) (Kowarik 2005; 2013).

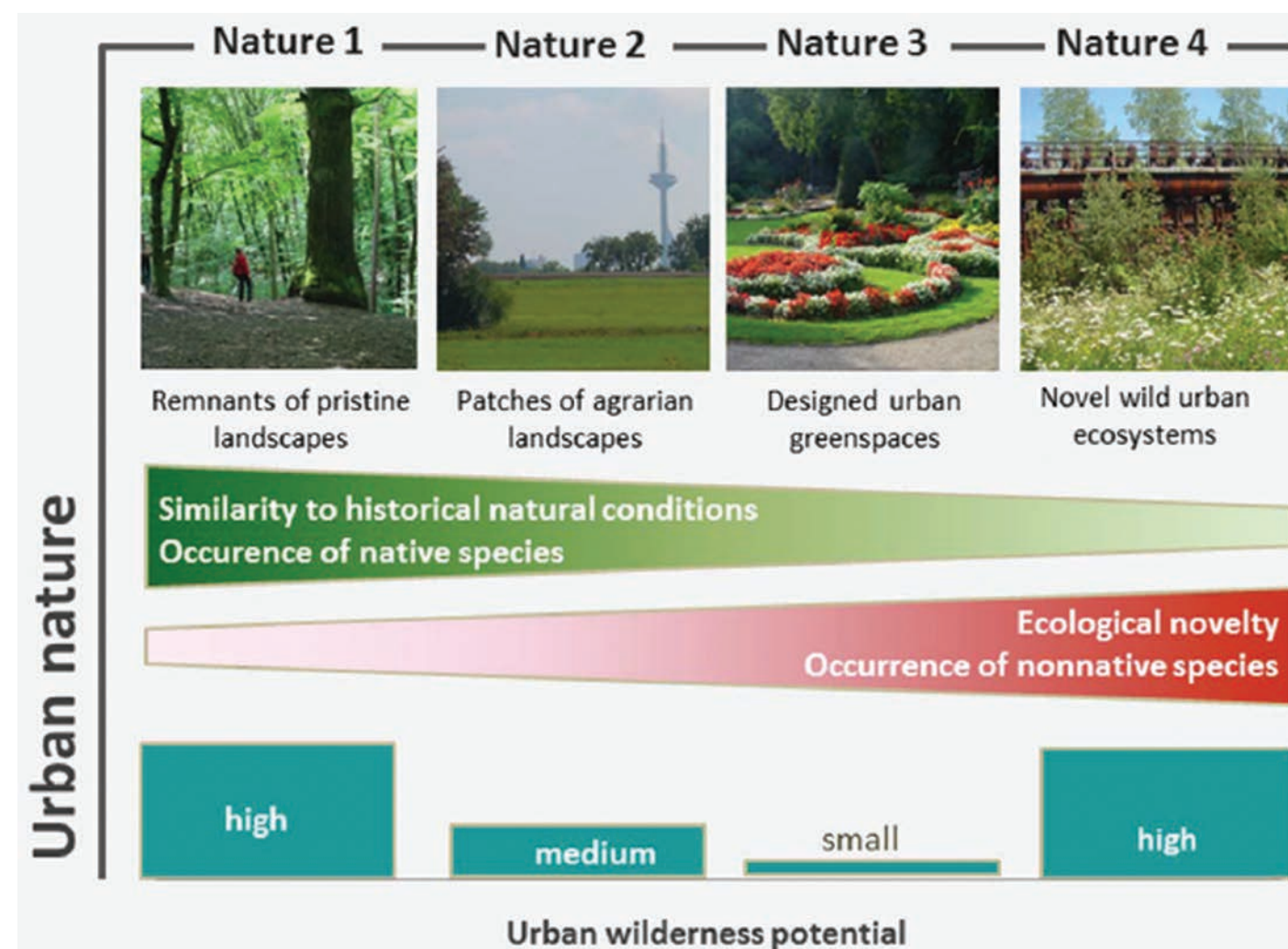
Čtvrtý typ přírody připodobňuje Kowarik (2005) k *wild urban woodlands* (divoké městské lesy), které se tím pádem stávají nedílnou součástí systému městských lesních porostů. Vznikají na místech původně ekonomicky velmi aktivních a v bezprostřední

blízkosti obyvatel měst. Zároveň je takový typ přírody vázán výhradně na městské prostředí, bez kterého by nemohl vzniknout.

Přírodní procesy, které probíhají na člověkem původně využívaných plochách (ať už jimi jsou opuštěné průmyslové areály, dopravní koridory, železniční tratě, brownfieldy nebo jiné opuštěné pozemky), daly vzniknout někdy úplně novým přírodním společenstvům. Tento typ stanoviště je nazýván *new wildness* či *urban-industrial nature*. Vzniká na základě zdrojů, které mohou dané plochy poskytnout, ale často se také vymyká charakteru typických místních stanovišť, především díky výskytu nepůvodních či dokonce invazních druhů. To přispívá k vysoké biodiverzitě těchto nových stanovišť společně s faktem, že jsou často na okraji lidského zájmu, a tím pádem se mohou vyvíjet bez přímého vlivu člověka (Kowarik 2005; Stöcker et al. 2014).

To, co dělá *urban industrial woodlands* zajímavými a charakteristickými, je ostrý kontrast mezi kulturní a přírodní složkou. Kulturní je zastoupena sutí, ruinami a zrezivělým kovem, příroda ale vše rychle a nezkrotle zarůstá. Ve vztahu ke kulturní vrstvě, lze na tyto nové porosty nahlížet jako na naprosto umělé, zatímco ve vztahu k přírodní vrstvě jako na čistě divoké. Obě vrstvy zde ale působí dohromady, nelze je oddělit. Tím se vytváří prostor, který je stejným dílem umělý i přírodní (Kowarik 2005).

Kowarik (2005) připodobňuje *Four nature approach* ke staré či nové divočině, přičemž onou *starou divočinou* chápe přírodu prvního typu, a právě *novou divočinou* přírodu čtvrtého typu. Do této problematiky tak přináší jasné odlišení tradiční, nedotčené divočiny od divočiny nové.

Obr. 6: „Four Natures approach“ rozlišuje hlavní typy městské přírody, které reprezentují transformační fáze krajiny od té nedotčené až k městské (Kowarik 2018)

3.1.2.4 New wilderness

Pojem *new wilderness* lze přeložit jako nová divočina, tedy výraz v českém prostředí velmi používaný. Na rozdíl od výše zmíněných pojmů se tento termín v zahraničním kontextu tolik nepoužívá. Kowarik (2018) používá obdobný pojem *novel wilderness*, jako protiklad k *ancient wilderness* (stará divočina).

Obdobným způsobem jako Lipský (2010b) chápe *new wilderness* i Henne (2005). Nahlíží na ni jako na specifický element příměstské krajiny ve střední Evropě. Urbanizace krajiny v blízkosti měst měla za následek snížení plochy zemědělské krajiny v důsledku nových dopravních koridorů a výstavby, a tím pádem i ztrátu venkovského charakteru krajiny. V průběhu urbanizace se plochy s divokou vegetací staly součástí předměstí.

Henne (2005) popisuje *new wilderness* jako produkt funkčních změn, jako druhotnou divočinu, která je dokladem původního obhospodařování krajiny. Je to výsledek neustálých vnitřních změn, přičemž jeho vzhled a struktura nejsou nikdy stabilní, především na počátku vývoje vegetace.

Podle Henne (2005) existuje na okrajích měst velké množství ploch, kde se tato *new wilderness* může rozvíjet. Jsou jimi plochy původně zemědělské půdy, které jsou pro dnešní intenzivní zemědělství málo úrodné. Tyto plochy proto zarůstají a stejně, jako píše Lipský (2010a), se nacházejí v těsné blízkosti intenzivně obhospodařovaných polí. Dále se *new wilderness* může podle Henne (2005) vyvíjet také na průmyslových nebo městských brownfieldech. Ty mohou vznikat v příměstském prostředí díky dynamickým efektům globalizace, které způsobují neustálé změny této oblasti.

3.1.2.5 Wasteland, urban wasteland

Termínem často používaným v zahraničním prostředí je *urban wasteland* či jednoduše *wasteland*. V českém kontextu ho zmiňuje Krylová (2015), kdy používá českého překladu *pustina*. Dále by to mohla být dle Řešetky (2006) v překladu i zpustošená krajina nebo krajina bez užitku.

Wasteland vyjadřuje podle Oxford English Dictionary (2019) místo v jeho přirozené nekultivované podobě, plochu spíše pustou než zarostlou nebo nevhodnou k pěstování či obdělávání. Zároveň je to prostor, který se může nechat svému přirozenému vývoji.

Pojem *waste* či *wasteland* může být také chápán jako přechodné stadium mezi kultivací a *wilderness* (divočinou). Ta už je ale spojena s bujně rostoucí vegetací (Jorgensen & Tylecote 2007).

Z výše zmíněného vyplývá, že na *wasteland* je nahlíženo jako na prostor bez vegetace, ovšem Bonthoux et al. (2014) nebo Brun et al. (2018) přidávají i zmínku o vegetaci. *Urban wasteland* je dle nich opuštěné místo se spontánní, tj. divoce rostoucí, vegetací.

3.1.2.6 Další pojmy

Mimo výše zmíněné pojmy existuje i mnoho dalších, které se věnují této problematice, ovšem nejsou používány v takové míře.

Je jimi např. *abandoned landscape* (opuštěná krajina) (Hands & Brown 2002; Del Tredici 2014), která ztratila svoji ekonomickou hodnotu a byla pak proto opuštěna. V souvislosti s tímto pojmem uvádí Del Tredici (2014) také termín *ruderal landscape* (plochy s ruderalní vegetací). Podobný význam jako *abandoned landscape* má také *derelict land* či *vacant land* (Doron 2007). Používá se také výraz *urban brownfield* (Mathey et al. 2018; Doron 2007), *badland*, *blankspace*, *empty place*, *free space*, *nameless space*, *no man's space* nebo *no man's land*, *urban desert*, *void*, *white area*, *SLOAP* (*Space Left Over After Planning* – zbytkový prostor po plánování) a mnoho dalších (Sheridan 2012; Doron 2007). Sheridan (2012) chápe některé z těchto pojmů obdobným způsobem jako výše zmíněné *urban wildscapes*, zároveň ale uznává, že charakterizovat něco, co má tolik dalších synonym, přináší pouze další různorodé významy a definice.

Jorgensen a Tylecote (2007) používají termín *post-modern wilderness*, který se nachází v mezerách města, jakými mohou být lesy, opuštěné zahrady, říční koridory či jiné opuštěné plochy, kde spontánní růst vegetace skrze přirozenou sukcesí zabírá prostor a dává najevo, že příroda má tento prostor pod kontrolou. Díky

umístění *post-modern wilderness* právě v oněch meziprostorech, zavádějí pojem *interstitial wilderness* (divočina v mezerách, divočina v meziprostorech).

Threlfall a Kendal (2018) používají pojem *wild space* či *wild urban space*, který chápou jako jakýkoliv prostor nebo součást městského ekosystému, kde neprobíhají žádné lidské činnosti, a organismy jsou tudíž schopny reagovat na své základní instinkty (např. reprodukce). Mohou to být opuštěné plochy či pustiny (*wastelands*), okraje železnic a jiné neformální plochy, ale také staré stromy a plošky společenstev v zahradách. *Wild space* nejsou obhospodařované, naopak jsou výsledkem chybějící údržby. Stejně jako ostatní krajiny jsou výsledkem pomalých historických procesů. Jsou prostorově velmi dynamické, mohou tudíž dosahovat různých rozloh.

městská džungle *ruderal landscape* *urban wildscape*
urban wilderness *nová divočina* *urban-industrial nature*
Nature of the fourth kind *new wildness* *vacant land*
void *urban industrial woodlands* *new wilderness*
urban brownfield *městská divočina* *nameless space*
free space *urban wasteland* *badland* *white area*
urban desert *blankspace* *abandoned landscape*
no man's land *derelict land* *empty place*

Z tohoto přehledu termínů věnujících se podobnému tématu je patrné, že pojem *městská džungle* nelze chápat jako pojem jednotící. Problematika používá mnoho různých termínů, na které se vážou i rozdílné definice. Některé jsou si podobné, další nahlízejí na věc odlišným způsobem a zaměřují se na jiné charakteristiky těchto nových divokých prostorů. Téma se rozšiřuje také s množstvím autorů, kteří se mu věnují. Absence jednotné charakteristiky i termínu nicméně dává každému člověku možnost k vlastní volné interpretaci a uvažování o plochách nové divoké přírody v našem okolí.

3.2 VÝZNAM A FUNKCE MĚSTSKÝCH DŽUNGLÍ

3.2.1 MĚSTSKÁ DŽUNGLE A VEGETACE

3.2.1.1 Charakter vegetace v městských džunglích

Jak již bylo zmíněno výše, na plochách opuštěných člověkem se může vyvíjet vegetace, která dá vzniknout městské džungli. Vegetace se zde vyvíjí spontánně a nerušeně a přes mnohá sukcesní stadia od počátečních luk, travobylinných a keřových společenstev může dosáhnout až podoby lesa (Henne 2005; Keil 2005; Brun et al. 2018). Vývoj přirozenou kolonizací až do formy lesa může trvat dvě až tři dekády (Kowarik 2005), někdy i čtyři (Kowarik & Langer 2005).

Vývoj vegetace na opuštěných zemědělských plochách je obdobný jako vývoje džungle ve městě. Ve středoevropských podmínkách reaguje sukcese velmi rychle na snížení lidského vlivu. Na opuštěné zemědělské půdě se během prvních deseti let začínají vyvíjet stepní společenstva, někde se ale udržují i déle, pokud je jejich vývoj brzděn místními edafickými podmínkami. Počáteční vývojová stadia mohou být charakteristická také výskytem nitrofilních druhů v důsledku velkého zásobení opuštěné zemědělské půdy živinami. Během dalších deseti let se vytvoří hustý a těžko prostupný keřový porost tvořený převážně trnkou obecnou (*Prunus spinosa*), svídou (*Cornus* sp.), hlohem (*Crataegus* sp.), růží šípkovou (*Rosa canina*) nebo bezem černým (*Sambucus nigra*). Takový porost zde může vydržet po mnoho let a jeho vývoj k lesnímu porostu závisí především na vzdálenosti plochy od lesa, který je zdrojem semen. Dominantním se poté může stát jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*) (Lipský 2010c).

Přestože vývoj vegetace v zemědělském prostředí může probíhat obdobným způsobem i v prostředí městském, často zde hrají velkou roli i další vlivy. Charakter vegetace městských džunglí je ovlivněn mnoha biotickými i abiotickými vlivy, stejně tak i procesy přírodními a kulturními (Kowarik 2005). Z abiotických faktorů to

jsou především půdní a mikroklimatické podmínky, které ovlivňují strukturu a vizuální charakter vegetace (Mathey et al. 2018; Brun et al. 2018), z biotických zejména kolonizace území vegetací, její šíření a chování (Kowarik 2005).

3.2.1.1.1 Abiotické podmínky

Abiotické podmínky městských džunglí jsou mnohdy zcela rozdílné od těch, které zde byly původně, což značně ovlivňuje vývoj vegetace (Kowarik 2005). Půdy v městském prostředí jsou často výsledkem antropogenního vlivu, a jejich kvalita je proto velmi proměnlivá v závislosti na historii daného místa. Bývají také velmi zhutněné (Del Tredici 2014). Tyto faktory, ale i mnoho dalších, ovlivňují kvalitu půdy i v lokalitách městských džunglí. Půda je následkem původního využívání místa často pozměněná. Dochází zde k demolicím, odstraňování nebo ukládání různorodého antropogenního materiálu, který narušuje prostorový a funkční kontakt s původní půdou, a dochází ke změně jejich hydrologických vlastností. Pokud se jedná o bývalé průmyslové areály, půdy mohou být často kontaminovány vysokými koncentracemi těžkých kovů. Půdy zde mohou být na živiny velmi chudé, podporující vývoj suchomilných travobylinných společenstev (Kowarik & Langer 2005) nebo naopak na živiny velmi bohaté (Mikuláš 2017). Rovněž mohou vznikat půdy úplně nové, jejichž vývoj ovšem trvá delší dobu, a proto jsou takové půdy ne zcela vyvinuté. Stáří půd tak hraje významnou roli při osidlování opuštěných ploch vegetací (Bonthoux et al. 2014). Dále se zde mohou vyskytovat materiálové pozůstatky původního využívání, jejichž kovové části korodují a podléhají erozi, a tím pádem ovlivňují půdní vlastnosti.

Jednotlivé lokality městských džunglí jsou proto z pohledu pedologie velmi rozdílné, a především závisí na podobě původního využívání lokality. Z výše zmíněného vyplývá, že vývoj vegetace na opuštěných místech je silně závislý na vlastnostech místního antropogenního substrátu (Kowarik 2005).

Obr. 7 (nahore) (Lipský 2010b); obr. 8 (uprostřed) (Únětice, Cimburová 2018); obr. 9 (dole) (bývalé zahradnictví ve Vokovicích, Praha 6, Cimburová 2018): Nová divočina či městská džungle může mít různé formy – otevřená stanoviště s mladými nálety, zapojené keřové porosty či neprostupné houštiny se staršími dřevinami.

3.2.1.1.2 Biotické podmínky

Biotickými faktory ovlivňujícími charakter vegetace městských džunglí mohou být pozůstatky původních zahradnických výsadeb, které se zde mohou dále rozmnožovat a rozrůstat. Dále se zde mohou rozvíjet nepůvodní a invazní druhy rostlin a živočichů, které do takových míst často nezáměrně introdukuje jejich původní využívání. Především je to ale blízkost urbanizovaného prostředí, která významným způsobem ovlivňuje podobu městských džunglí. Značnou roli zde hrají blízké zahrady a parky, ze kterých se šíří a migrují rostliny a živočichové a obsazují volné plochy opuštěných areálů. Jsou zdrojem původních i nepůvodních druhů, především pak těch, které mají schopnost rozptýlení a roznesení semen na velkou vzdálenost. Vývoj vegetace na opuštěném stanovišti je tím pádem více méně ovlivněn kulturně, výběrem rostlin v blízkých zahradách a parcích (Kowarik 2005).

Druhy původní (rostlinné i živočišné) se sem mohou šířit i z přírodě blízkých ekosystémů, pokud leží v blízkosti opuštěných ploch, a mohou významným způsobem ovlivnit druhovou skladbu nově osidlovaného stanoviště (Kowarik 2005). Protože městské džungle vykazují vlastnosti mnoha rozdílných stanovišť se specifickými stanovištními podmínkami, jsou často kolonizovány také v dané lokalitě vzácnými druhy (Duffner & Wathern 1988; Kowarik 2011).

Z výše sepsaného je patrné, že opuštěná stanoviště osidlují včetně domácích druhů také druhy nepůvodní či invazní. Kombinace původních a nepůvodních druhů vytváří společenstvo, které je lépe adaptováno na místní specifické stanovištní podmínky. Proto se zde často vyskytují druhy velmi odolné a schopné růstu v extrémních poměrech. Tím v podstatě vznikají úplně nové ekosystémy (Kowarik 2011; Del Tredici 2014; Kowarik 2018).

Nicméně může docházet i k poklesu původních druhů a jejich nahrazení druhy nepůvodními či invazními, které jsou často daleko lépe přizpůsobeny nepříznivým podmínkám, které mohou městské džungle poskytovat (Breuste 2004). Domácí pionýrské druhy jako bříza bělokorá (*Betula pendula*) a topol osika (*Populus tremula*) často dominují ve středoevropském prostředí na opuštěných plochách ve městech měst i mimo něj. Pokud se ale v blízkosti opuštěného prostoru nachází konkurenčněschopné nepůvodní druhy, jako např. trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), mohou obsadit prostor také a vytlačit druhy domácí (Kowarik 2005).

Kowarik a Langer (2005) uvádějí na příkladu přírodního parku Südgelände v Berlíně rozdíly ve společenstvech s domácími a nepůvodními druhy. Porosty domácích pionýrských druhů břízy bělokoré (*Betula pendula*) a topolu osika (*Populus tremula*) se přibližují původnímu dubo-borovicovému porostu, zatímco rozdílný vývoj je zřejmý v porostu s dominujícím trnovníkem akátem (*Robinia pseudoacacia*). Díky jeho schopnosti vázat vzdušný dusík se v tomto porostu vyskytují více náročné druhy jako javor mléč (*Acer platanoides*) a javor klen (*Acer pseudoplatanus*). Akát (*Robinia pseudoacacia*) se zde rozrůstá vegetativním způsobem a díky tomu je nepravděpodobné, že by zde mohly začít růst i jiné druhy dřevin.

Prach a Pyšek (1994) uvádějí břízu bělokorou (*Betula pendula*) jako nejúspěšnější dřevinu

Obr. 10: (nahore) Relikty původního využití se promítají do specifického vzoru vegetace, vytvářejí různorodá stanoviště, a poskytují tak podmínky k rozvoji různých druhů rostlin (Vojtěšská huť, Kladno, Mikuláš & Šturma 2015, foto Mikuláš, nedatováno)

Obr. 11: (dole) Bříza bělokorá a topol osika jsou nejčastější pionýrské druhy osidluující volné plochy ve středoevropském prostředí (Natur-Park Schöneberger Südgelände, Berlín, Německo, Cimburová 2018)

Obr. 12: Městské džungle působí velmi přirozeným dojmem i díky tomu, že nesou některé znaky přírodě blízkých společenstev, např. vysoký stupeň autoregulace (Praha, Mikuláš & Šturma 2015, foto Mikuláš, nedatováno)

osidlující člověkem ovlivněná stanoviště ve středoevropských podmínkách. Dalšími druhy, které uvádí Mikuláš (2017) jako nejčastější pro novou divočinu, jsou v českém prostředí trnovník akát (*Robinia pseudoacacia*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), bez černý (*Sambucus nigra*), na světlejších místech pak ořešák královský (*Juglans regia*). Vysoký obsah dusíku způsobuje bujný růst kopřivy dvoudomé (*Urtica dioica*), vlašovičniku většího (*Chelidonium majus*) a svízele přituly (*Galium aparine*). Významnými jsou také popínavé druhy, jako např. plamének plotní (*Clematis vitalba*), chmel otáčivý (*Humulus lupulus*), opletka čínská (*Fallopia aubertii*), loubinec popínavý (*Parthenocissus inserta*) nebo břečťan popínavý

(*Hedera helix*). Ve starých sadech a zahradách můžeme nalézt dožívající jabloně (*Malus domestica*), třešně (*Prunus avium*) a švestky (*Prunus domestica*). Častými druhy, které osidlují prostředí městské džungle, jsou rostliny šířící svá semena větrem např. plamének plotní (*Clematis vitalba*), křídlatka česká (*Reynoutria × bohemica*), zlatobýl kanadský (*Solidago canadensis*) nebo starček (*Senecio* sp.).

Nepůvodní druhy jsou charakteristickým prvkem mnoha nových městských ekosystémů (Kowarik 2011) a převládají především v raných sukcesních stádiích městské džungle (Prach & Pyšek 1994), kdy je (společně s prostřední fází sukcese) také nejvyšší druhová rozmanitost na rozdíl od pozdější fáze, kdy se vegetace vyvíjí do stadia lesního porostu (Kowarik & Langer 2005). Pokud by ovšem sukcese dosáhla do stadia lesního porostu v celé ploše městské džungle, je možné, že dojde k poklesu druhů charakteristických pro otevřená stanoviště (Kowarik & Langer 2005).

Nepůvodní druhy ovšem způsobují v městském prostředí řadu rizik. Existuje hrozba jejich rozšíření do příměstské krajiny, pokles druhů původních, vyvolání alergických reakcí, zároveň je jejich odstraňování velmi nákladné. Nicméně se v těchto případech jedná pouze o určité druhy, a ne o celé skupiny nepůvodních druhů (Kowarik 2011).

Díky velké míře genetické a taxonomické rozmanitosti, kterou městské džungle vykazují, jsou tato společenstva velmi odolná vůči vnějším vlivům (Threlfall & Kendal 2018).

Kromě charakteristické vegetace jsou pro opuštěné areály typické pozůstatky po dřívějším využití, ať už to jsou budovy, konstrukce či sutě. Takové reliktvy vytvářejí specifický vzor, který se následně promítne do krajinného tvarosloví a vegetace. Předchozí využití proto bývá velmi snadno čitelné, pokud růst vegetace neovlivní jejich podobu do té míry, že ztratí svůj jasný tvar a charakter (Kowarik 2005). Mimo jiné přispívají tyto reliktvy k rozvoji dalších mikrospolečenstev, a tím k celkové rozmanitosti stanoviště (Duffner & Wathern 1988).

Dalším biotickým faktorem mohou být i nové sociální aktivity,

kteří začnou v městské džungli probíhat. Sociální činnosti mohou změnit dynamiku místa a výrazně ovlivnit také vegetaci, která se novým podmínkám přizpůsobí (Kowarik 2005).

3.2.1.1.3 Přírodní charakter vegetace

Výše zmíněné biotické a abiotické faktory společně s fází sukcesního vývoje výrazným způsobem ovlivňují charakter nové divočiny či městské džungle, a tím přispívají k její rozmanitosti. Jsou charakteristické svým spontánním chováním i prostorovou dynamikou. To je způsobeno různými stádii sukcese, ve kterých se porosty v danou chvíli nachází, ale také vlastnostmi půd, věkem jedinců, jejich druhovým složením, růstem a dynamikou populací (Kowarik 2005; Bonthoux et al. 2014; Mikuláš 2017).

Nově vzniklá společenstva mají velkou škálu forem – travobylinné porosty, stepní a lesostepní vegetace, křoviny a iniciální lesní společenstva, ale i mokřadní společenstva, olšiny a vrbové houštiny v případě vývoje na podmáčených stanovištích (Henne 2005; Lipský 2010a). Společenstva v podstatě působí velmi přirozeným a přírodě blízkým dojmem, a to i díky volnosti, která je jim po dlouhou dobu ponechána. Městské džungle jsou ponechány svému vlastnímu nerušenému vývoji bez přímých lidských zásahů. Tímto procesem mohou dosáhnout vysoké úrovně autoregulace, sebeorganizace a soběstačnosti, čímž dospějí až k podobnosti a charakteru přírodních a přírodě blízkých společenstev (Kowarik 2005; Lipský 2010b).

Z pohledu původnosti vegetace je na ně naopak nahlíženo jako na umělé, protože vznikají díky mnoha kulturním a antropickým vlivům. Přesto mohou být městské džungle v urbanizovaném prostředí jednou z mála lokalit, kde dochází k samovolnému vývoji vegetace (Kowarik 2005; Del Tredici 2014). Sukcesní procesy dají vzniknout ekosystému, který je svojí strukturou v městském prostředí velmi unikátní, zároveň je zde daleko větší vliv přírodních procesů. Významně se tím liší od ostatních ploch městské zeleně, které jsou ve většině případů vytvořeny člověkem, pěstebně udržované a také aktivně využívané (Kowarik 2005; 2013; 2018; Mathey et al. 2018).

3.2.1.2 Ekologický význam městských džunglí

Podmínky urbanizovaného prostředí mají významný vliv na klima, půdu a biodiverzitu. Zároveň jsou ale negativní účinky městského prostředí snižovány výskytem zeleně, která poskytuje důležité *ekosystémové služby* pro městské prostředí a jeho obyvatele. *Ekosystémové služby* jsou definovány jako výhody, které lidé (ať už obyvatelé měst, či nikoliv) získávají za pomoci přírodních ekosystémů. V městském prostředí se tak podílejí na ekosystémových službách parky, městské lesy, uliční stromořadí, ale i vodní ekosystémy, tedy rybníky a potoky. Nejdůležitějšími ekosystémovými službami v městském prostředí jsou filtrace vzduchu, regulace mikroklimatu, snižování hluchosti, zasakování dešťové vody, nakládání s odpadními vodami a rekreační a kulturní hodnoty ekosystémů. Dalšími jsou produkce potravin a protierozní účinky. Ekosystémové služby lokálního charakteru mají významný podíl na kvalitě života ve městě, přispívají k posílení lidského zdraví a měly by se stát nedílnou součástí územního plánování. Důležitá je ovšem i kvalita zelených městských prostorů, která je často v horším stavu, než jak tomu je u přírodního prostředí mimo město. Stejně tak hraje významnou roli i velikost ekosystémů (Bolund & Hunhammar 1999).

Městské džungle mohou, stejně jako další zelené městské prostory, významným způsobem plnit ekologické funkce a přispívat ke zlepšování podmínek života ve městě (Kowarik 2005). Svými vlastnostmi a poskytováním ekosystémových služeb mají dokonce velký potenciál k překonání vlastností tradičních městských zelených prostorů (Threlfall & Kendal 2017). Zároveň je využití a udržení městské divočiny často daleko méně ekonomicky náročné než udržování takové plochy pro jiné účely (Zefferman et al. 2018).

3.2.1.2.1 Biodiverzita

Přestože biodiverzitu nepovažují Bolund a Hunhammar (1999) za součást ekosystémových služeb, v souvislosti s městskými džunglemi je důležité ji zmínit. Biodiverzita je významným způsobem ovlivněna velikostí dané zelené plochy. Větší plochy zeleně mnohdy hostí rozdílné biotopy a poskytují větší počet ekologických nik, které se tak stávají domovem velkého množství rozdílných druhů živočichů a rostlin (Bolund & Hunhammar 1999).

Právě městské džungle často poskytují velkou škálu rozdílných stanovišť ležících v těsné blízkosti, a to i na relativně malé ploše. Poskytují tak podmínky vhodné pro rozličné druhy rostlin a živočichů, ať už domácích nebo nepůvodních (Duffner & Wathern 1988; Kowarik & Langer 2005), často i pro druhy, které by se za jiných podmínek v městském prostředí nevyskytovaly (Threlfall & Kendal 2018). Plochy městské džungle tvoří refugia a biocentra (Lipský 2010a), do kterých se soustřeďuje množství rostlin i živočichů, jejichž výskyt je zde často mnohem vyšší než v okolní městské krajině (Lipský 2010c; Bonthoux et al. 2014). To má za následek velkou druhovou rozmanitost městských džunglí, která přispívá k vysoké biodiverzitě těchto stanovišť (Kowarik 2005) a významnou měrou také k celkové biodiverzitě městského prostředí (Bonthoux et al. 2014).

Jak již bylo zmíněno výše, biodiverzita městských džunglí je dána především jejich velikostí, kdy se počet druhů rostlin a živočichů zvyšuje s velikostí městské džungle. Dále je ovlivněna jejím stářím, přičemž porosty v počátečních a středně pokročilých fázích sukcese bývají druhově bohatší než porosty starší. Velkou roli zde hrají také půdní vlastnosti, které determinují výskyt určitých druhů rostlin a živočichů (viz výše). Na biodiverzitu má také vliv mikroklima, které se může velmi lišit od jedné městské džungle ke druhé (Bonthoux et al. 2014).

Müller et al. (2018) uvádí, že městské divočiny jsou často domovem velkého počtu druhů ptáků, ale i bezobratlých živočichů. Například velký podíl starých stromů či mrtvého dřeva může posílit výskyt určitých druhů živočichů, a to i chráněných. Především je

jím hmyz, který potřebuje pro svůj vývoj rozkládající se dřevo, ale mohou jimi být i živočichové obývající dutiny starých stromů, jako netopýři či hnízdící ptáci (Kowarik 2005).

Ke zvýšení biodiverzity v urbanizovaném prostředí přispívá také propojení jednotlivých společenstev, a to jak v rámci městského prostředí, tak i s ekosystémy mimo něj. Organismy jsou poté schopné migrovat mezi lokalitami a nedojde ke snížení biodiverzity ani v lokalitách malých, které jsou snižováním diverzity velmi ohrožené (Bolund & Hunhammar 1999).

Vliv na snížení biodiverzity městských džunglí mohou mít druhy nepůvodní, díky kterým často dochází k úbytku druhů původních. Opuštěné lokality jsou vhodným stanovištěm pro konkurenčně schopné nepůvodní druhy, zároveň ale může dojít i ke kombinaci druhů původních a nepůvodních, které vytvoří společenstvo vhodné pro místní specifické podmínky. Kromě toho má na biodiverzitu ve městech značně negativní vliv také lidská činnost. Dochází k úbytku přírodních a přírodě blízkých společenstev a k jejich fragmentaci, nepřímo jsou ohroženy změnou klimatu ve městech a změnou půdních a hydrologických vlastností (Kowarik 2011).

3.2.1.2.2 Zlepšení kvality vzduchu

Vzduch v městském prostředí je velmi často znečištěn kvůli nadměrné dopravě, průmyslu nebo vytápění budov nevhodnými palivy. Znečištění vzduchu má ekologické důsledky a značný vliv na zdraví obyvatel měst. Vegetace ve městech je ovšem schopná redukovat znečištění vzduchu, a to především pomocí filtrace částic prachu a dalšího znečištění ze vzduchu. Filtrační kapacita stoupá s listovou plochou, přičemž jehličnany vykazují vysokou filtrační kapacitu díky jehlicím na rozdíl od listnáčů. Zároveň jsou ale jehličnany více citlivé na znečištěný vzduch, a proto je kombinace listnatých i jehličnatých druhů dřevin tou nejlepší alternativou (Bolund & Hunhammar 1999).

Stejně jako ostatní městské ekosystémy přispívají tedy i městské džungle a jejich vegetace ke snížení znečištění vzduchu v urbanizovaném prostředí (Threlfall & Kendal 2018).

3.2.1.2.3 Mikroklima

Městské prostředí velkou měrou ovlivňuje mikroklima, a dokonce i lokální počasí. Teplota urbanizované lokality je často významně vyšší než teplota okolních neurbanizovaných lokalit, což je všeobecně nazýváno jako *tepelný ostrov města*. Zvýšení teploty je způsobeno velkými plochami betonu či asfaltu, které jsou schopné absorbovat teplo, v kombinaci s velkým množstvím energie, která je ve městech používána. Přírodní ekosystémy mohou takové rozdíly v teplotě mezi městem a jeho okolím významně snížit. Takto mohou sloužit vodní ekosystémy i stromy a další zelené plochy, které zvlhčují klima ve městě transpirací. Vegetace stínící domy v létě a redukuje rychlost větru v zimě snižuje nutnost vytápění a klimatizace, čímž se celkově ušetří za náklady spojené s jejich provozováním (Bolund & Hunhammar 1999; Del Tredici 2014).

Threlfall a Kendal (2018) poukazují na fakt, že městské džungle přispívají stejnou měrou ke snižování teplotních rozdílů jako ostatní městské ekosystémy. Duffner a Wathern (1988) uvádějí na příkladu ploch dnešního přírodního parku Südgelände a parku Gleisdreieck v Berlíně celkově nižší teploty těchto lokalit vůči jejich urbanizovanému okolí. Díky své poloze a orientaci zároveň fungují jako koridor, kterým proudí čerstvý vzduch přímo do centra města.

3.2.1.2.4 Snižování hlučnosti

Hluk z dopravy a dalších zdrojů může vyvolávat značné zdravotní problémy. Snižování hlučnosti je možné především pomocí měkkých povrchů (např. trávníků), které zvuk tříští. Společně s typem povrchu přispívá ke snížení hlučnosti také vegetace, i když není jasné v jaké míře. Určitou měrou může pomoci i vegetace skrývající dopravní tahy, která může snížit vizuální dopad dopravy na lidskou psychiku, a tím i pocitově snížit její hlučnost (Bolund & Hunhammar 1999).

Městské džungle mohou stejným způsobem jako ostatní zelené plochy přispívat ke snižování hlučnosti ve městech, a to především díky množství vegetace, která se v takových prostorech vyskytuje.

3.2.1.2.5 Zasakování dešťové vody

Urbanizované prostředí sestává převážně ze zpevněných ploch, jejichž výsledkem jsou rapidní změny vodního režimu např. v porovnání s obdobným prostředím mimo město. Velký podíl nepropustných povrchů má za následek rychlý odtok dešťové vody, což může vést až k rychlému zvýšení rizika lokálních povodní, ale také ke snížení kvality vody. Dešťová voda je velmi rychle odváděna z ulic a městských prostranství, čímž nedochází k jejímu zadržování v půdě a celkově ke snižování hladiny podzemní vody ve městech (Bolund & Hunhammar 1999).

Zelené plochy ve městech přispívají významnou měrou k regulaci vodního režimu. Měkká půda ozeleněných ploch umožňuje prosakování vody do půdy a její opětovné využití vegetací, která ji znovu uvolní do vzduchu díky evapotranspiraci. Tím dojde k pozitivnímu ovlivnění mikroklimatu (viz výše) ale i zvýšení obsahu vody v půdě a celkovému zpomalení odtoku vody a jejímu zadržování v městském prostředí (Bolund & Hunhammar 1999).

Také městské džungle se podílejí na zasakování dešťové vody (Threlfall & Kendal 2018). Lipský (2010a) uvádí jako pozitivum nové divočiny její schopnost zvýšit retenci vody v krajině a také snižovat škody během povodní. Stejně tak i Baines (2012) zdůrazňuje význam městských džunglí a podobných prostorů z pohledu zpomalování odtoku vody. Vzhledem k častějšímu riziku přívalových dešťů a rychlých povodní může městská džungle sloužit jako významný prvek pro dočasné zadržování dešťové vody.

3.2.1.2.6 Protierozní účinky

Protierozní vlastnosti vegetace jsou všeobecně známy, stejným způsobem fungují i městské džungle. Nově vzniklé ekosystémy mají dle Lipského (2010a) významný protierozní účinek. Snižují intenzitu jak vodní, tak i větrné eroze.

Obr. 13: (nahore) I nízký travobylinný porost zabrání vzniku větrné a vodní eroze, zpomalí odtok vody z krajiny a měkké povrchy roztrhají hluk (Sheffield, UK, Tylecote & Dunnett 2012, foto Dunnett, nedatováno)

Obr. 14: (dole) Plochy nové divočiny mohou v zemědělské i městské krajině fungovat jako centra biodiverzity poskytující úkryt mnohým rostlinám a živočichům (Lipský 2010c)

3.2.2 MĚSTSKÁ DŽUNGLE A ČLOVĚK

Město je stresujícím prostředím pro své obyvatele. Rychlost života ve městě a množství vjemů má za následek hektický způsob života s malým prostorem pro odpočinek a meditaci. Jednou z nejvýznamnějších ekosystémových služeb městských ekosystémů (a také městských džunglí) v návaznosti na výše zmíněné je jejich rekreační potenciál s možností her a relaxace. Také jejich kulturní a estetické hodnoty přispívají ke struktuře města a městské krajiny (Bolund & Hunhammar 1999).

Městské džungle hrají významnou sociální a kulturní roli v městském prostředí, přesto je na ně často nahlíženo velmi ambivalentně (Kowarik 2005; Jorgensen & Tylecote 2007; Mathey et al. 2018). Možnost zažít skutečnou divočinu se v dnešní době rapidně snižuje. Proto mohou městské džungle obyvatelům měst přiblížit pocity divočiny a sounáležitosti s přírodními procesy (Kowarik 2013).

3.2.2.1 Městská džungle a její vnímání člověkem

Prostory městské divočiny hrají významnou roli v estetice městského prostředí (Threlfall & Kendal 2018), a přestože mohou poskytovat pro obyvatele měst významné sociální funkce, jejich přijetí širší veřejností je stále velmi nejisté. Neustále zde existuje určitá bariéra k jejich celkovému pochopení (Kowarik 2005; 2013).

Lidé je chápou jako úpadek ekonomiky, která dříve fungovala a prosperovala, ze které i oni těžili a zajišťovali svoji existenci, ale která byla následně během krátké doby přemožena vegetací (Kowarik 2005). Pohled na ekonomický pád je pro mnohé dotěrný a nepříjemný (Kowarik 2005). Také zarůstání dříve prosperující kulturní krajiny je vnímáno spíše negativně. Opuštění zemědělské krajiny mnoho lidí chápe jako doklad špatného hospodaření s půdou, jako něco nechtěného, co by se nemělo dít (Lipský 2010b; 2010c). Z toho vyplývá, že vnímání a pochopení nové divočiny je poškozeno stopou bolestivých sociálních změn, které umožnily vznik takové přírody, a je na ně proto nahlíženo s výhradami (Kowarik 2005).

Každý člověk nahlíží na přírodu odlišným způsobem, a tak přijetí a pochopení městské džungle záleží na každém jedinci zvlášť (Kowarik 2005). Vše se odvíjí od hodnot, přesvědčení, postoje a preferencí konkrétního člověka, podle kterých k městské divočině přistupuje a také se v ní podle toho chová (Kowarik 2018). Každý nahlíží na estetiku těchto prostor velmi subjektivně, jeho pohled je dán sociokulturním pozadím, což vytváří osobní preference k živé přírodě. Co jeden vidí jako přírodní prostředí plné dynamických proměn vegetace, může druhý vidět jako prostředí neudržované a zanedbané (Lipský 2010c; Del Tredici 2014). Proto jsou městské džungle často spojovány s protichůdnými pocity. Zatímco v některých vyvolává pocity nejistoty, nepořádku, úpadku, zrušení nebo zmatku, jiní je vidí jako místo svobodné, poskytující nekonečné možnosti, prostory k objevování, dobrodružství a okouzlení (Jorgensen & Tylecote 2007).

Všeobecně lidé dávají přednost upraveným prostorům (Breuste 2004; Konijnendijk 2012) před

„...(lidé) mnohem více upřednostňují čisté a zahradnický upravené prostředí než městskou divočinu.“

(Breuste 2004)

Obr. 15: (nahore) Krajinářsky upravená Podzámecká zahrada v Kroměříži (Cimburová 2018)

Obr. 16: (dole) Městská džungle v Praze ve Vokovicích s bujně rostoucí vegetací a živelně vyšlapanou pěšinou (Cimburová 2018)

neudržovanými, a proto je na městské džungli nahlíženo jako na nevzhledné, bolavé lokality, které nejsou určeny k tomu, aby se tam vůbec chodilo. Vyvolávají odpor, navozují pocit nebezpečí a často se jim z toho důvodu lidé úplně vyhýbají (Breuste 2004; Stöcker et al. 2014). Mnozí chápou opuštěné zarostlé prostory jako rušivé vzhledem k městské scenerii (Mathey et al. 2018) nebo jako přírodu, která se nenachází tam, kde by měla (Krylová 2015). Pocity nejistoty jsou podněcovány i dvojnázností městských džunglí, spočívající v jejich přírodnosti i umělosti. Takový prostor je pak pro člověka matoucí (Kowarik 2005).

Rostliny se v novém prostředí mohou chovat nepředvídatelně, vyrůst do značných rozměrů a vypadat nevzhledně. Na ně je pak nahlíženo jako na indikátory chátrání, opuštění a zanedbání, a především jako na plevelnou vegetaci bez většího biologického významu (Del Tredici 2014). Právě výskyt ruderalních druhů (ve středoevropském prostředí jsou jimi např. kopřivy, lebedy, bodláky, lopuchy a keřové skupiny bezů nebo trnitých keřů), který často znemožňuje či ztěžuje dostupnost prostoru, přispívá k negativnímu pohledu na novou divočinu (Lipský 2010c). Mimo jiné mohou opuštěné prostory s bující vegetací poskytovat domov divokým zvířatům, která poškozují své okolí (např. prase divoké) nebo jsou zdrojem nemocí a chorob, a z toho důvodu je na taková území nahlíženo jako na nechtěná (Konijnendijk 2005).

Jak uvádějí Threlfall a Kendal (2018) nebo Brun et al. (2018), samotná přítomnost zeleně či její barevnost vede k pozitivnímu vztahu k městským džunglím. Důležitý je ovšem charakter, hustota a struktura vegetace. Lidé všeobecně preferují raná a pokročilejší stadia sukcese na rozdíl od úplně počátečních či pozdějších stádií, která jsou charakteristická hustějšími porosty. To je vysvětlováno typickou touhou člověka vidět, aniž by byl viděn (Brun et al. 2018; Kowarik 2018; Mathey et al. 2018).

Pohled na městské džungli je nicméně determinován i sociodemografickými charakteristikami. Mladší lidé všeobecně přijímají opuštěné zarostlé prostory lépe než lidé starší. V pokročilejším věku (nad 70 let) se opět zvyšuje pozitivní přístup (Mathey et al. 2018). Brun et al. (2018) naopak uvádí, že mladí lidé jsou k městským džunglím spíše kritičtější nebo mají neutrální názor. Muži mají na městské džungli o trochu více negativní pohled než ženy (Brun et al. 2018).

Lidé často nejsou schopni přijmout přírodu, pokud v ní nevidí žádný užitek (Breuste 2004). Stejným způsobem mohou působit i městské džungli, které například neposkytují takové rekreační a sportovní příležitosti jako jiné tradiční veřejné prostory (Konijnendijk 2005). Pokud ale místní obyvatelé prostory městské džungli využívají, vidí v nich smysl a hodnotí je pozitivně (Brun et al. 2018).

Přestože je na městské džungli veřejností většinou nahlíženo rozporupně a negativní pohled převažuje (Mathey et al. 2018), existují jisté náznaky, že se celkově tento pohled mění od negativního k více pozitivnímu (Threlfall & Kendal 2018). Lidé chápou městskou džungli buď jako nemorální místo, kterého se zmocnila příroda, jako prostor strachu. Nebo jako místo posvátné, místo úniku od pravidel a omezení a každodenního stresujícího života. Pro některé jedince poskytuje městská džungli prostor

k aktivitám, které nejsou ve více formálních a tradičních městských prostorech akceptovány nebo umožněny (Kowarik 2018). V západním světě je celkově pohled na městské džungli liberální a otevřený. Jeho obyvatelé souhlasí s tím, že prostor ponechaný k samovolnému vývoji vegetace by měl být do jisté míry součástí měst (Kowarik 2018) a považují takovou vegetaci za hodnotnou a hodnou zachování (Mathey et al. 2018). Městské džungli jsou často chápány jako prostory zajímavé a netypické, a pokud jsou vnímány pozitivně, je to především z důvodu jejich přírodního vzezření a možností rekreace (Brun et al. 2018; Mathey et al. 2018).

3.2.2.2 Sociální, rekreační a psychologický význam městských džunglí

Zeleň ve městě poskytuje velký rekreační potenciál pro jeho obyvatele, k němuž přispívá i přítomnost rostlin či zvířat (Bolund & Hunhammar 1999). Zároveň mají zelené prostory ve městě velký fyzický a psychologický význam a prospívají lidskému zdraví (Bolund & Hunhammar 1999). Pohyb či pouze vystavení přírodnímu prostředí může významným způsobem snížit hladinu stresu a naladit pozitivní emocionální stav, zatímco v prostředí vyloženě urbanizovaném se hladina stresu zvyšuje (Ulrich et al. 1991). Přítomnost zelených ploch ve městě poskytuje lidem příležitost uniknout z hektického městského života (Konijnendijk 2005) a také možnost rekreace v přírodě, což má pozitivní vliv na kvalitu života v urbanizovaném prostředí a na zdraví jeho obyvatel (Stöcker et al. 2014).

Prostory s divokou vegetací poskytují podstatné sociální funkce pro obyvatele měst a mají stejný pozitivní vliv na lidské zdraví jako tradiční zelené městské prostory (Konijnendijk 2005; Kowarik 2005). Jejich charakter, přítomnost zeleně a barev může vést ke zlepšení psychologického stavu (Threlfall & Kendal 2018), obdobný přínos mohou mít i pocity divokosti, izolovanosti nebo spojení s přírodou a jejími procesy, které takové prostory navozují. Právě vyvolání těchto pocitů je v městském prostředí těžko dosažitelné a městské džungli mohou být vhodným prostředkem, jak jich dosáhnout (Duffner & Wathern 1988; Konijnendijk 2012). Je to místo, kde je snadné se cítit jako uprostřed přírody, přestože se člověk nachází uprostřed města (Stöcker et al. 2014).

Kontakt s divokou přírodou, které je ve středoevropské kulturní krajině poskrovnu, je díky městským džunglím navozen bez potřeby cestovat mimo urbanizované prostředí (Stöcker et al. 2014). Městské džungli poskytují obyvatelům měst přímý kontakt s přírodou a jejími procesy, jako je pučení listů na jaře, kvetení rostlin, barvení listů na podzim nebo pozorování stěhovavého ptactva (Konijnendijk 2005). Tyto aspekty přispívají také k všeobecnému vzdělání ohledně přírodních procesů (Threlfall & Kendal 2018).

Městské džungli poskytují také prostor k rekreaci a podněcují své návštěvníky k prozkoumávání a dobrodružství (Konijnendijk 2012; Threlfall & Kendal 2018). To dokládá Lipský (2010c) na příkladu opuštěné a následně zarostlé krajiny v okolí Kutné Hory, která je protkaná sítí živelně vytvořených pěšinek. Ty jsou dokladem aktivního využívání obyvateli, kteří novou divočinu využívají k procházkám

nebo venčení psů. Činnosti, které v takových prostorech probíhají, často leží na rozhraní mezi legálností a nelegálností. Je to prostor, kudy si zkracovat cestu k cíli, toulat se, chvíli pobýt, běhat, jezdit na kole nebo na motorce, rozdělovat oheň, odhazovat odpadky, přespávat, užívat drogy, pít alkohol, stavět přístřešky, získávat dříví na podpal, trhat květiny nebo sbírat plody, které poskytuje místní různorodá vegetace (šípky, trnky, špendlíky, dřínky nebo plané třešně) (Keil 2005; Jorgensen & Tylecote 2007; Lipský 2010c; Edensor et al. 2012; Mathey et al. 2018).

Jsou to prostory, které návštěvníkovi nepředepisují, jak se zde chovat (jak tomu často je v klasických městských veřejných prostorech), a poskytují prostor k neformálním aktivitám, které mohou být jinde zakázané. Jsou místem poskytujícím možnost rozvoje různorodých aktivit, událostí a subkultur. Každý se zde může chovat podle své libovůle. Je to místo, které poskytuje nepřehledné množství různých rolí a funkcí pro různé uživatele (Jorgensen & Tylecote 2007; Sheridan 2012).

Městské džungle jsou lokalitami, kam se uchylují lidé nenacházející svoje místo v racionalizovaném prostředí města (Krylová 2015). Stejně jako pionýrská vegetace osidluje nevyužívané prostory, tak je i tento prostor atraktivní pro lidi, jejichž činnost není akceptována či dovolena v regulovaném a uspořádaném městském prostředí (Jorgensen 2012). Díky své opomíjenosti jsou využívány bezdomovci, kteří si staví skromné příbytky mezi hustým porostem (Lipský 2010c), nebo tábořícími cestovateli (Jorgensen & Tylecote 2007), ale i mnoha dalšími sociálně vyloučenými skupinami. Právě přítomnost těchto ne zcela legálních činností odrazuje další potenciální uživatele, kteří by jindy byli v pokušení takové místo poznat. Pro mnoho lidí je proto městská džungle synonymem nelegálních a nedovolených činností, něčeho zakázaného a nepřístupného (Jorgensen & Tylecote 2007; Jorgensen 2012).

Dle Mathey et al. (2018) jsou městské džungle a podobné prostory pouze minimálně využívány ke společenským aktivitám, jako místo setkávání s přáteli, rodinou či pro dětské hry. Přesto to mohou být podle Unt a Bell (2014) prostory, kde se pohybují děti,

mladí, dospělí, matky nebo sousedé, pokud je pro ně takový prostor dostatečně atraktivní a hodnotný. Lidé ve skutečnosti dokážou ocenit zelený městský prostor, který je odlišný od těch tradičních (Unt a Bell 2014).

Nová divočina poskytuje návštěvníkovi prostor pro vyzkoušení mnoha rozdílných identit a způsobů života, a také představuje novou příležitost k interakci mezi lidmi, přírodou a jejími procesy v dnes velmi urbanizovaném prostředí (Jorgensen & Tylecote 2007; McKinney et al. 2018).

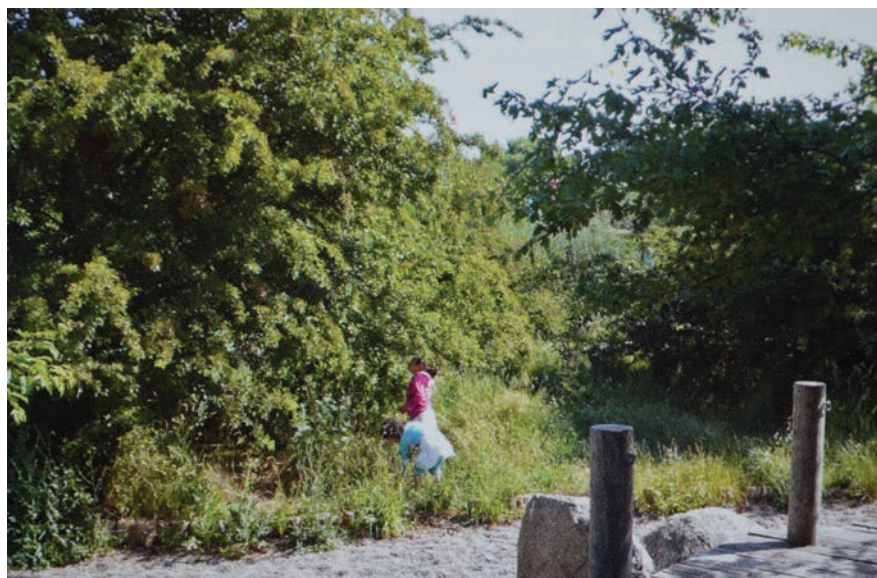
Obr. 17 (nahore) (Tallin, Estonsko, Unt & Bell 2014); obr. 18 (vpravo nahore) (Jorgensen & Keenan 2012, foto Keenan 2012); obr. 19 (vpravo uprostřed) (Sheffield, UK, Jorgensen 2012, foto Jorgensen 2007); obr. 20 (vpravo dole) (Tallin, Estonsko, Unt & Bell 2014): Fotografie dokumentují artefakty různorodých činností, které v městské džungli mohou probíhat. Příbytky bezdomovců, pozůstatky matrací či oblečení, ohniště, posprejované zbytky budov. Aktivity, které v městské džungli probíhají, hraničí s nelegálností a v klasickém veřejném prostoru jsou pro člověka těžko akceptovatelné.

3.2.2.3 Děti v městské džungli

Městské džungle hrají významnou roli v rozvoji dětí a poskytují jedinečný prostor ke hrám a zážitkům (Threlfall & Kendal 2018). Jednak je zde možné nalézt množství struktur a objektů, které podněcují dětskou hru, ale také tolik důležitý prostor pro svobodné a nekontrolované aktivity a možnost měnit si prostor podle sebe. Je to prostor pro dětská dobrodružství. Děti v takových místech hrají hry, schovávají se, staví přístřešky nebo objevují rostliny a živočichy. Co je ale nejdůležitější, všechny hry jsou vymyšleny dětmi jako reakce na strukturu prostředí. Prostor jim poskytuje dostatek možností ke hře, kousků přírodnin, objektů a materiálů. V nalezených předmětech spatřují děti nástroje k novým hrám a podněcují jejich fantazii a kreativitu. Děti si místo uzpůsobují podle svých představ. Tím se také učí o přírodních procesech a vlastnostech. Mohou zde zkoušet sílu a tvrdost dřeva, tím že na něj budou skákat, dokud se nerozlomí. Objevovat vlastnosti vody tím, že zahradí potok. Stavět přístřešky, které je ochrání před deštěm a větrem (Keil 2005; Mugford 2012; Thompson 2012).

Opuštěné a zarostlé lokality dávají dětem pocit volnosti, místo, kde si mohou hrát bez dohledu a vlivu dospělých. Zároveň jsou během her v městské divočině v přímém kontaktu s přírodou. Tyto aspekty výrazným pozitivním způsobem přispívají jak k fyzickému a psychologickému rozvoji dětí, tak i k jejich emocionální stabilitě během dospívání. Děti se zde učí odhadnout možná rizika a počítat s nimi (Keil 2005; Thompson 2012).

Mnohými rodiči je hraní dětí v nové divočině vnímáno na jednu stranu pozitivně, jako místo pro jejich dlouhodobý rozvoj, zároveň však uznávají, že zde hrozí potenciální nebezpečí (Keil 2005; Thompson 2012).

3.2.2.4 Mladí v městské džungli

Touha mladých lidí k vytvoření vlastní identity se často projevuje aktivitami, které nejsou pro okolní svět snadno přijatelné. Přítomnost mladých lidí ve veřejném prostoru je viděna jako potenciální zdroj nebezpečí a konfliktů a jejich chování jako antisociální. Tím jsou z klasických veřejných prostranství vyloučeni. Zároveň sami mladí lidé nepovažují tradiční veřejný prostor za dostatečně atraktivní. Neposkytuje pro ně dostatek možností pro svobodné, ale i riskantní činnosti, pro setkávání s přáteli, poznávání nových lidí či jednoduše k pobývání o samotě. Hledají místo k rozvoji své identity (Thompson 2012).

Právě městská džungle je prostorem, kde jsou činnosti mladých lidí tolerovány, přestože je jejich konání často chápáno jako vandalismus. Mladí lidé zde mají pocit volnosti. Neexistují zde pravidla, nikdo je nekontroluje a nevidí (Keil 2005). Městská džungle jim poskytuje rizika a výzvy, se kterými se musí vypořádat, ale také prostor k nerušenému odpočinku, pocitu nezávislosti a vytvoření si svého vlastního území, tak důležitého pro jejich rozvoj. Pro mladé lidi jsou městské džungle na rozdíl od pečlivě udržovaných městských parků velmi atraktivní právě svojí chaotičností, nepřehledností a množstvím prvků a struktur, ale i pocitem nebezpečí, který taková místa vyvolávají. Mladí lidé vyhledávají riskantní a nebezpečná místa. Jsou přitahováni prostory, kde se mohou bavit svým způsobem, zažít vzrušení a dobrodružství (Konijnendijk 2012; Thompson 2012). Všeobecně jsou jejich kreativní činnosti podněcovány vzezřením nedokončenosti, které takové místo má. To má vliv na jejich osobní rozvoj, přispívá k dospívání a, stejně jako u dětí, má pozitivní vliv na jejich fyzické i duševní zdraví (Keil 2005; Konijnendijk 2012).

Obr. 21: (nahore) Děti objevují bujnou vegetaci poblíž přírodního hřiště ve Valbyparken, Kodaň (Jorgensen 2012, foto Jorgensen 2008)

Obr. 22: (uprostřed) Ruiny a pozůstatky budov poskytují nekonečné možnosti pro dětskou hru (Manor Fields Park, Sheffield, Thompson 2012, foto Tylecote 2010)

Obr. 23: (dole) Městské džungle poskytují dětem dostatek přírodnin a struktur ke hraní, stavění domečků, a především k rozvoji jejich fantazie a kreativity (Coldfall Wood, Londýn, Thompson 2012, foto Tylecote 2007)

3.3 MOŽNOSTI REVITALIZACÍ A OŽIVENÍ MĚSTSKÝCH DŽUNGLÍ

Z výše zmíněného přehledu o významu a důležitosti městských džunglí z ekologického, sociálního a kulturního hlediska vyplývá, že by se tyto prostory měly stát nedílnou součástí urbanizovaného prostředí. Jejich začlenění do zelené infrastruktury měst je navíc ekonomicky výhodnější z hlediska poskytování ekosystémových služeb (viz výše) než vytváření zcela nových zelených prostorů. Nicméně je důležité jejich přijetí širší veřejností, které je, jak již bylo zmíněno výše, velmi problematické. Proto je třeba nových přístupů v navrhování a údržbě, které pomohou odhalit potenciál těchto míst (McKinney et al. 2018).

K městským džunglím by se v rámci městského plánování nemělo přistupovat jako k „nepopsanému listu“ (neboli *tabula rasa*), bílému místu ve struktuře města (Jorgensen & Tylecote 2007). Důležitým aspektem je pochopení a respektování základních hodnot městské džungle. Takové hodnoty mohou být základem pro budoucí rozvoj. Jejich pochopení otevře nové možnosti navrhování zelených prostor ve městech, způsoby navrhování v opuštěných lokalitách a kombinace minimální infrastruktury a společenské funkce s divoce vyhlížející přírodou, ale také otázku nadměrné produkce a spotřeby v přeprogramovaném městském prostředí (Jorgensen & Tylecote 2007; Krylová 2015).

Jedinečnost městských džunglí spočívá v jejich dvojznačnosti – po přírodní i kulturní stránce. Právě artefakty lidské činnosti společně s přirozeným růstem vegetace by měly být podkladem pro budoucí plánování a návrh lokality (Jorgensen & Tylecote 2007). Význam mají také pro obyvatele měst, kterým poskytují možnost zažít přírodní procesy v jejich blízkém sousedství. Jejich zpřístupněním a poskytnutím zážitků se posílí vztah obyvatel k přírodě, mimo to má městská džungle i pozitivní dopad na přístup k ochraně přírody mimo města (Kowarik 2013).

Mnohdy ani neexistuje žádná finální podoba revitalizace městské džungle a spíše je upřednostňován otevřený proces

vytvářející prostory charakteristické neustálými změnami a proměnlivostí. V takových případech je návrh zaměřen na udržitelnost, práci s vodou a recyklaci elementů městské džungle. Zároveň je proces s otevřeným koncem příslibem dialogu s návštěvníkem a zaměřením se na jeho požadavky. Dovoluje místu vyvíjet se v průběhu času, je zde místo pro další participaci a intervence, projekt zůstává otevřený a živý (Heatherington 2012; Qviström 2012).

Zpřístupnění městských džunglí by mělo mít jednak podobu fyzickou, zajišťující možnost kontaktu obyvatel měst s divokou přírodou, ale také mentální, založenou na znalostech, pracujících se vztahem obyvatel měst k přírodě, na jejich informovanosti a zvyšování jejich přírodní orientace (Breuste 2004; Kowarik 2018). I malé zásahy a opatření mohou zvýšit veřejné povědomí o městských džunglích a pomohou k jejich přijetí (Stöcker et al. 2014).

3.3.1 POSÍLENÍ KONTAKTU OBYVATEL MĚST S MĚSTSKOU DŽUNGLÍ

3.3.1.1 Ochrana přírody městských džunglí

Nová divočina v městském prostředí i mimo něj vzbuzuje dilema o ochraně přírody a krajiny a otázky, zda nechat působit přírodní procesy, nebo proti nim zasáhnout a omezit přirozenou sukcesí, a tím i ekologickou stabilizaci krajiny (Lipský 2010a). Jednou z možností, jak posílit kontakt obyvatel s městskou džunglí je právě její ochrana. Stejně jako ochrana starých a významných porostů či přírodních mokřin nacházejících se ve městě, je často potřeba i přírodní ochrana městských džunglí a jejich divoké přírody. Jejich ochrana je důležitá díky tomu, že se zde přírodní procesy dějí přímo v urbanizovaném prostředí, v těsném kontaktu s jeho obyvateli. Takové prostředí dovoluje obyvatelům měst poznat

přírodní procesy v jejich sousedství, v místech, kde divoká příroda dávno vymizela díky urbanizaci a intenzivnímu zemědělství. Kromě stálé ochrany může být nad lokalitou zajištěna její ochrana dočasná. Některé městské džungle tak mohou být pod přírodní ochranou, z jiných se stanou městské parky. S tím také souvisí jejich integrace do systému městské zeleně (Stöcker et al. 2014; Kowarik 2018; Threlfall & Kendal 2018).

Důležité je začlenění městských džunglí do systému dalších přírodních společenstev v urbanizovaném prostředí a jejich vzájemné propojení. Městské džungle mají často lineární podobu a z toho důvodu mohou sloužit jako koridory propojující plochy přírodních společenstev umožňující migraci populací a genetický tok (Stöcker et al. 2014; Threlfall & Kendal 2018). Proto hrají významnou roli v ochraně biodiverzity ve městech (Kowarik 2018).

3.3.1.2 Ponechání lokality přírodním procesům – *(re)wilding*

Vegetace městské džungle je mnohdy i v novém návrhu ponechána přírodním procesům a je do ní zasahováno pouze specifickým způsobem a údržbou, v jisté míře a v určitých lokalitách. Během plánování revitalizace musí být rozhodnuto, jak bude přistupováno k vegetaci a do jaké míry je průběh přirozené sukcese akceptován. V práci s vegetací je vhodnější odstraňovat nežádoucí vegetaci a provádět probírky než přidávat požadované rostliny. Některé zarostlé části městské džungle mohou být ponechány zcela bez zásahu svému vlastnímu vývoji a přírodním procesům. Naopak otevřená společenstva mohou být udržována spásáním nebo kosením, čímž se udržují travobylinná a polootevřená stanoviště. To vede i k podpoře specifických druhů rostlin a zvířat (Prach & Pyšek 1994; Heatherington 2012; Kowarik 2013; Del Tredici 2014; Kowarik 2018). I takové známky údržby vedou k posílení návštěvnosti lokality (Stöcker et al. 2014).

3.3.1.3 Kontakt s divočinou

Přestože jsou městské džungle často využívány okrajovými skupinami obyvatel a ostatními jsou přehlíženy, tento postoj se může velmi snadno změnit díky oficiálním a formálním intervencím. Těmi mohou být oficiální vstupy do prostoru, systém nových cest, vybavenost prostoru (lavičkami, odpadkovými koši apod.), nové prvky zelené infrastruktury a další intervence. I zcela malé zásahy, často levné a pouze dočasné, mohou pozvednout kvalitu opuštěného prostoru, a tím zvýšit jeho využívání. Také umělecké intervence mohou podpořit pochopení městských džunglí, jako např. výstavy fotografií nebo land art. Pečlivý rozvoj lokality a její zónování umožní koexistenci ekologicky hodnotných společenstev a umožní návštěvníkům prožít městskou divočinu. Novými prvky a postupy dojde ke zvýšení atraktivnosti lokality pro širší veřejnost i ke snížení zneužívání prostoru (např. odhazováním odpadků). Přestože to zní paradoxně, zpřístupnění divoké přírody pomocí kulturních intervencí pomůže dosáhnout jejího přijetí širokou veřejností. Na druhou stranu se tím zvýší pravděpodobnost, že se původní uživatelé městské džungle (a s nimi spojená rizika) pouze přesunou na jiné místo (Henne 2005; Stöcker et al. 2014; Unt & Bell 2014; Kowarik 2005; 2013; 2018).

Obr. 24: Instalace laviček a dalších intervencí pomohlo k celkovému přijetí opuštěného příbřežního prostoru v Tallinu (Estonsko, Unt & Bell 2014, foto Teele Pehk 2011)

Obr. 25: Možnosti zpřístupnění městské divočiny (Kowarik 2018)

- a) vizuální přístup k novému porostu na zdech staré pevnosti (Fort Hahneberh, Berlín, Německo)
- b) přístup k divokému porostu pomocí pěšin (Natur-Park Schöneberger Südgelände, Berlín, Německo)
- c) spásání, které udržuje otevřená travobylinná stanoviště, poskytuje návštěvníkovi vizuální přístupnost
- d) informace o divokém lese a jeho virtuální ohraničení (Park am Gleisdreiech, Berlín, Německo)
- e) intervence k podpoře přirozené sukcese
- f) podpora mokřadů
- g) louky udržované sečením s prostorově rozlišenou prostupností (bývalé letiště Tempelhof, Berlín, Německo)
- h) les vzniklý sukcesí a intervence podporující otevřená stanoviště a vznik mokřadů (bývalý uhelný důl Rhein-Elbe, Gelsenkirchen, Německo)
- i) volně rostoucí pajasan žláznatý (*Ailanthus altissima*) v komunitní zahradě (Madrid, Španělsko)
- j) krmení zvířat (St. James's Park, Londýn, Spojené království)
- k) rozpadající se dřevo (Hain park, Bamberg, Německo)
- l) dynamika vegetace (Parc André Citroën, Paříž, Francie)

3.3.1.4 Zachování a transformace kulturních reliktnů

Kromě ochrany přírody a krajinné architektury je významným krokem také ochrana a zachování historických prvků. Struktury a pozůstatky lidské činnosti jsou charakteristickým prvkem městské džungle a měly by sloužit jako jeden z podkladů pro jejich revitalizaci. Relikty lidské činnosti mohou být zachovány a opětovně využity, materiály zrecyklovány, struktury použity jako základ ke stavbám novým (Kowarik 2005; Jorgensen & Tylecote 2007). Samotná přítomnost pozůstatků lidské činnosti pomáhá člověku vnímat historickou kontinuitu krajiny. Tu potřebuje, aby se v určitém prostoru lépe vyznal a pochopil ho (Zemková 2010).

Pokud má původně průmyslové místo kulturní a historickou hodnotu, měla by být chráněna (Kowarik 2005). Zároveň není nikde předepsané, aby byly městské džungle zcela zachovány jako dědictví zaniklé výroby či průmyslu. Pokud městské džungle zachováme v jejich podobě v určitém časovém okamžiku, povede to ke zničení jejich hodnot, které jsou závislé na přírodních i lidských vlivech a jejich neustálé interakci (Jorgensen & Tylecote 2007). Stejným způsobem mohou působit i historické artefakty, kde je riziko, že se z nich nestane nic jiného než pouhé statické pomníky a jejich význam zůstane návštěvníkem nepochopen (Heatherington 2012).

Zachování reliktnů lidské činnosti vytváří symbolický kontrast mezi divokým přírodním a umělým (tedy kulturním) charakterem, který je velmi specifický pro městské džungle. Kontrast je důležitým faktorem, který podporuje vizuální a estetické vnímání divoké vegetace (Henne 2005).

3.3.1.5 Minimalizace rizik

Pokud poskytneme přístup k městským džunglím, musíme také zmírnit rizika plynoucí z přírodních procesů, ale i lidského chování. Ohrožení zdraví a bezpečnosti návštěvníků může být minimalizováno zákazem vstupu do určitých částí lokality a poskytnutím pozorovacích míst nebo vyhlídek, odkud lze uzavřený prostor lépe pozorovat. Taková opatření a omezení jsou veřejností přijímána, protože podporují přírodní hodnotu lokality. Samotné pozůstatky lidské činnosti jsou někdy příliš nebezpečné, a proto je lepší jejich odstranění. Důležitým tématem je i nakládání s odpady. Jejich výskyt může značně ohrozit akceptování městské džungle veřejností. Proto je vhodné zabraňovat pohazování odpadků doplněním odpadkových košů, ale i jejich sběrem. Samotná revitalizace, zpřístupnění a znaky údržby (sbírání odpadků, pročišťování porostu apod.) pomohou předcházet vandalismu a podpoří pozitivní obraz městských džunglí a jejich přijetí. Tím se zvýší jejich návštěvnost a využití, a sníží se tak riziko dalšího znečišťování (Konijnendijk 2005; Heatherington 2012; Stöcker et al. 2014; Unt & Bell 2014; Brun et al. 2018; Kowarik 2018).

Obr. 26: (vlevo) Zachovalé koleje slouží jako nová cesta pro pěší, zároveň ale připomínají minulost území a vytvářejí kontrast k okolní divoké vegetaci (Natur-Park Schöneberger Südgelände, Berlín, Německo, Cimbuřová 2018)

Obr. 27: (uprostřed) Nepoužívané koleje vytvářejí linie nových cest (Park am Nordbahnhof, Berlín, Německo, Cimbuřová 2017)

Obr. 28: (vpravo) Vyhlídka v nejvíce chráněné části přírodního parku umožňuje návštěvníkovi vizuální kontakt s jinak nepřístupnou přírodou (Natur-Park Schöneberger Südgelände, Berlín, Německo, Langer 2012, foto Laura Silva Alvarado 2010)

3.3.2 POSÍLENÍ PŘÍRODNÍ ORIENTACE A VZTAHU K PŘÍRODĚ

Společně s výše zmíněnými přístupy, které posilují kontakt obyvatel měst s městskou džunglí (tj. management, dostupnost a minimalizace rizik), je poskytování informací a intenzivní komunikace s veřejností dalším důležitým faktorem, přispívajícím k vytvoření si vztahu s přírodou. Je velmi důležité, aby veřejnost pochopila hodnoty městských džunglí. Město musí dát najevo, že divočina je zde záměrná a zároveň pod kontrolou. To mohou podpořit informační cedule a další drobné známky, že se o lokalitu někdo stará. Informace se mohou týkat přírodního vývoje lokality i jejích historických, sociálních a ekologických hodnot (Stöcker et al. 2014).

3.3.2.1 Vzdělávání o přírodě městské džungle

Městské džungle poskytují množství příležitostí ke vzdělávání o životním prostředí. Přírodní procesy a ekologické vztahy jsou zde návštěvníkovi velmi blízko. Proto by měl uživatel dostat informace o hodnotě dané městské džungle, její biodiverzitě, druzích, které se zde vyskytují, nebo o důvodech ochrany lokality. Například informace o živočišných druzích vyskytujících se v dané oblasti zvýší opatrné chování návštěvníků. Všechny takové informace sníží riziko nepochopení dané lokality. Organizované procházky, exkurze, komentované prohlídky, kurzy zaměřené na identifikaci rostlin a další vzdělávací aktivity přiblíží prostředí městské džungle veřejnosti stejně jako výše zmíněné výstavy fotografií a jiných uměleckých děl (Stöcker et al. 2014).

3.3.2.2 Vymezení cílových skupin

Během komunikace s veřejností je důležité vymezení cílové skupiny a na základě toho i komunikačních strategií. Pokud jsou cílovou skupinou místní obyvatelé, je podstatné znát místní podmínky a vztahy. Pokud je cílová skupina širší a zahrnuje návštěvníky z jiných městských částí nebo turisty, informace, které jim budou podávány, by měly být více obecné. Jiná bude také komunikace se studenty, seniory a dalšími skupinami. Zacílení na skupiny lidí s odlišným vzděláním a zájmy může podpořit zájem

o přírodu. Milovníci přírody mohou tímto způsobem prohloubit své znalosti, naopak lidem méně znalým přírodních procesů je zprostředkována šance k jejich pochopení a akceptování (Stöcker et al. 2014).

3.3.2.3 Informační politika a participace

Revitalizace městských džunglí často vyžaduje aktivní mezioborový a participační přístup, kde se prolínají role designérů, uživatelů, developerů, ekologů, stavitelů a podnikatelů. Informační politika je proto nezbytná pro jakoukoliv činnost týkající se těchto lokalit. Především obyvatelé žijící v blízkosti městských džunglí, jejichž rozvojem jsou přímo ovlivněni, musí být informováni během celého procesu rozvoje. Je vhodné i zaangažování a participace místních obyvatel, stejně tak i spolupráce s neziskovými organizacemi nebo vědci (Stöcker et al. 2014).

Participace může pomoci při procesech probíhajících v lokalitě městské džungle, např. v průběhu ochrany přírody, během mapování, údržby, revitalizace apod. Tyto dobrovolné aktivity mohou zprostředkovat místní sdružení ochrany přírody, komunitní spolky, ale také správa města či městské části. Dobrovolnické činnosti podpoří vztah k přírodě i k místní komunitě (Stöcker et al. 2014).

Také komunikace a spoluúčast zúčastněných stran a místních komunit jsou nezbytné pro proces plánování, týkající se městské divočiny, a místní občané by měli být zahrnuti do rozhodování o podobě městské džungle, o jejích součástech a prvcích. To má za výsledek nejen velmi pravděpodobné posílení vztahu obyvatel k nové divočině ale také možnost využití místních znalostí o dané lokalitě (Stöcker et al. 2014; Brun et al. 2018; Kowarik 2005; 2018).

Kromě výše zmíněného může být akceptace městských džunglí podpořena ukázkami úspěšných revitalizací městských džunglí z jiných měst. Ty usnadní veřejnosti představit si výsledek, estetiku a využití lokality, otevře otázky ekonomické náročnosti takového projektu, jeho přijetí veřejností, problémy vandalizmu a bezpečnostních požadavků. Vhodné příklady tak mohou eliminovat obavy a nejistotu veřejnosti ohledně projektu (Stöcker et al. 2014).

Obr. 29: (nahore) Komentovaná procházka po berlínské divočině (Stöcker et al. 2014, foto Suleika Suntken, nedatováno)

Obr. 30: (uprostřed) Venkovní výstava v Natur-Park Schöneberger Südgelände informující o místní přírodě a její biodiverzitě (Berlín, Německo) (berlin.de 2017)

Obr. 31: (dole) Venkovní výstava současného umění v Sydenham Hill Wood (Londýn, UK) (Palmer 2012, foto Palmer & Deller, nedatováno)

3.3.3 PŘÍKLADY REVITALIZACÍ MĚSTSKÝCH DŽUNGLÍ V EVROPĚ

3.3.3.1 Natur-Park Schöneberger Südgelände

- Berlín, Německo
- 18 ha
- bývalé seřazovací nádraží
- umělecká skupina ODIOUS
- otevřeno v roce 2000 pro veřejnost; v letech 2008 až 2009 probíhaly krajinářsko-architektonické úpravy

Přírodní park Schöneberger Südgelände vznikl na opuštěném železničním seřadišti, jehož činnost byla ukončena v roce 1952. Některé jeho části byly stále v provozu, zatímco ostatní nepoužívané plochy začala zarůstat spontánní vegetace a postupně došlo k celkovému opuštění areálu. Přestože lokalita ležela v západním Berlíně, ten nad ní neměl žádnou moc, protože všechny železniční plochy spravovaly východoněmecké státní dráhy Reichsbahn. Kromě toho byla lokalita odloučená i díky své poloze v blízkosti frekventované silnice, a vymizela tak v podstatě z povědomí místních. Po nějaké době ji začali obývat bezdomovci a v 70. letech ji začali objevovat nadšenci místní divoké přírody. Ke konci 70. let se objevil plán na vybudování nového železničního seřadiště, nicméně skupina místních obyvatel prosazovala plán na přírodní park. Z toho důvodu byl v lokalitě proveden ekologický průzkum, ze kterého vyšlo najevo, že Südgelände je jednou z ekologicky nejhodnotnějších oblastí v Berlíně díky své nesmírné biodiverzitě fauny a flóry. Plány na vybudování železničního seřadiště byly zrušeny, pozemek se z vlastnictví státních drah dostal do rukou města a v roce 1999 byla vyhlášena jeho přírodní ochrana. Centrální část je přísněji chráněnou přírodní rezervací, zatímco okolní plochy jsou chráněny méně, jako krajinné rezervace. Po téměř padesáti letech se v roce 2000 park otevřel veřejnosti (Langer 2012).

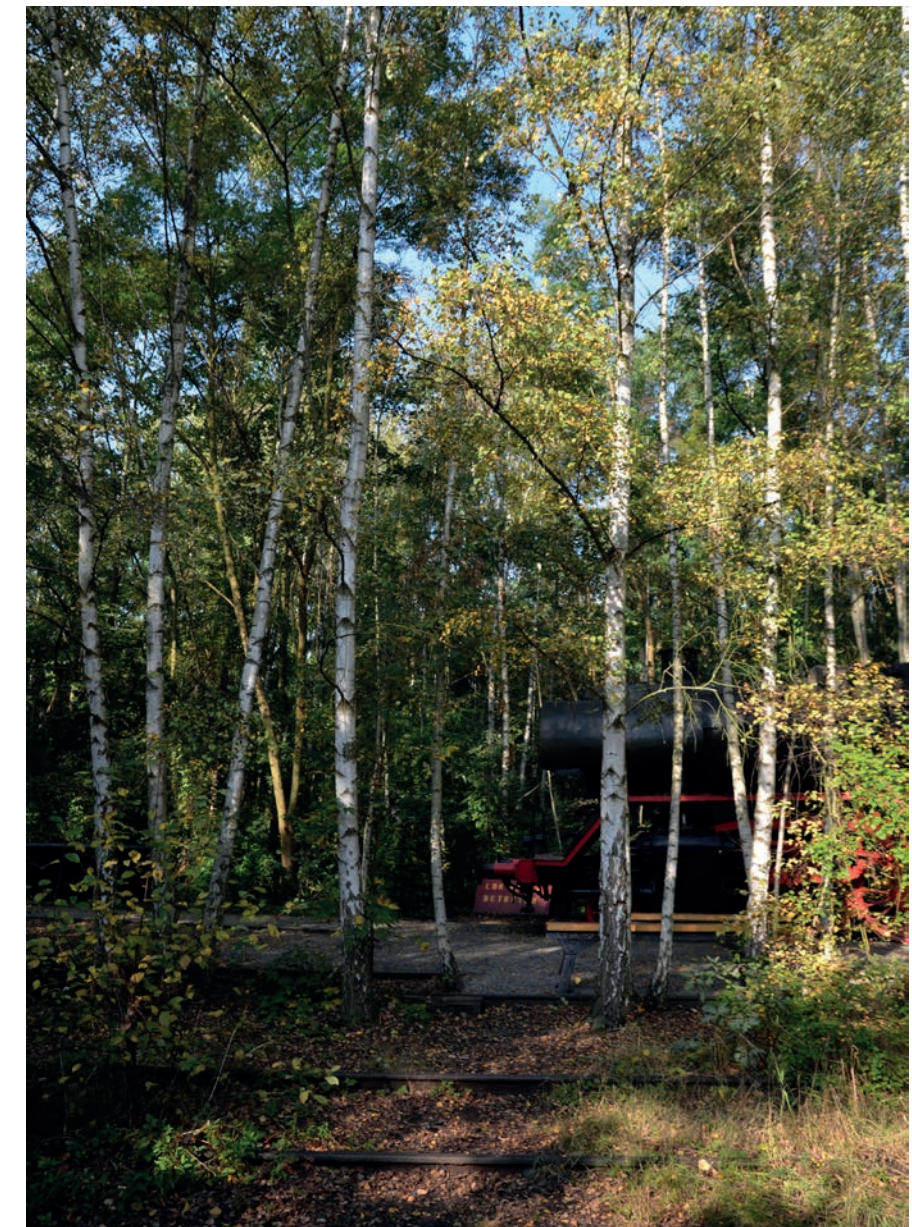
Koncept přírodního parku spočívá ve třech principech. První pracuje s typologií prostoru a vymezuje tři typy prostorů s rozdílným charakterem: otevřené světliny, háje a lesní porosty. Světliny,

kteřé se zde již vyskytovaly, byly o něco zvětšeny, světlé porosty jsou udržovány jako háje a lesní porosty jsou ponechány svému vlastnímu vývoji a přírodním procesům. Toto rozlišení bere v potaz jak kritéria ochrany přírody, tak krajinářsko-estetická kritéria. Cílem je představit vývoj vegetace v průběhu času, vytvořit atraktivní místo pro ohrožené druhy a stejně tak i pro návštěvníky (Langer 2012).

Druhý princip pracuje se zpřístupněním prostoru pro návštěvníky. Základem nového systému cest jsou lineární struktury železnic. Koleje se změnily v pěšiny, doplňují je původní rampy vytvářející systém cest na různých úrovních a několik málo nových propojení dotváří okružní trasy. Přírodní rezervace v centru lokality je přístupná na kovovém chodníku vyzdviženém 50 cm nad zemí. Jeho výška zároveň zabraňuje vstupu do chráněného území (Langer 2012).

Třetí princip je zaměřen na zachování kulturních elementů. Proto došlo k opravě některých signalizačních zařízení nebo železniční točny, stará vodárenská věž byla prohlášena za významný orientační bod. Kulturní vrstva byla doplněna o některé nové umělecké prvky uměleckou skupinou ODIOUS (Langer 2012). Rozhodujícím faktorem pro rozvoj přírodního parku je jeho management. Pracuje se zachováním rozdílných fází sukcese vedle sebe. Husté lesní porosty jsou ponechány bez údržby, háje jsou zbavovány křoví, případně dochází ke kácení některých stromů. Ve světlinách s bohatými suchomilnými společenstvy je zabráněno sukcesi díky stádu ovcí, které louky spásá několik dní v roce (Langer 2012).

Vstup do parku je pro dospělé zpoplatněný a jeho otevírací doba je od 9.00 do setmění (gruen-berlin.de 2019c).

Obr. 32: (předchozí stránka nahoře) Lokomotiva umístěná mezi porosty bříz připomíná původní využití lokality. Zároveň vytváří specifický kontrast mezi technickým objektem a pionýrskou vegetací (Cimbuřová 2017)

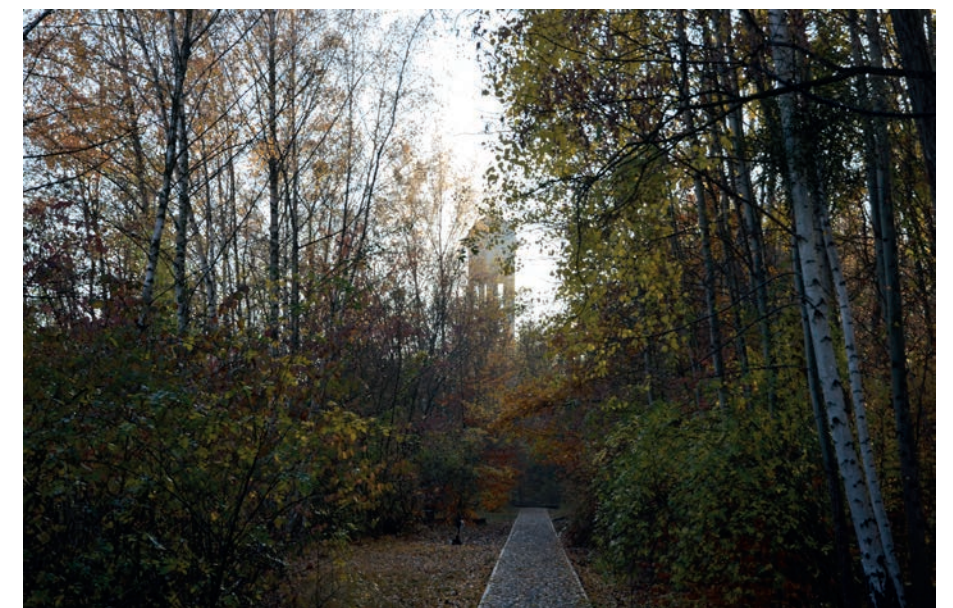
Obr. 33: (předchozí stránka dole) Zachovalá vodárenská věž byla prohlášena za významný orientační bod (Cimbuřová 2017)

Obr. 34: (uprostřed) Celková situace přírodního parku. V centrální části je červeně ohraničena přírodní rezervace (Senate Department for Urban Development and the Environment 2017, ilustrace Max Ley)

Obr. 35: (dole vlevo) Fotografie zobrazuje světliny a háje v centrální části parku, kterou prochází z důvodu jeho větší ochrany vyvýšený kovový chodník (Cimbuřová 2017)

Obr. 36: (dole uprostřed) Mezi porosty bříz procházejí štěpkou vysypané koleje a vytvářejí nový systém cest vedoucí celým parkem (Cimbuřová 2018)

Obr. 37: (dole vpravo) Mezi zapojenými porosty ponechanými svému vlastnímu vývoji procházejí mlatové cesty. V pozadí se mezi vegetací objevuje vodárenská věž (Cimbuřová 2018)

3.3.3.2 Park am Gleisdreieck

- Berlín, Německo
- 26 ha (východní část 17 ha, západní část 9 ha)
- bývalý železniční uzel
- Atelier LOIDL
- východní část otevřena v roce 2011, západní v roce 2013

Na dříve důležitém železničním uzlu ležícím v blízkosti centra Berlína byl po roce 1945 velmi rapidně snížen jeho provoz. Všechny železnice v Berlíně v té době spravovaly východoněmecké dráhy Reichsbahn. Gleisdreieck se nicméně nacházel v Berlíně západním, a protože zde správa drah snížila svůj provoz na minimum, zapříčinila tím rozvoj vegetace na mnoha opuštěných železničních plochách. Po více než čtyři desetiletí tak byla lokalita ponechána k růstu bujné spontánní vegetace. Na opuštěné lokalitě probíhala přirozená sukcese ve všech jejích fázích, od travobylinného porostu až k počátkům nového lesa. Některé z druhů, které se zde našly během průzkumů, byly na Berlínském červeném seznamu rostlin a kapradorostů. Začaly se zde ovšem rozvíjet i nepůvodní druhy, které se sem dostaly díky železniční dopravě. Období bez využití a příznivě teplé městské mikroklima daly popud k jejich růstu. Vegetace se vyvíjela různě rychle v jednotlivých oblastech, což dalo vzniknout rozmanitému a mozaikovitému biotopu. V 70. a 80. letech ovšem hrozilo, že se z Gleisdreiecku stane nová obytná čtvrť s tradičním městským parkem (park tato hustě obydlená část Berlína skutečně potřebovala) a povede tudy dálnice. Proti tomu se zvedla vlna odporu ze strany přírodovědců a ekologů upozorňujících na biologickou hodnotu území. Na podporu ochrany flóry a fauny byly provedeny vegetační výzkumy na celé ploše bývalého železničního uzlu, které zjistily výskyt 417 druhů rostlin na původní rozloze lokality 63 ha. Přestože krajinní inženýři představili návrh na začlenění lokality do systému zeleně Berlína, v 80. letech nebyl nikdo připraven na takové rozhodnutí. Situace se rapidně změnila po pádu berlínské zdi v roce 1989 a po nejistých počátcích bylo rozhodnuto, že se z Gleisdreiecku stane veřejný park (Duffner & Wathern 1988; landezine.com 2011a; Kowarik 2015).

V roce 2006 vyhrál mezinárodní soutěž na nový park na místě bývalého železničního uzlu atelier LOIDL. Soutěži předcházela velká participace místních a debata o budoucí podobě lokality. Koncept návrhu je založen na začlenění významných historických struktur, topografie a ruderální vegetace do nového parku. Z původní vegetace zůstaly z důvodu konstrukčních činností v blízkém okolí pouze malé březové porosty, nicméně i tak byly zachovány. Břízy prorůstající kolejemi jsou pozůstatkem původní divočiny, v kontrastu k nim jsou nové vegetační prvky. V parku je vytvořeno mnoho různých typů prostorů a scénérií – jsou zde louky, stromové pozadí, lesy, velké terasy, malé lesíky a plochy pro sport. Každý návštěvník tak může využít prostor po svém: najde místa pro bruslení, běh, procházky, plážový volejbal, piknik nebo objevování divoké přírody. Park am Gleisdreieck je veřejně přístupným parkem otevřeným 24 hodin denně (landezine.com 2011a; 2014; Kowarik 2015; gruen-berlin.de 2019a).

Obr. 38: (nahore) Pohled na celkovou plochu železničního uzlu v roce 1920 (Grün Berlin GmbH 2015)

Obr. 39: (dole) Východní částí parku stále prochází železnice vedoucí do blízkého technického muzea. Okolní otevřené plochy poskytují prostor k rekreaci a různorodým aktivitám (landezine.com 2011a, foto Julien Lanoo, nedatováno)

Obr. 40: (uprostřed nahoře) Celková situace parku. Odstíny zelené jsou znázorněny typy porostů, od zapojených až k otevřeným (Grün Berlin GmbH 2015)

Obr. 41: (uprostřed dole) Zpevněná cesta vedoucí mezi kolejištěm zarostlým pionýrskou vegetací (Cimburová 2017)

Obr. 42: (vpravo nahoře) V parku se nachází mnoho ploch k různým sportovním účelům, např. skatepark a multifunkční hřiště (na fotografii v pozadí) (landezine.com 2011a, foto Julien Lanoo, nedatováno)

Obr. 43: (vpravo uprostřed) Park nabízí různorodé plochy k sezení a rekreaci (Cimburová 2017)

Obr. 44: (vpravo dole) Mobilniář v parku v podobě masivních dřevěných lavic. Řešeny jsou také přechody mezi propustnými a zpevněnými plochami usnadňující údržbu trávníků (landezine.com 2011a, foto Julien Lanoo, nedatováno)

3.3.3.3 Park am Nordbahnhof

- Berlín, Německo
- 5,5 ha
- bývalé vlakové nádraží
- Fugmann & Janotta
- otevřeno v roce 2009

Na úzkém pásu podél železnice v centrálním Berlíně původně leželo nádraží Stettiner. Jeho činnost byla ukončena v roce 1952 a v 60. letech došlo k jeho úplné demolici. Po rozdělení Berlína touto lokalitou procházela hranice a byla zde postavena berlínská zeď. Po jejím pádu se zde ovšem začala rozvíjet spontánní vegetace a mezi lety 2004 a 2009 byl úzký pás na základě architektonické soutěže přetvořen na nový park (gruen-berlin.de 2019b; visitberlin.de 2019).

Fugmann & Janotta založili koncept parku na práci s ruderální vegetací a na začlenění historie místa do nového návrhu. Tři historické vrstvy se tak stávají součástí parku – pozůstatky železniční historie místa, berlínská zeď a ruderální vegetace. Kromě březových porostů se zde nachází volný prostor s loukou. Park je zaměřený také na volnočasové a rekreační aktivity návštěvníků, poskytuje dětská hřiště a možnosti aktivního sportu. Je otevřen každý den od 6.00 do 22.00 hodin a v roce 2011 získal Cenu německé krajinářské architektury (gruen-berlin.de 2019b; visitberlin.de 2019).

Obr. 45: (nahore) Pohled na centrální část parku. Jeho charakter utvářejí liniové prvky cest, kopírující původní koleje (fugmannjanotta.de 2019)

Obr. 46: (vlevo dole) Zpevněná cesta procházející pionýrskou vegetací tvořenou především břízami (Cimburová 2017)

Obr. 47: (vpravo dole) Při průchodu parkem se střídají uzavřené a otevřené plochy podporující prožitek lokality a její vegetace. Prvky původního využití jsou podpořeny různorodými materiály (Cimburová 2017)

3.3.3.4 Landschaftspark Duisburg-Nord

- Duisburg, Německo
- 230 ha
- Bývalé železářny
- Latz + Partner
- otevřeno v roce 2002

Původně velmi industriální krajina v Porúří se stala mezi lety 1989 a 1999 lokalitou pro IBA Emscher Park (International Building Exhibition of Emscher Park), jejímž cílem bylo ekonomicky, ekologicky a sociálně transformovat tento starý průmyslový region. Jednou z lokalit zahrnutých do projektu byly i původní železářny v Duisburg-Nord, z nichž se stal nový krajinný park (landezine.com 2011b).

Pozůstatky průmyslové minulosti byly začleněny do nové podoby parku, a daly tak vzniknout úplně nové krajině. Park je rozdělen na několik částí, přičemž centrem je prostor u vysoké pece. Ten je doplněn novými výsadbami ovocných stromů, které vytvářejí ostrý kontrast s okolním rezivějícím železem. Další částí je oblast kolem vodního kanálu, který protéká areálem a je doplněn o nové mosty a stezky. Vedle kanálu se nachází další část železářny, která byla silně kontaminována, a došlo k její téměř celkové demolici. V původních kontejnerech jsou dnes vybudovány malé zahrady, které jsou místem klidu a odpočinku v jinak rušném parku. Další částí je železniční park vedoucí podél původních kolejí, jehož plocha je porostlá vegetací, která se sem dostala spolu s železnou rudou z jiných částí Evropy. V původních kontejnerech na železnou rudu se dnes nachází velký galerijní prostor, který spojuje systém chodníků a lávek. Park poskytuje také velké množství sportovního využití. Dětská hřiště, lezecké stěny a skatepark jsou přímou součástí industriálních staveb (landezine.com 2011b).

Obr. 48: (nahore) Prostor u vysoké pece je doplněn o ovocné dřeviny. Vytváří se tak kontrast mezi hrubými tvary železných konstrukcí a jemnou vegetací (landezine.com 2011b, foto Christa Panick, nedatováno)

Obr. 49: (vlevo dole) Vodní kanál je zpřístupněn díky mostkům a molům (landezine.com 2011b, foto Michael Latz, nedatováno)

Obr. 50: (vpravo dole) Lezecká stěna je přímou součástí bývalých železáren (landezine.com 2011b, foto Michael Latz, nedatováno)

3.3.3.5 Gyllins trädgård

- Malmö, Švédsko
- 23 ha
- bývalá zahradnická školka

Gyllins trädgård neboli Gyllinova zahrada je původní zahradnickou školkou na okraji Malmö v jižním Švédsku. Její historie sahá do 30. let 20. století, kdy zde Knut Gyllin založil zahradnickou školku a nedlouho poté byla oblast zaplněna skleníky a venkovními výsadbami. Přestože v době jeho založení leželo zahradnictví mimo Malmö, už v 50. letech ho obklopovala nová zástavba a pozemky zahradnictví měly být zastavěny. Z důvodu neustále hrozícího vyvlastnění pozemků a rozvoje města v 60. letech zahradnický průmysl v Gyllins trädgård poklesl. V roce 1967 kvůli své nejisté budoucnosti podnik zkrachoval, a město tak získalo přístup k výhodně situovaným pozemkům. Prostor začal zarůstat a původně zahradnické výsadby se zmocnily volného prostoru. Byly zde zinventarizovány porosty šeříku, zlatice, pivoňek, narcisů, růží, cypřišů, tují, buků, dubu, chřestu a kapradin a nalezeno množství cibulí lilí a pole slunečnic a kopretin (Qviström 2012).

Zatímco se čekalo na vybudování nové obytné čtvrti a parku, Gyllins trädgård začal žít vlastním životem. Navzdory velkému množství rozbitého skla ze skleníků začalo bývalé zahradnictví využívat mnoho obyvatel blízkého okolí ke každodenní rekreaci, hrám, procházkám a piknikům. Mnoho návštěvníků sem začalo chodit sbírat ovoce, trhat květiny a zároveň udržovat své oblíbené stezky zastříhovááním rostlin. Plevelná vegetace se mísila se zahradnickými druhy. Na přelomu tisíciletí byla hodnota této lokality posouzena v komplexním plánu, ve kterém byl prostor bývalé zahradnické školky označen za přírodní park. Jeho divoký charakter měl být zachován, zatímco ostatní orná půda by byla využita ke stavbě nové rezidenční čtvrti. V průběhu procesu nakonec vyplynulo, že členění území na prostory parkové a přírodní je vhodnější, přičemž hranice mezi nimi nebude vidět (Qviström 2012).

Následoval proces informování veřejnosti o budoucích plánech s lokalitou a zároveň získávání informací od místních. Probíhala veřejná setkání, komunikace s přílehlými školami, procházky zahradou a byl vytvořen dotazník ohledně využívání lokality a jejího přínosu pro veřejnost. Odezva veřejnosti byla veliká, stejně jako obavy o budoucí podobu lokality a zachování jejích stávajících hodnot. Návrh vycházející z komunikace s veřejností pracuje s konceptem pokojů, uzavřených prostorů vytvořených vegetací. Vegetací, ve které neexistují žádné hranice mezi trávou, keři nebo shluky stromů. „Pokojíčky“ jsou v návrhu doplněny soliterními stromy a jasně definovanými vstupy. Nové cesty a plochy nemají jasné ohraničení. Rozhraní je nepřesné, a tím pádem propojené se svým okolím, a poskytuje prostor k nové interpretaci místa. Navrhovaný systém cest má jasnou hierarchii, což nicméně popírá původní vyšlapané stezky, které byly přirozeně vytvořeny návštěvníky a poskytovaly jim možnost svobodného rozhodnutí vybrat si trasu (Qviström 2012).

Rozvoj Gyllins trädgård má podobu pomalého a otevřeného procesu bez žádného data dokončení. Návštěvníci a místní mohou do tohoto procesu zasahovat, a tak je samotný proces důležitější než návrh (Qviström 2012).

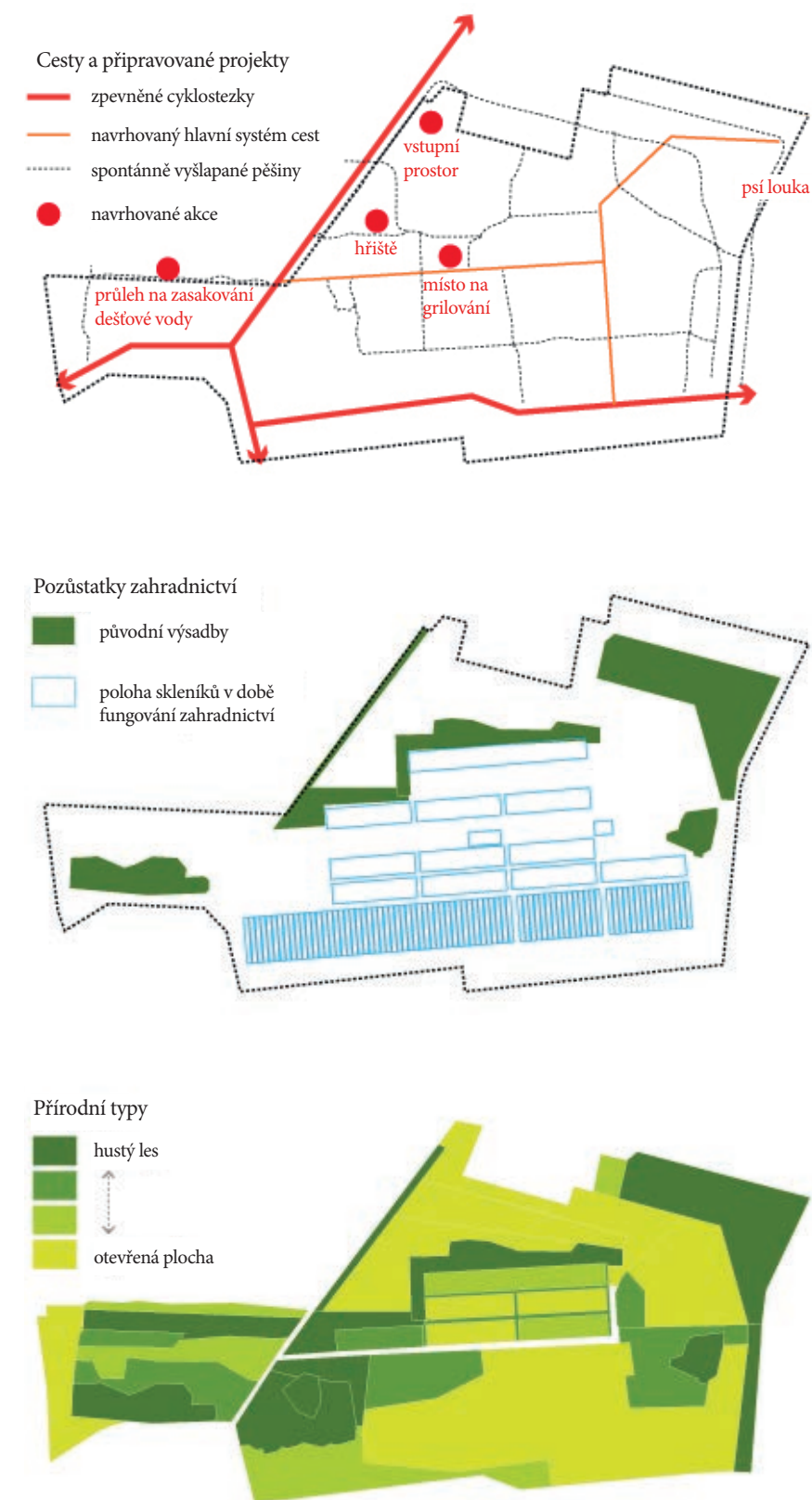
V současné době je vytvořen plán na rozvoj a údržbu lokality. Jeho cílem je zvýšit dostupnost přírodních částí a poskytnout zde prostor pro více návštěvníků, zachovat a vyzdvihnout historické pozůstatky zahradnické školky a vytvořit a definovat rozdílné typy prostorů přírodního charakteru. V oblasti se dnes nachází dětské hřiště a cvičiště pro psy (malmo.se 2019).

Schéma rozvoje Gyllins trädgård (malmo.se 2019, překlad Cimburová 2019):

Obr. 51: (nahore) Navrhovaný systém cestní sítě doplněný o zájmové body.

Obr. 52: (uprostřed) Lokalizace původních skleníků a výsadeb.

Obr. 53: (vlevo dole) Charakter vegetace v území bývalé zahradnické školky.

Obr. 54: (vlevo nahoře) Nové dětské hřiště v severní části území (blogg. tyrens.se 2016)

Obr. 55: (vlevo dole) Pozůstatky zahradnických výsadeb připomínají zeravy prorůstající náletovými keři (Qviström 2012, foto Qviström 2010)

Obr. 56: (vpravo) Rozpadající se skleníky na konci 70. let (Qviström 2012, foto Geite 1976/1977)

Přehled revitalizovaných městských džunglí a dalších podobných prostorů ukazuje různé přístupy k těmto lokalitám. Návrh vždy závisí na místních podmínkách, na potřebách a požadavcích obyvatel, na uspořádání a stádiu vegetace nebo na prvcích, které se zde zachovaly jako artefakty původního využívání. Jednotícím je ale pro všechna tato místa zachování, pochopení a podpoření jeho hodnot. Ať už spočívají v pionýrské vegetaci, která zde po opuštění vznikla, ve strukturách po ukončené lidké činnosti nebo ve vztahu, který mají k takovému prostoru vytvořený místní obyvatelé.

4 ZHODNOCENÍ PODKLADOVÝCH ÚDAJŮ

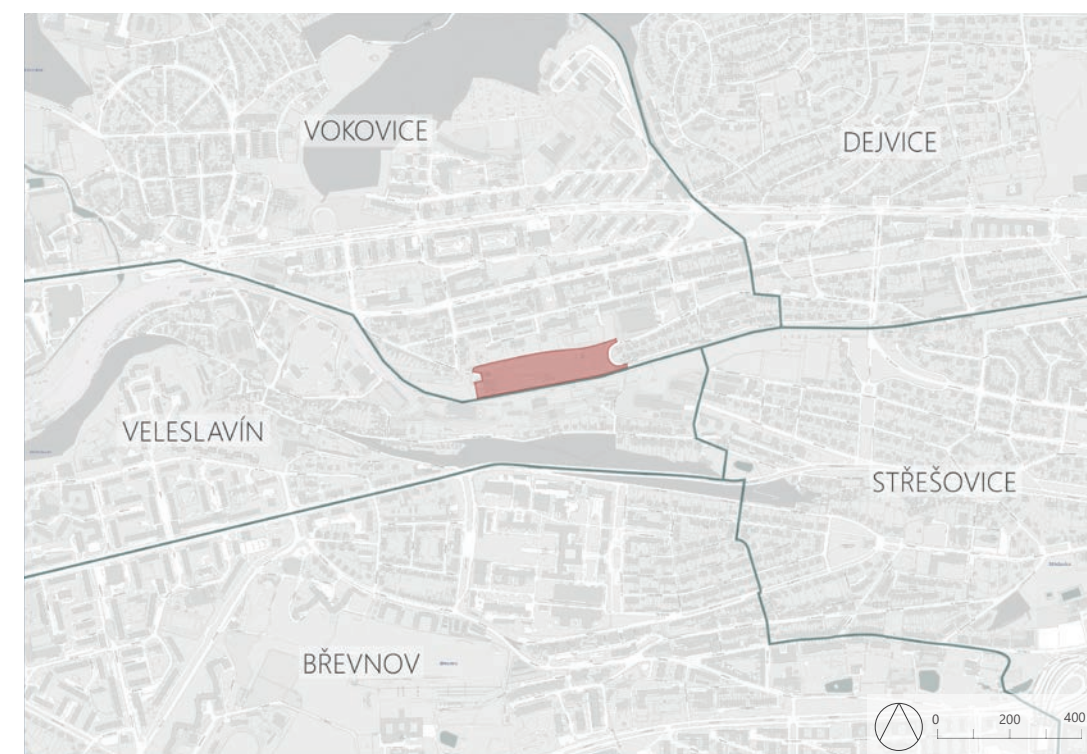

4.1 LOKALIZACE A OBECNÉ INFORMACE O ŘEŠENÉM ÚZEMÍ

Řešené území leží v Praze 6 – Vokovicích na levém břehu Vltavy na severozápadním okraji Prahy. V těsné blízkosti území leží katastrální území Veleslavín a Střešovice, o něco dále pak Břevnov.

hlavní město Praha
městská část Praha 6
správní obvod Praha 6
městský obvod Praha 6
katastrální území Vokovice
výměra řešeného území cca 34 ha
nadmořská výška 280–295 m. n. m.

obr. 57: (vlevo) Lokalizace řešeného území v rámci Prahy (úpravy: Cimbuřová 2019, podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 58: (nahore) Poloha řešeného území v rámci městských čtvrtí (úpravy: Cimbuřová 2019, podklad: geoportalpraha.cz)

4.2 HISTORIE ÚZEMÍ

Konec 10. až počátek 19. století

První zmínky o obci Veleslavín lze nalézt v zakládací listině břevnovského kláštera z roku 993. O Vokovicích se nicméně objevují písemné zmínky až v roce 1370. Obě obce byly spravovány církví, ale v 15. století jsou ve Vokovicích a ve Veleslavíně zhruba o století později doloženy první dvory soukromého majetku (Bedrníček 2006).

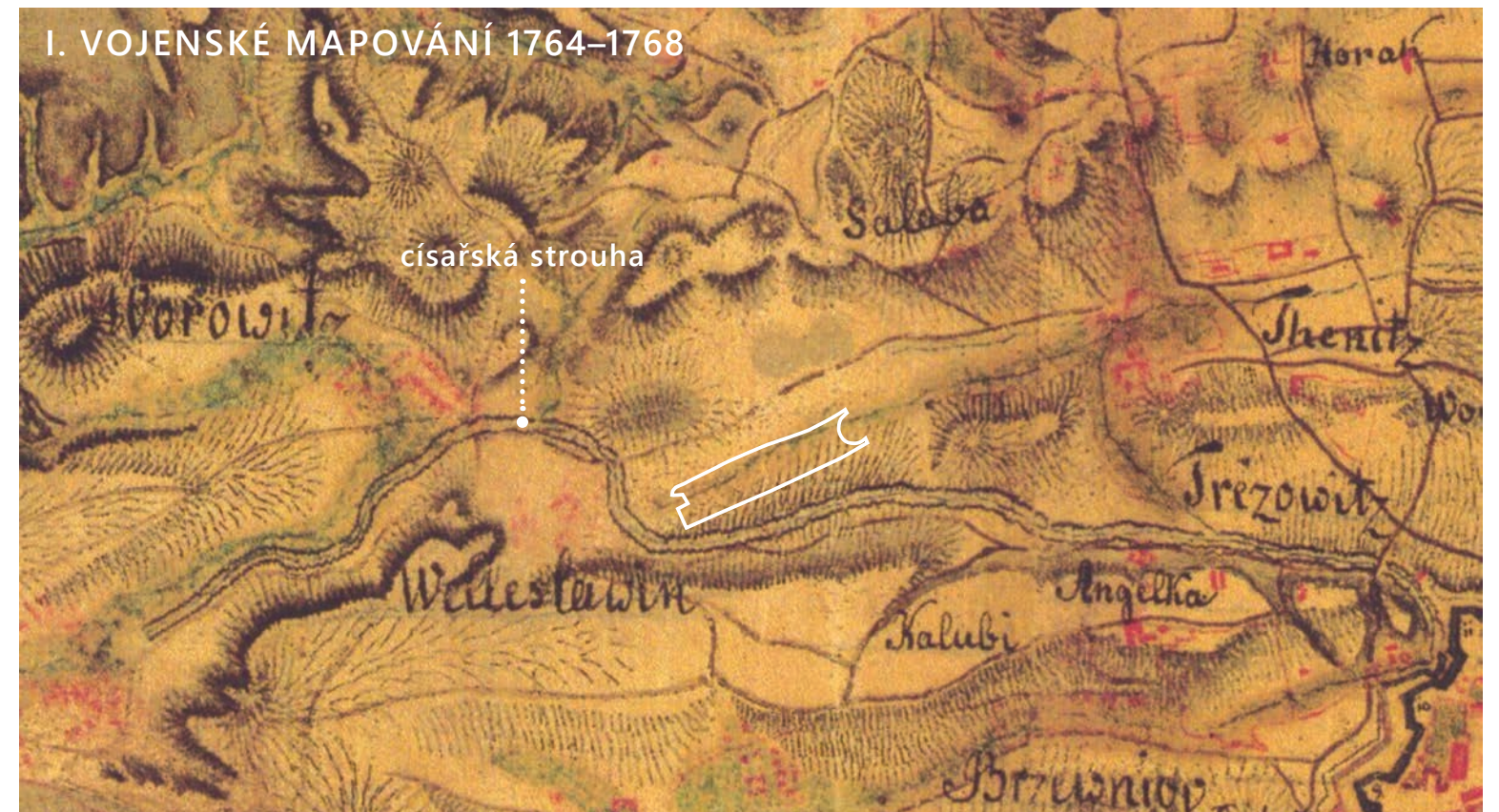
Ve Veleslavíně to byly dvory dva, z nichž menší vlastnil významný renesanční kamenický mistr Ulrico Aostalis italského původu. Podílel se na mnoha stavbách na Pražském hradě i na Vyšehradě. Větší dvůr patřil bohatému staroměstskému měšťanu Štěpánu Adamovi. Jeho syn Daniel se stal významným pražským knihtiskařem, vydávajícím historickou, právníkou či filozofickou literaturu, jazykové učebnice a slovníky. Za jeho zásluhy ho Rudolf II. povýšil v roce 1578 do šlechtického stavu a získal přídomek podle obce, ze které pocházel – Daniel Adam z Veleslavína (Bedrníček 2006).

Za vlády Ferdinanda I. v polovině 16. století vznikl **Královský hradní vodovod** přivádějící na Pražský hrad pitnou vodu z Libocké studánky. Ve Veleslavíně ho dodnes připomíná vodovodní domek z roku 1555. Hydrologické poměry oblasti nicméně pozměnilo i vybudování umělé **císařské strouhy** ve druhé polovině 16. století. Ta přiváděla užitkovou vodu z Libockého rybníka do Královské zahrady a Bažantnice. Z velké části to byla otevřená strouha, na okraji dnešních Střešovic byla svedena do potrubí (Broncová 2004; Zavřel & Beránek 2005; Bedrníček 2006).

Pro Veleslavín znamenala jeho téměř úplný zánik třicetiletá válka v první polovině 17. století. Po jejím skončení zde stály pouze tři domy a život se sem navracel velmi pomalu. Vokovicím se oproti tomu válka vyhnula, přesto se obec téměř nerozvíjela a na počátku 18. století je zde doloženo pouze 14 domů (Bedrníček 2006).

Rozvoj Veleslavína podpořila v roce 1730 stavba vrchnostenského dvora, jehož součástí se stal i nový **Veleslavínský zámek**. Barokní stavba byla nejspíš postavena podle plánu Kiliána Ignáce Dienzenhofera. Součástí byla i barokní zahrada (Pacáková-Hošťálková 2000; Bedrníček 2006).

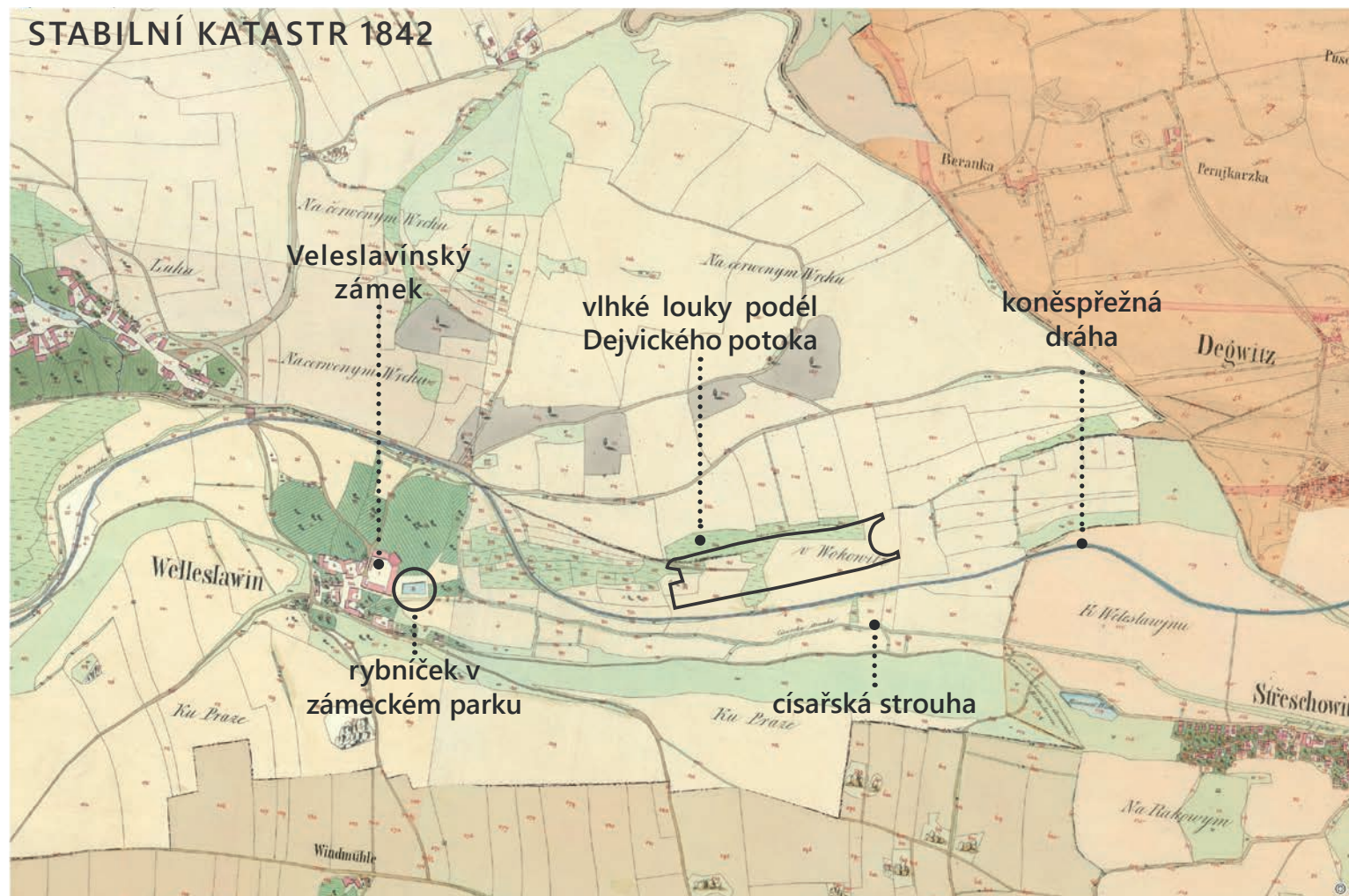
K rozvoji oblasti přispěla i stavba nové **koněspřežné dráhy** ze stanice Bruska (dnešní stanice Praha-Dejvice) do Kladna, jejíž provoz byl zahájen v roce 1830. Jednalo se o první železnici ve středních Čechách (Broncová 2004; Česká televize 2016).

obr. 59: I. vojenské mapování, 1764–1768 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: oldmaps.geolab.cz)

obr. 60: II. vojenské mapování, 1836–1852 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: oldmaps.geolab.cz)

obr. 61: Stabilní katastr, 1842 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

19. století až počátek 20. století

Veleslavín se v průběhu 19. století téměř nerozvíjel, teprve až ke konci století počet obyvatel stoupl přes 800. Podobně na tom byly i Vokovice, jejichž růst započal až ke konci 19. století. Rozvoji obou obcí pomohlo především zahájení **železničního parního provozu** v roce 1863 na téměř stejné trase jako původní koněsprežka (Broncová 2004; Bedrníček 2006).

Ke konci 19. století prošel Veleslavínský zámek novobarokními úpravami, s čímž souvisely i krajinářské úpravy přilehlého parku. Od počátku 20. století sloužil areál zámku jako ústav pro duševně choré, později jako plicní sanatorium (Pacáková-Hošťálková 2000).

Na přelomu století se obce rozrůstaly s novou výstavbou rodinných domků a v roce 1922 se staly součástí Velké Prahy (Broncová 2004; Bedrníček 2006).

Dejvíčský potok

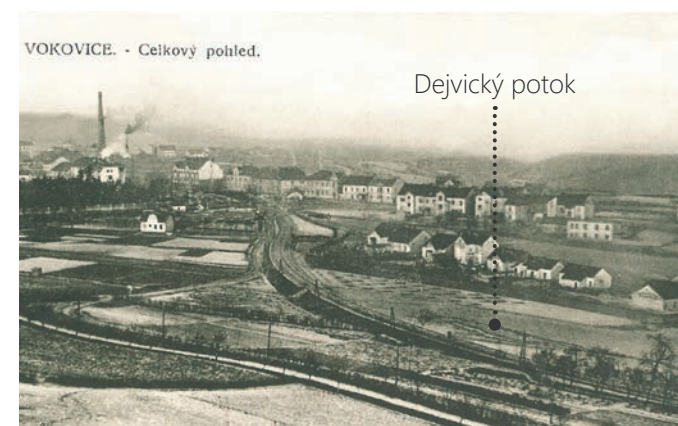
V mělkém údolí mezi Vokovicemi a Veleslavínem procházel dnes již téměř zaniklý Dejvíčský potok. Pramenil v zámeckém parku, kde napájel zahradní rybníček a dále pokračoval na sever od železnice. Ve Stabilním katastru jsou patrné vlhké louky podél jeho toku. Na jeho toku vznikl také rybník, který dnes připomíná ulice U Dejvíčkého rybníčku. Vodoteč pokračovala dále kolem usedlosti Mydlářka a přes dnešní Flemingovo náměstí až k vltavskému ramenu. V 50. letech 20. století byl potok z velké části sveden do potrubí, pouze v řešeném území je patrné jeho koryto a slabý tok se zde objevuje během vlhčího období (Pacáková-Hošťálková 2000; Broncová 2004; Zavřel & Beránek 2005).

obr. 62: Císařská strouha na pláni mezi Liboň, Veleslavínem a Vokovicemi. Nedatováno (Zavřel & Beránek 2005)

obr. 63: Přehrazením Dejvíčského potoka nedaleko historického jádra Dejvic vznikl rybník, sloužící po dlouhá léta jako koupaliště. Z té doby pochází název ulice U Dejvíčkého rybníčku. Nedatováno (Zavřel & Beránek 2005)

obr. 64: Dráha procházející Veleslavínem a Vokovicemi se vyhýbá areálu zámku, nejbližší řada domů je dnešní ulicí V Předním Veleslavíně. Mezi domy této ulice a dráhou je patrný Dejvíčský potok. 1916 (Zavřel & Beránek 2005; úpravy: Cimburová 2019)

obr. 65: Pohled na Dejvíčský potok v oblasti dnešního Flemingova náměstí. Nedatováno (Zavřel & Beránek 2005)

Veleslavínská zahradnictví – Strnadovo a Chládkovo

Na počátku 20. století vznikla ve Veleslavíně dvě zahradnictví – Strnadovo a Schauerovo, později Chládkovo. Ležela na severně orientovaném svahu pod Střešovicemi, Strnadovo zahradnictví na obou stranách železnice (severní část zahradnictví za železnici je řešeným územím). Obě zahradnictví velmi prosperovala, což dokládají i snímky z té doby. V roce 1910 pan Strnad nechal mimo jiné osázet pískovcové skály na jih od zahradnictví a tím zamezil jejich erodování. Strnadovi také provozovali v blízkosti svého zahradnictví hostinec. Kromě zahradnictví ve Veleslavíně vlastnil Josef Strnad také velozahradnictví v Chuchli a vyučoval na Odborné pokračovací škole zahradnické v Praze (Zavřel & Beránek 2005; 100 let zahradnické školy: 1909 – 2009 2009; Česká televize 2016).

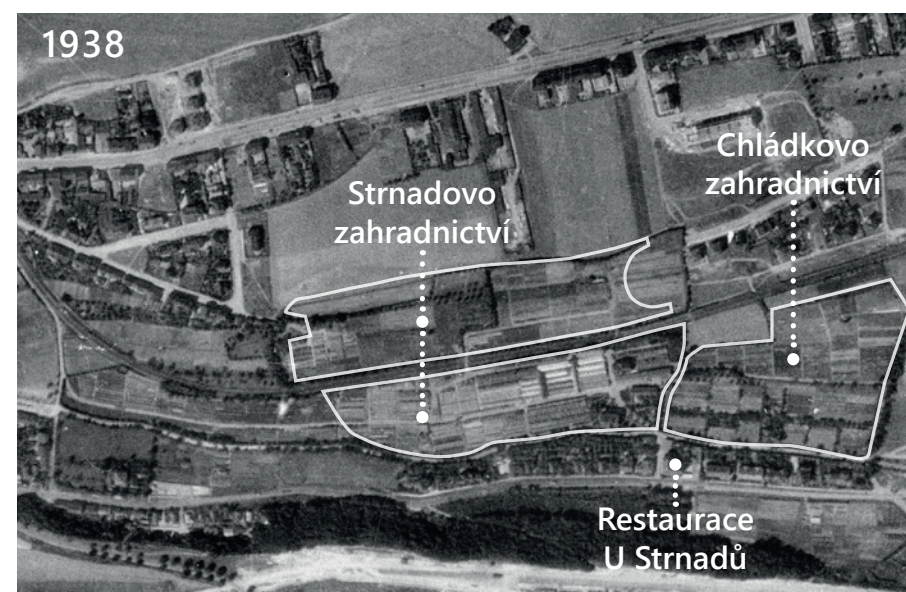
Osudy Strnadova zahradnictví po II. světové válce jsou těžko dohledatelné. Pravděpodobné je, že bylo znárodněno stejně jako Chládkovo zahradnictví v roce 1952, a stalo se součástí pražského podniku Sady-Lesy-Zahradnictví. Z ortofoto snímků je patrné, že zde zahradnictví nejspíše až do revoluce fungovalo, rodina Strnadových ale snad už po znárodnění emigrovala do Ameriky. A mezitím, co byly pozemky Chládkova zahradnictví po revoluci vráceny rodině a v roce 1992 zde bylo otevřeno nové zahradnictví, Strnadovo zahradnictví a jeho skleníky se začaly postupně rozpadat a zarůstat vegetací (Sdružení zahradnických center s.r.o. 2012; Chládek 2019, pers. comm.).

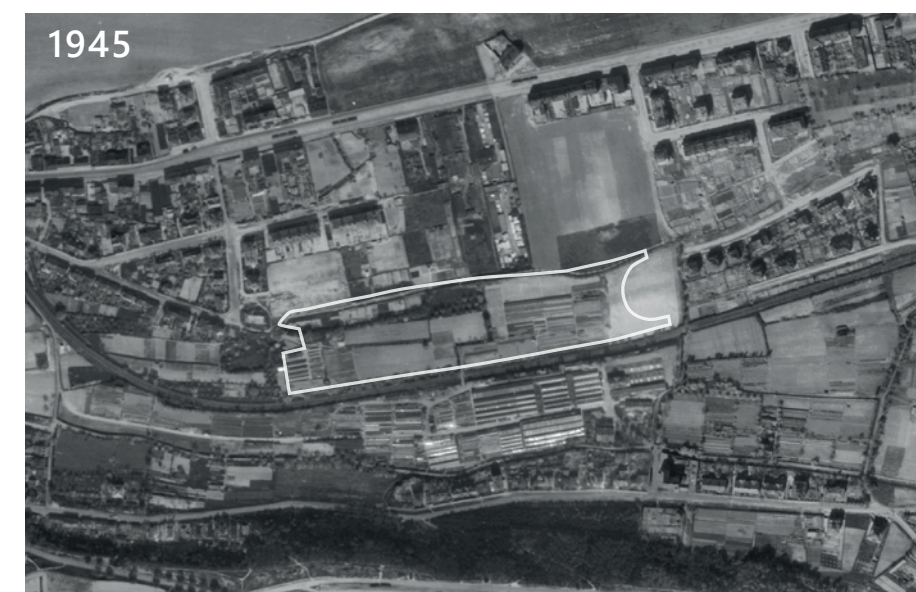
obr. 66: Restaurace U Strnadů na rohu ulic Pod novým lesem a Nad zahradnictvím, 1915 (Zavřel & Beránek 2005)

obr. 67: Pohled na Strnadovo zahradnictví, Alois Kalvoda, 1925 (Česká televize 2016)

obr. 68: Ortofotomapa, 1938 (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 69: Ortofotomapa, 1945 (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 70: Ortofotomapa, 1953 (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 71: Ortofotomapa, 1975 (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 72: Ortofotomapa, 1988 (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

Strnadovo zahradnictví po revoluci v roce 1989

Z ortofotosnímků z přelomu tisíciletí je patrné, že dochází k opuštění zahradnictví a jeho pomalému zarůstání. Skleníky v severní části za trati prorůstá první vegetace. Snad ještě do počátku 21. století fungovalo zahradnictví na malé ploše na severozápadním okraji (Chládek 2019, pers. comm.). Vedle zanikajícího zahradnictví začíná růst nové zahradnictví Chládek.

obr. 73: Ortofotomapa, 1996 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 74: Ortofotomapa, 2001 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 75: Ortofotomapa, 2004 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 76: Ortofotomapa, 2007 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

V této době existuje pro plochu konkrétní developerský projekt, a protože v dubnu 2012 dochází ke změně územního plánu, výstavbě nic nebrání. Z ortofotosnímků mezi lety 2010 a 2012 je patrné, že zatímco severní část zahradnictví je ponechána bujnému růstu vegetace, v jižní části začínají operovat vlastníci pozemků a ke konci roku 2012 dochází k postupné demolici areálu. Skleníky jsou srovnány se zemí, zbourán je také cihlový komín bývalé výtopy, je vykácena řada stromů, plocha je zavážena sutí. Nicméně jsou doložena i neoprávněná kácení v ochranném pásmu Dejvického potoka v severní části území. Proti těmto nezákonným a nepovoleným činnostem se vymezuje místní občanské sdružení a žádá městskou část Prahu 6 o jejich prošetření (praha6ztracitvar.cz 2012; 2017).

obr. 77: Ortofotomapa, 2010 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 78: Ortofotomapa, 2012 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 79: Ortofotomapa, 2013 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 80: Ortofotomapa, 2015 (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

Během několika málo let jsou skleníky v severní části téměř prorostlé vegetací, ztrácí se také struktury venkovních záhonů. V těchto letech předkládá nové vedení Prahy 6 prohlášení o vybudování nového parku na místě bývalého zahradnictví, v roce 2007 se ale objevuje plán na novou rezidenční čtvrť s moderním parkem (arnika.org 2017).

Jižní část zahradnictví se po demolicích změnila v holou pláň, po zahradnictví zde zůstaly pouze dvě velké vily. Severní část dále zarůstá a pod vegetací mizí pozůstatky skleníků a původních budov. V souvislosti se změnou územního plánu v předchozích letech se v roce 2015 zvedá vlna nesouhlasu ze strany místních obyvatel a občanských sdružení, a to především z důvodu předimenzované navrhované zástavby, chybějícího posouzení vlivu na životní prostředí a úplné absence parku v navrhované zástavbě. Změna územního plánu je napadena žalobou a soud ji z toho důvodu ruší. Následují nicméně další soudní pře, které v roce 2017 vyústí v rozhodnutí zastupitelstva hl. m. Prahy. Z něj vyplývá, že další jednání o podobě změny územního plánu v této lokalitě budou vycházet z domluvy mezi developery, vlastníky, veřejností a občanskými sdruženími (praha6ztracitvar.cz 2017; arnika.org 2017; praha.eu 2017a; 2017b).

Objevování městské divočiny

O bývalé Strnadovo zahrádknictví projeví zájem nejenom místní občanská sdružení či developeři, ale i lidé prozkoumávající svérázný charakter zarůstajících skleníků a bující vegetace.

Šturma (2015) popisuje bývalé zahrádknictví jako novou divočinu, která stále nese pozůstatky svého původního využívání. Zdivočelé růže, původně pěstované pro další prodej, nadzvedávají skla skleníků a dorůstají až k osmi metrům, v pařeništích rostou tulipány a cibuloviny a pozůstatky budov jsou novým útočištěm pro bezdomovce. Patrné je také přehnojení dusíkem, které zde zůstává i po letech po opuštění, na které reaguje svým bujným růstem např. vlašovičník.

Cenný artefaktem byl pro mnohé i cihlový komín v jižní části zahrádknictví, který byl pozůstatkem výtopy pro skleníky. V roce 2011 byl srovnán se zemí (PlzDi.cz 2011).

obr. 81: (nahore vpravo) Nespočet květináčů jako artefakt bývalého využití území (Mikuláš & Šturma 2015)

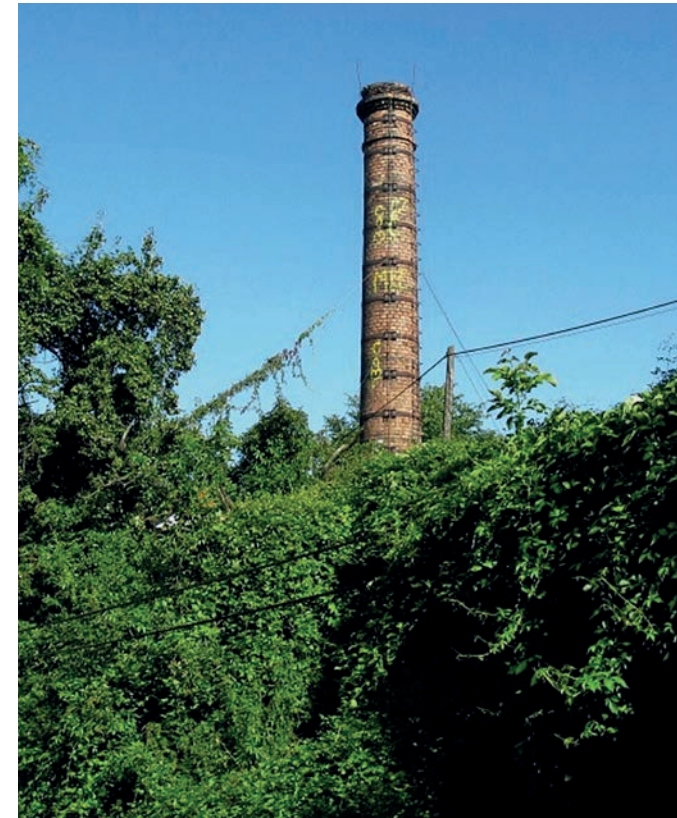
obr. 82: (nahore uprostřed) Cihlový komín vynořující se z bujné vegetace. 2011 (PlzDi.cz)

obr. 83: (vpravo uprostřed) V době, kdy měly skleníky ještě střechu, fungovaly jako nový domov pro bezdomovce. 2011 (PlzDi.cz)

obr. 84: (dole vpravo) Bývalé skleníky prorůstají bujnou vegetací. 2011 (PlzDi.cz)

obr. 85: (dole uprostřed) Plamének plotní obrůstá torza skleníků, a vytváří tak neprostupnou džungli (Mikuláš & Šturma 2015)

obr. 86: (vlevo uprostřed) Pohled z komína výtopy na severní část zahrádknictví. Komín ani skleníky v této části dnes už nestojí. 2011 (PlzDi.cz)

4.3 SOUČASNÝ STAV

4.3.1 CESTY A VSTUPY

obr. 87: Hlavní cesta územím vede podél škol (Cimburová 2018)

obr. 88: Podél hlavní cesty slabě teče Dejvický potok lemovaný vzrostlými stromy (Cimburová 2019)

obr. 89: Vstup do území ze severu mezi školami (Cimburová 2019)

obr. 90: Vstup do území z východu (Cimburová 2018)

obr. 91: Současný stav a cesty (úpravy: Cimburová 2019; poklad: geoportálpraha.cz)

Územím prochází hlavní trasa po jeho severním okraji podél plotu se sousedící školou a školkou. Ta je často využívána místními, ať už jako zkratka územím, k venčení psů nebo pro jízdu na kole. Mezi školami je pak možný vstup do území ze severu. Ostatní pěšiny jsou vyšlapané nejspíše obyvateli zahradnictví, vedou mezi původními skleníky a záhony. Často využívanou trasou je také železniční násep, odkud vede vyšlapaná pěšina do severní i jižní části zahradnictví.

obr. 92: Přes železnici vede cesta i do jižní části území (Cimburová 2019)

obr. 93: Pěšina mezi původními skleníky (Cimburová 2019)

obr. 94: Vstup po vyšlapané pěšině na východě (Cimburová 2018)

4.3.2 STRUKTURY A POZŮSTATKY BÝVALÉHO ZAHRADNICTVÍ

obr. 95: Základy pařenišť či záhonů (Cimburová 2019)

obr. 96: Základy pařenišť či záhonů (Cimburová 2019)

V opuštěném zahradnictví lze stále nalézt pozůstatky původního využití. Nejčastěji to jsou základy skleníků, pařenišť či záhonů a ruiny budov, kterými prorůstá pionýrská vegetace. Občas člověk narazí na rozbité květináče nebo kovové konstrukce po sklenících. Ve svahu v jižní části stále stojí dvě velké vily po Strnadových.

obr. 97: Jedna ze dvou vil v horní části zahradnictví (Cimburová 2018)

obr. 98: Současný stav (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportl.praha.cz)

obr. 99: Základy pařenišť či záhonů (Cimburová 2019)

obr. 100: Ruina budovy prorůstající pionýrskou vegetací (Cimburová 2019)

obr. 101: V území je možné nalézt rozbité květináče, odkazující k zaniklému zahradnictví (Cimburová 2019)

4.3.3 DEJVICKÝ POTOK A PŘÍRODNÍ HODNOTY

obr. 102: Rašící tulipány jsou snad pozůstatkem záhonů (Cimburová 2019)

obr. 103: Úzkým korytem Dejvického potoka neprotéká téměř žádná voda (Cimburová 2019)

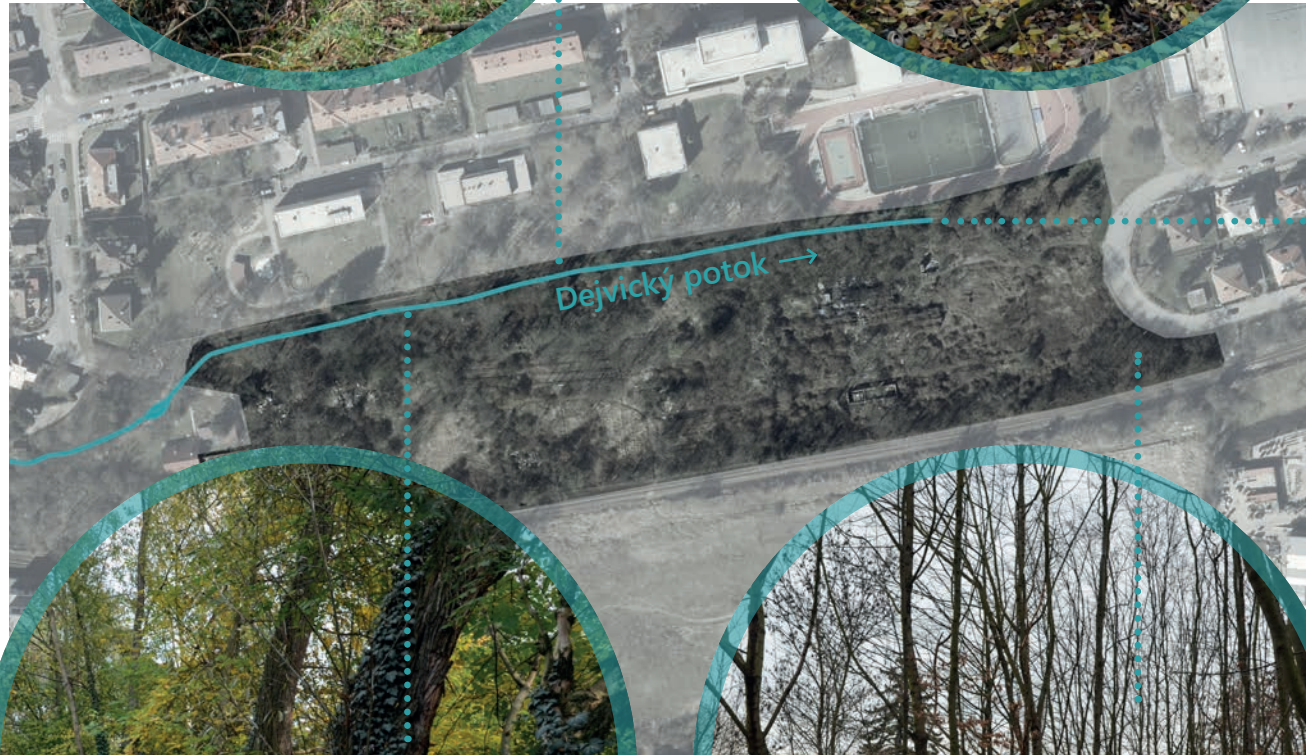
obr. 104: Pionýrská vegetace prorůstá plochu a vytváří malé úkryty a zákoutí v keřích (Cimburová 2019)

obr. 105: Dejvický potok končí pod zemí v kanalizaci (Cimburová 2019)

obr. 106: Současný stav a Dejvický potok (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalp Praha.cz)

obr. 107: Stopy veverky dokládají, že bezdomovci nejsou jedinými obyvateli zahradnictví (Cimburová 2019)

obr. 108: Občas lze narazit na větší dřeviny, především podél hlavní pěšiny (Cimburová 2018)

obr. 109: Mladý habrový háj na východním okraji území (Cimburová 2019)

Dejvický potok je úzkou stružkou podél hlavní cesty na severu území. Vtéká sem z malého rybníčka v rodinné zahradě a končí v potrubí na východě území. Podél jeho břehů rostou vrby, vegetace zbytku území je ale převážně pionýrská, pouze někde lze nalézt starší a nejspíše tedy záměrné výsadby. Celý prostor je tak značně nepřehledný. Na jaře vyrůstají cibuloviny – pozůstatky zahradnických výsadeb. V území byly spatřeny veverky, což dokládají i jejich stopy ve sněhu. Na základě informací od místního ornitologa zde žijí všechny tři druhy strakapoudů (velký, prostřední a malý), datel černý, žluna zelená, pěnice slavíkovitá, červenka obecná a snad byl spatřen i bukač velký.

4.3.4 LIDSKÝ VLIV NA ÚZEMÍ

obr. 110: Pohled na více obývané části zahradnictví (Cimburová 2019)

obr. 111: Po zahradnictví lze nalézt plochy využívané jako odkládiště věcí (Cimburová 2019)

Opuštěná a zarostlá plocha je ideálním místem pro bezdomovce a jiné sociálně vyloučené skupiny lidí. Po celém zahradnictví je možné nalézt odhozené oblečení, odpadky a jiné věci. Bývalý skleník nejspíše slouží jako nový domov, jinde se mezi stromy ukrývají porůznu sestavované stany a chatrče.

obr. 112: Současný stav (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportálpraha.cz)

obr. 113: Mezi stromy lze nalézt množství oblečení, lahví a jiných odpadků (Cimburová 2018)

obr. 114: Rozpadající se budovy slouží jako skládka nepotřebných věcí (Cimburová 2019)

obr. 115: Prázdné lahve poukazují na využívání prostoru nejen jako skládka, ale nejspíš i místo setkávání (Cimburová 2019)

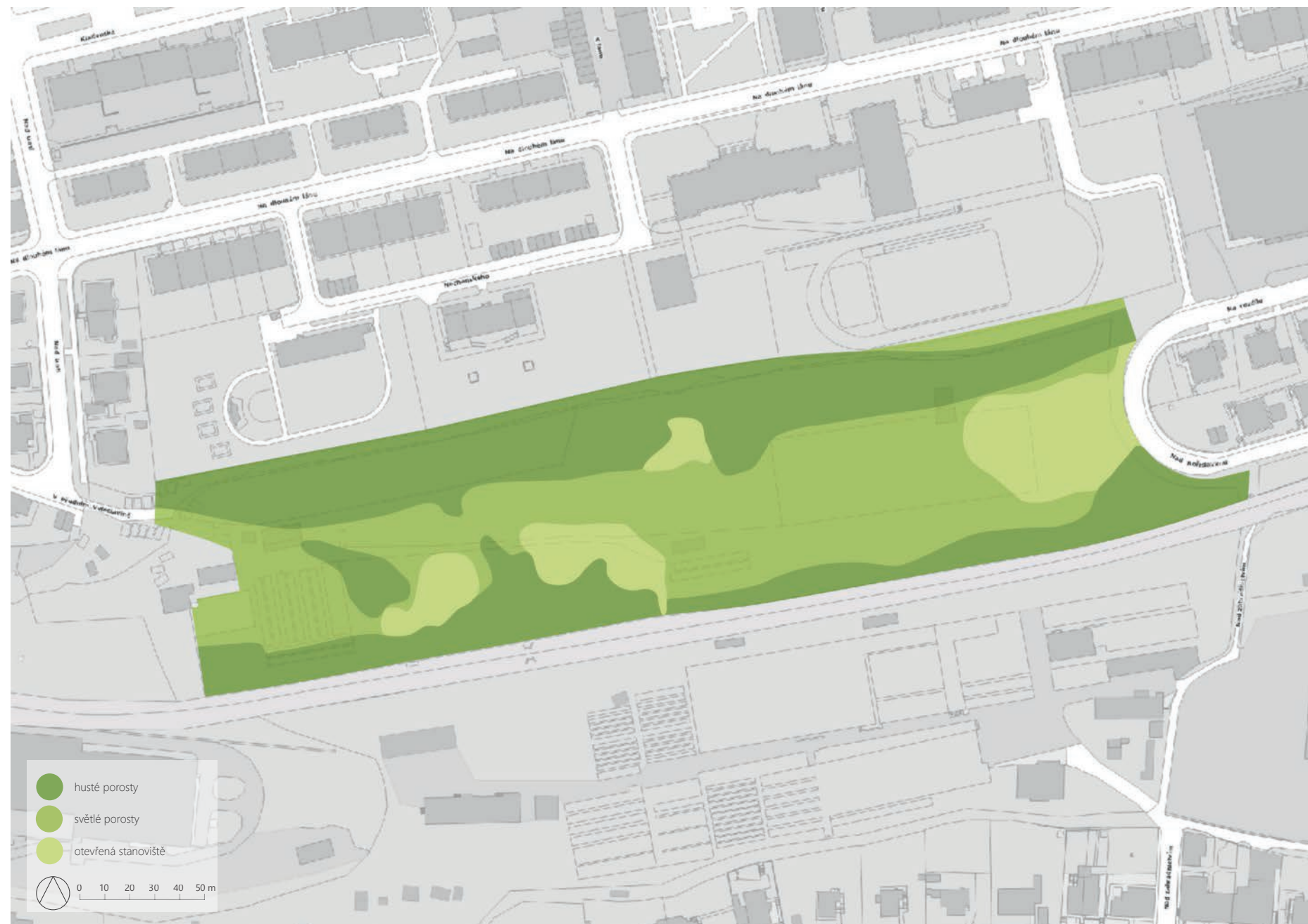
4.3.5 DENDROLOGICKÝ PRŮZKUM

Dendrologický průzkum provedený v řešeném území vychází z metodiky dle Pejchala & Šimka (2012). Výsledky inventarizace v podobě inventarizační mapy a tabulky se nacházejí v přílohách práce.

Vegetace má v řešeném území charakter hustého a relativně mladého porostu, pouze na některých místech lze nalézt dřeviny starší, dokazující pozůstatky původních zahradnických výsadeb. Z tohoto důvodu byly inventarizovány dřeviny s obvodem kmene větším než 80 cm ve výšce 130 cm. Ostatní plochy byly inventarizovány jako porosty.

V území se nacházejí především domácí náletové dřeviny (*Acer platanoides*, *Betula pendula*, *Fraxinus excelsior*, *Juglans regia* či *Populus nigra*), v menší míře jsou zastoupeny i dřeviny nepůvodní (*Robinia pseudoacacia*). Dřeviny jsou staré zhruba kolem 30 let. Porosty jsou značně prorostlé plaménkem (*Clematis vitalba*), loubincem (*Parthenocissus quinquefolia*) a ostružiníkem (*Rubus fruticosus*). Ve vlhkém pásu podél Dejvického potoka je možné nalézt velké množství vrb (*Salix alba* a *Salix caprea*) a olší (*Alnus glutinosa*). Z původních výsadeb se zachovaly vzrostlé topoly (*Populus nigra*) při vstupu do území z východu, některé ovocné dřeviny (*Pyrus communis*, *Prunus avium*, *Malus domestica*) a řada habrů (*Carpinus betulus*) podél železnice.

Přestože celý prostor působí díky dřevinám velmi neprostupným dojmem, lze i tak rozlišit vegetaci podle jejího charakteru na různé typy (viz obr. 116). Nachází se zde husté porosty s neprostupnou vegetací, dále světlé a relativně prostupné porosty, a nakonec otevřené plochy porostlé travobylinným společenstvem na některých místech zarůstajícím ostružiníkem.

obr. 116: Charakter vegetace v řešeném území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

HUSTÉ POROSTY

Neprostopné a husté porosty se nacházejí především v pásu podél Dejvického potoka, dále podél železnice. Jsou často tvořeny hustým keřovým porostem, kterým prorůstají větší dřeviny. Bylinné patro většinou není vyvinuté a je zastoupeno pouze mechorosty.

SVĚTLÉ POROSTY

Světlé porosty jsou tvořeny převážně mladými a rychle rostoucími dřevinami, jako je např. ořešák (*Juglans regia*) či jasan (*Fraxinus excelsior*), které prorůstají pozůstatky skleníků. Pouze na několika málo místech se nacházejí porosty bříz (*Betula pendula*).

OTEVŘENÁ STANOVIŠTĚ

Otevřené plochy jsou většinou porostlé travobylinným společenstvem, nicméně díky dostatku světla začínají zarůstat ostružiníkem (*Rubus fruticosus*). Doplnují je mladé soliterní dřeviny.

obr. 117: (vlevo) Houština podél Dejvického potoka (Cimburová 2019)

obr. 118: (uprostřed) Ořešák (*Juglans regia*) prorůstá mezi základy původních záhonů (Cimburová 2019)

obr. 119: (vpravo) Otevřená plocha s několika soliterami (Cimburová 2019)

4.4 PŘÍRODNÍ PODMÍNKY

4.4.1 KLIMA

KLIMATICKÁ OBLAST TEPLÁ

LÉTO:

- dlouhé s 40–50 letními dny
- teplé s průměrnou teplotou 15–16 °C
- přiměřeně vlhké se srážkami 200–400 mm
- 100–140 dnů se srážkami > 1 mm za den

PŘECHODNÉ OBDOBÍ:

- krátké se 100–140 mrazovými dny
- mírně teplé jaro s průměrnou teplotou 7–8 °C
- teplý podzim s průměrnou teplotou 8–9 °C

ZIMA:

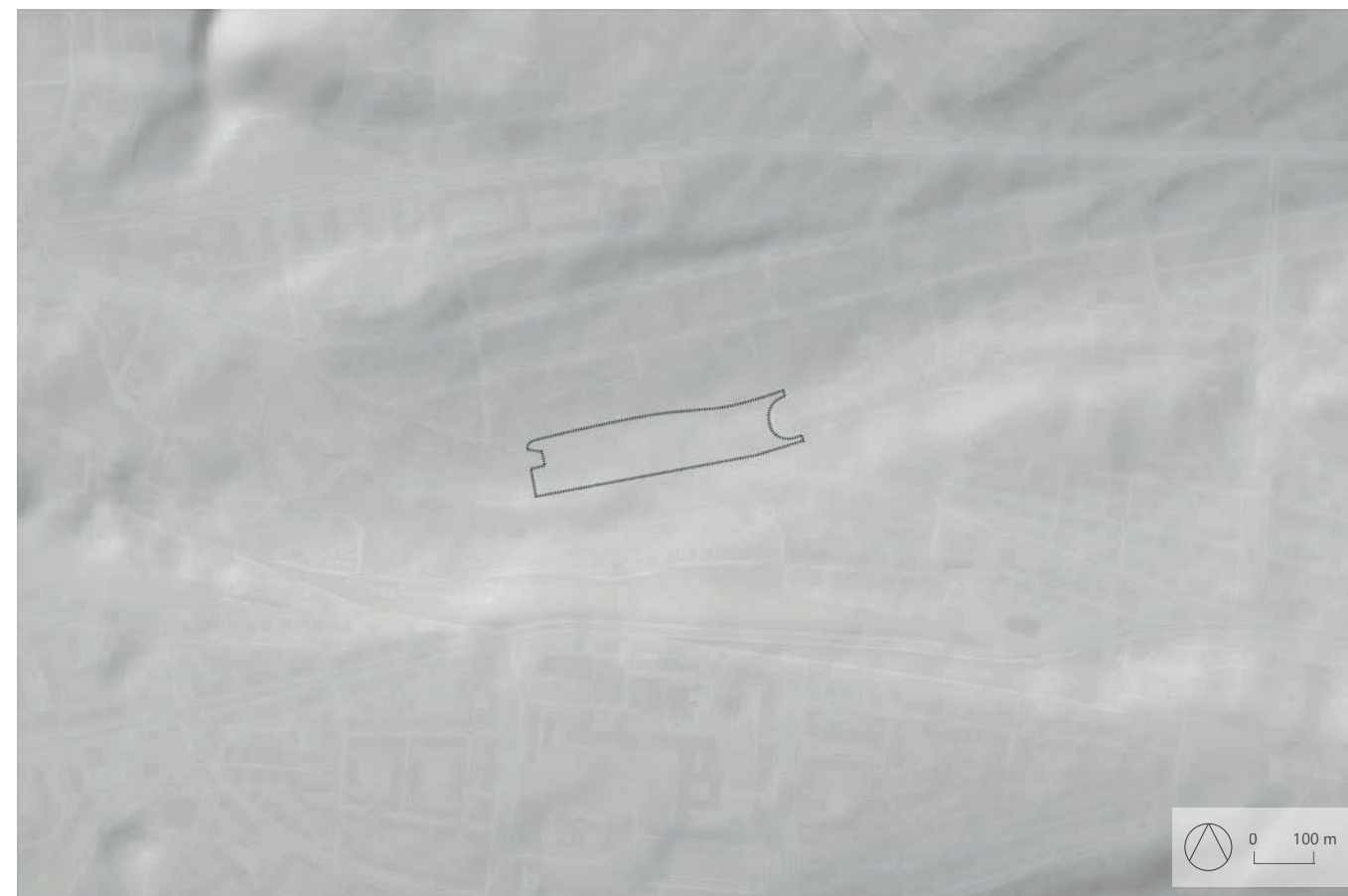
- normálně dlouhá s 50–60 ledovými dny
 - mírně chladná s průměrnou teplotou -2 až -3 °C
 - s vyššími srážkami > 400 mm
 - se spíše kratším trváním sněhové pokrývky 50–60 dnů
- (geoportal.gov.cz)

4.4.2 GEOMORFOLOGIE

system:	Hercynský
provincie:	Česká Vysočina
subprovincie:	Poberounská soustava
oblast:	Brdská oblast
celek:	Pražská plošina
podcelek:	Kladenská tabule
okrsek:	Hostivická tabule

(geoportal.gov.cz)

4.4.3 RELIÉF, SKLONITOST A EXPOZICE

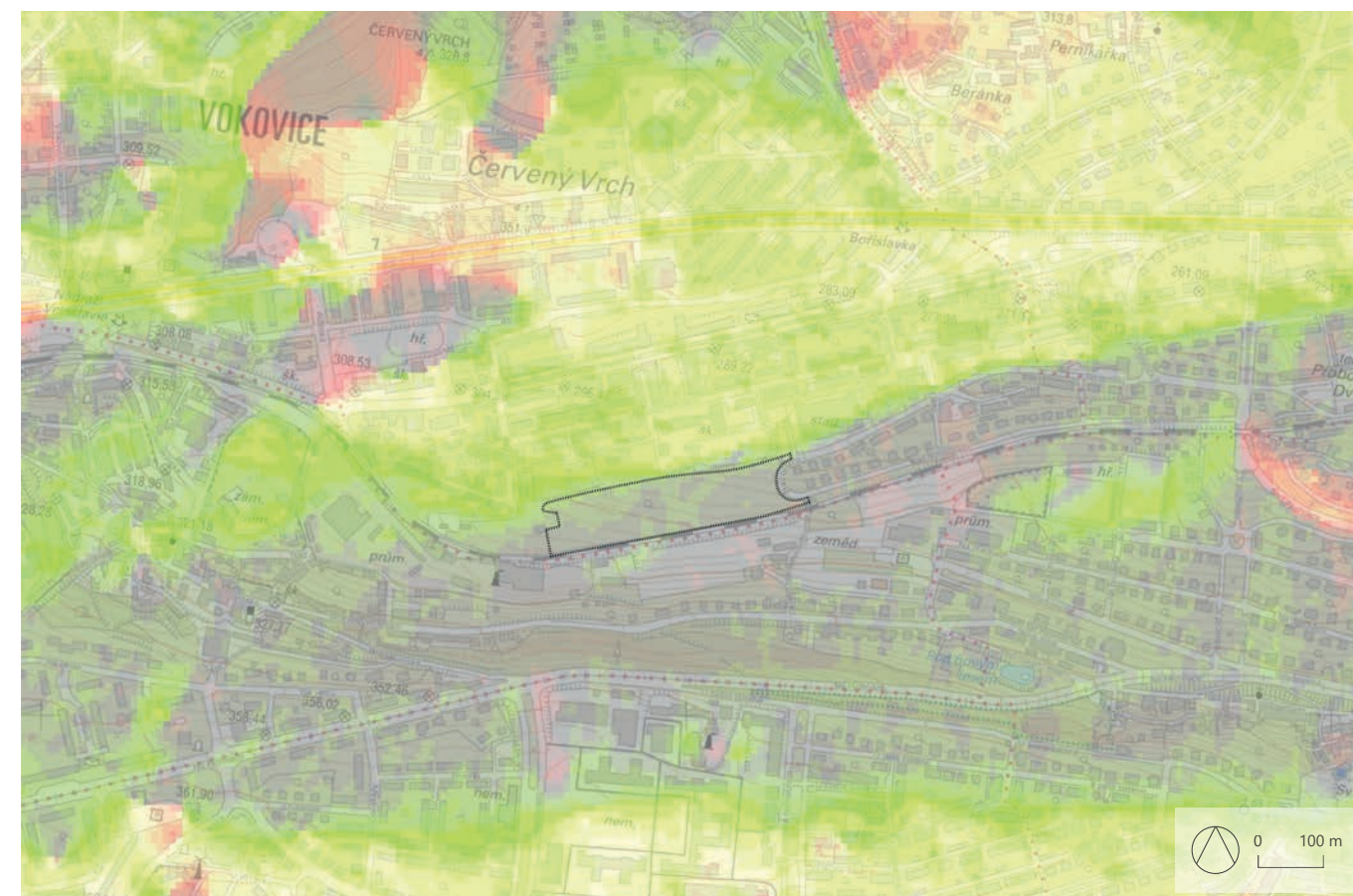
obr. 120: Reliéf v řešeném území a jeho okolí (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz; kalkulacka.vumop.cz)

RELIÉF

Z modelu reliéfu je patrné, že řešené území leží v podlouhlé proláklině ve směru západovýchodním, v nadmořské výšce mezi 280–295 m. n. m. Na jihu od řešeného území se terén zvedá ke Střešovickým skalám, na severu pak k Sídlišti Červený Vrch. Tato proláklina byla vyhloubena erozní činností Dejvického potoka (viz 4.4.7 Hydrologické poměry).

obr. 121: Sklonitost v řešeném území a jeho okolí (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: webgis.nature.cz)

obr. 122: Expozice ke světovým stranám (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: webgis.nature.cz)

SKLONITOST

Území je mírně až silně ukloněné, což ovlivňuje místní hydrologické poměry a odtok vody z území.

- řešené území
- roviny a slabě ukloněné svahy (0°–2°)
- mírně ukloněné svahy (2°–5°)
- silně ukloněné svahy (5°–15°)
- strmé až velmi strmé svahy (15°–35°)
- srázy (35°–55°)
- příkré svahy (55°–90°)

EXPOZICE KE SVĚTOVÝM STRANÁM

Území má orientaci severní až mírně východní.

- řešené území
- severní
- severovýchodní
- východní
- jihovýchodní
- jižní
- jihozápadní
- západní
- severozápadní

4.4.4 POTENCIÁLNÍ PŘIROZENÁ VEGETACE

LIPOVÁ DOUBRAVA (*Tilio-Betuletum*) je chudším společenstvem teplých a sušších oblastí planárního a kolinního stupně. Dominantním druhem stromového patra je dub zimní (*Quercus petraea*), méně pak dub letní (*Quercus robur*). V nižší stromové vrstvě je významným druhem lípa srdčitá (*Tilia cordata*), sporadicky se vyskytují bříza pýřitá (*Betula pendula*) či jeřáb ptačí (*Sorbus aucuparia*). V bylinném patře převládají trávy (Neuhäuslová 2001).

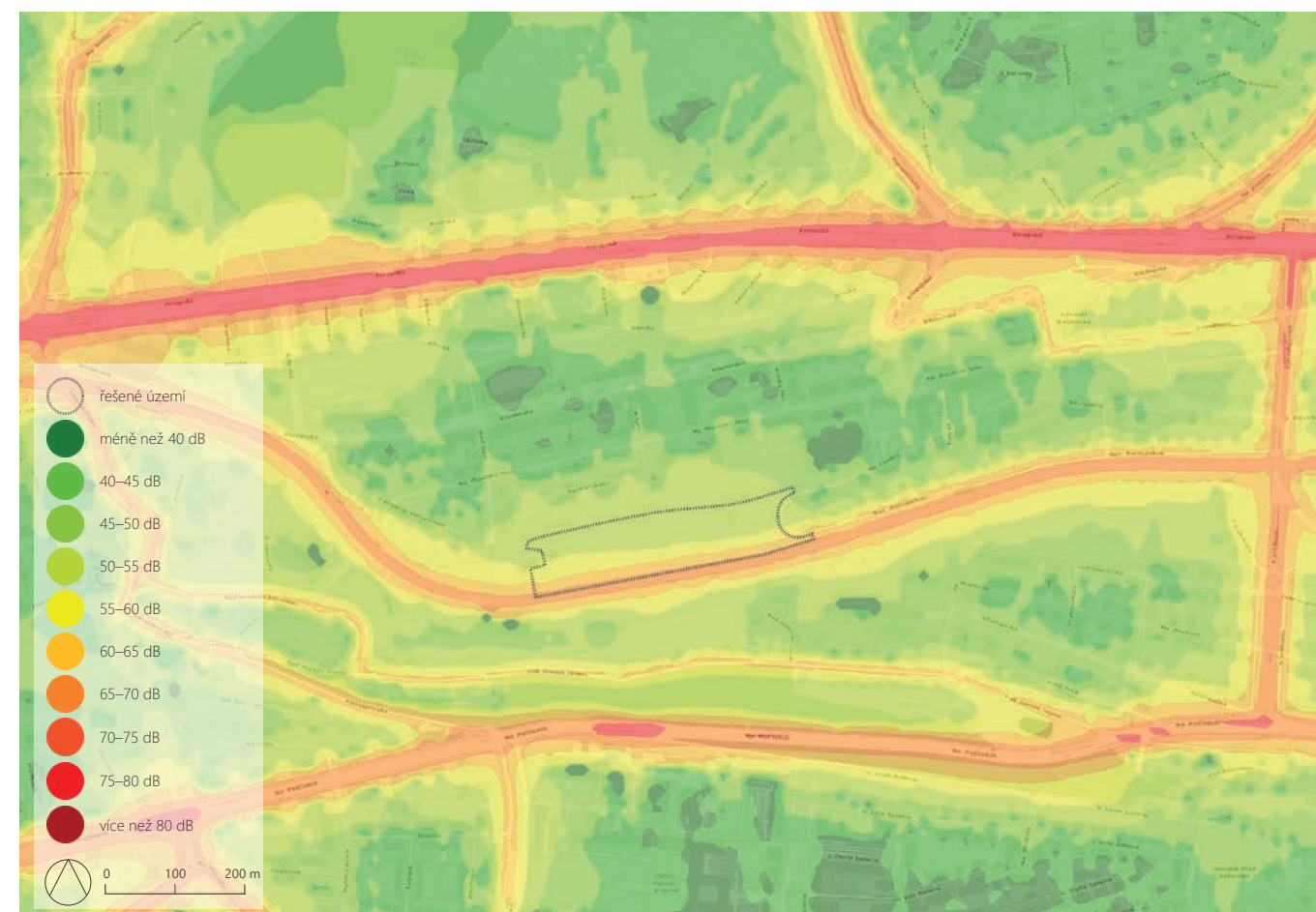
ČERNÝŠOVÁ DUBOHABŘINA (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*) je společenstvem ekologicky velmi variabilním, vyskytujícím se ve výškách mezi 240–450 m.n.m. Jedná se o plošně nejrozšířenější společenstvo dubohabřin na našem území. Jsou to stinná společenstva s převažujícím dubem zimním (*Quercus petraea*) a habrem obecným (*Carpinus betulus*) a s příměsí lípy srdčité (*Tilia cordata*), dubu letního (*Quercus robur*), jasanu (*Fraxinus excelsior*), javoru klenu (*Acer pseudoplatanus*) a mléče (*Acer platanoides*) či třešně (*Cerasus avium*). Keřové patro se vyvíjí pouze v prosvětlených porostech, v bylinném patře se vyskytují spíše byliny, méně pak trávy (Neuhäuslová 2001).

obr. 123: Potenciální přirozená vegetace v lokalitě řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.4.5 HLUK

Území je z akustického hlediska ovlivněno železnicí procházející na jeho jižní hranici. V těchto místech dosahuje hluk až k 70 dB. Naopak severní část území je tišší, hluk z rušné Evropské ulice zde odclouhují bytové domy a školy. Hodnoty tak klesají k 50 dB.

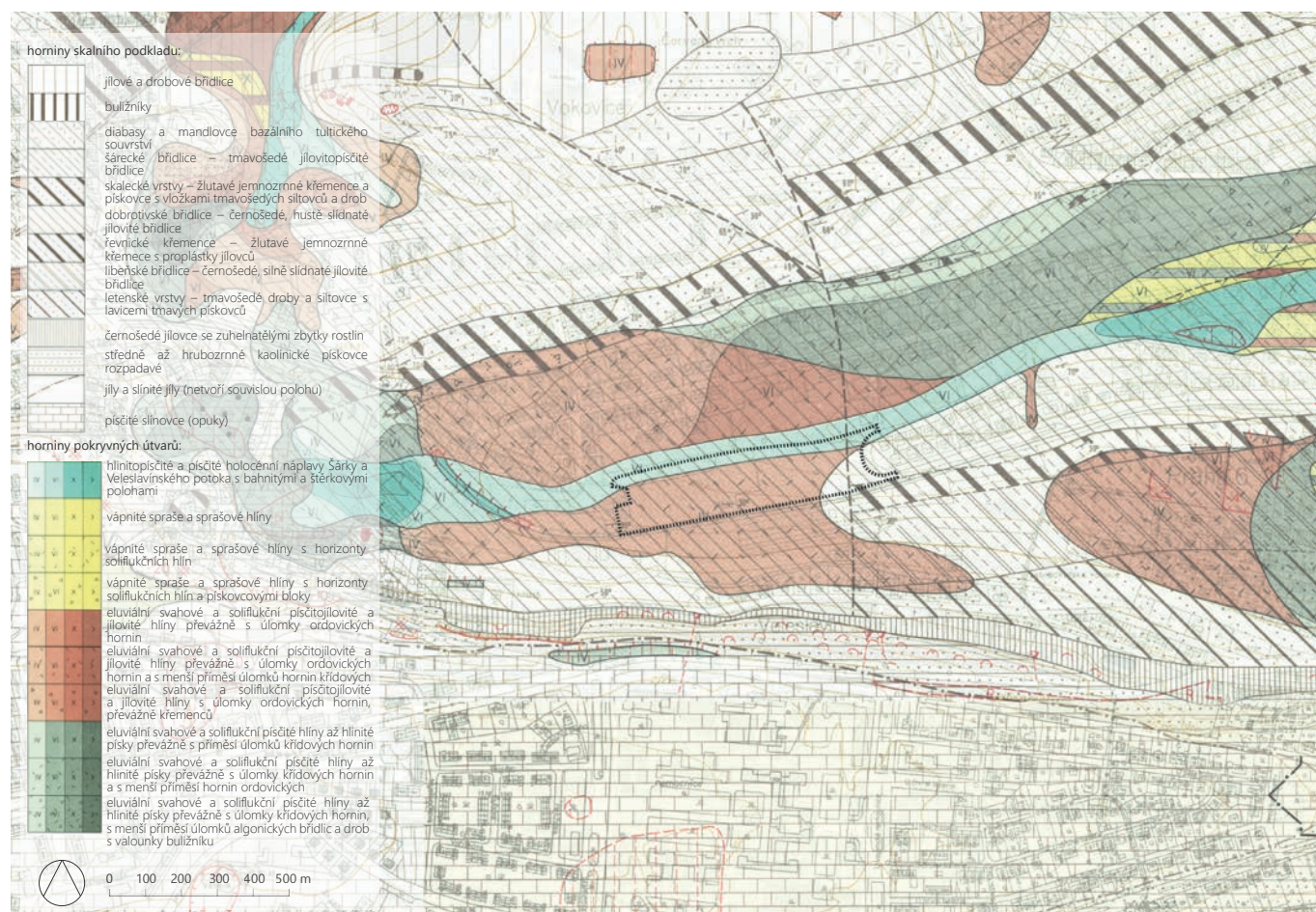

obr. 124: Hluková mapa v lokalitě řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.4.6 GEOLOGIE

V proláklíně řešeného území se nacházejí hlinitopísčité a písčité holocénní náplavy Šárky a Veleslavinského potoka (viz 4.4.6 Hydrologie) s bahnitými a šterkovými polohami. Ve vyšších polohách území se nacházejí eluviální, svahové a soliflukční písčitojílovité a jílovité hlíny převážně s úlomky ordovických hornin a s menší příměsí úlomků hornin křídových.

Z geologického hlediska se území nachází na **dobrotivské břidlici** – hustě slídnaté jílovité břidlici, nevýrazně sem zasahují na východě území také řevnické křemence.

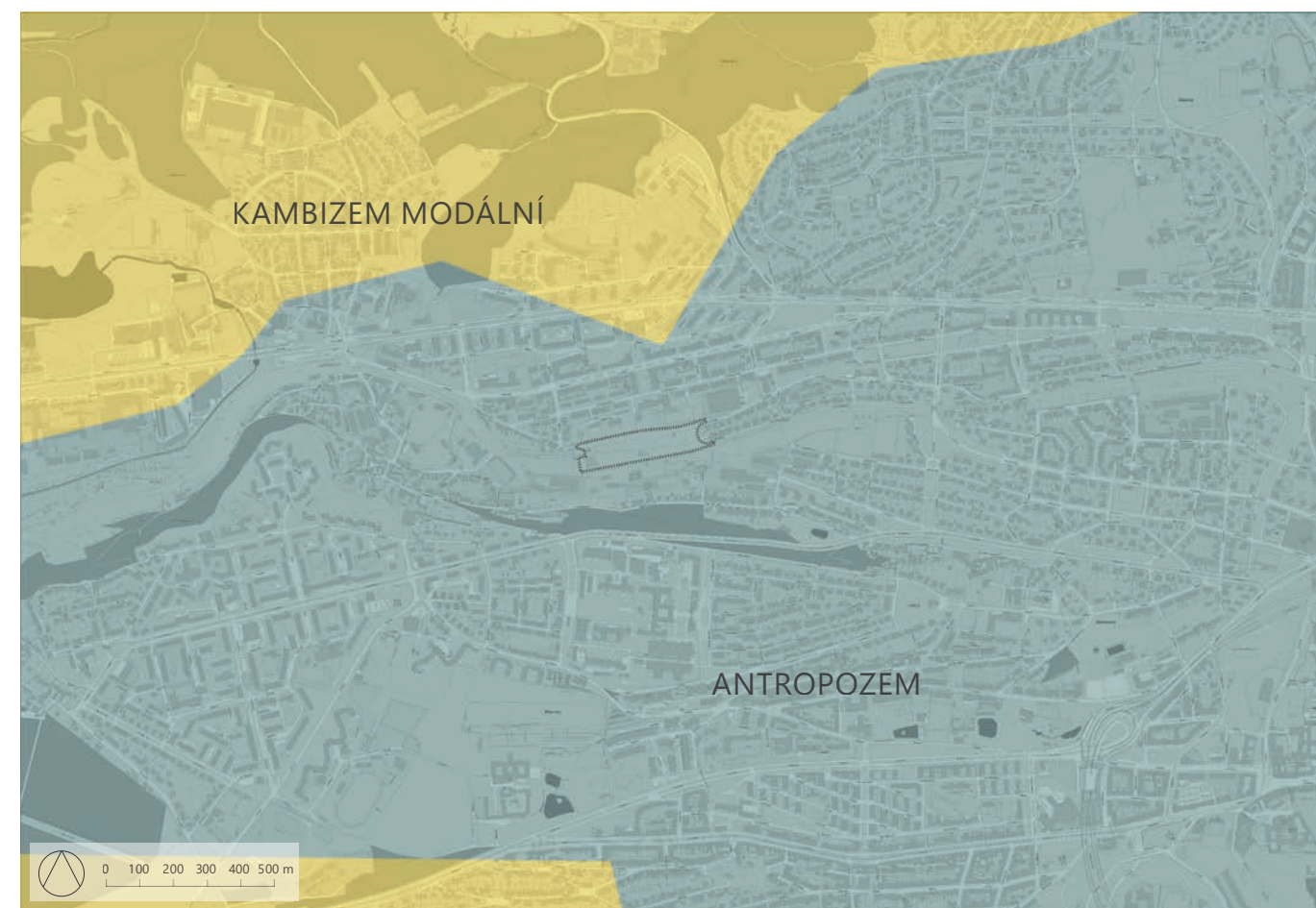

obr. 125: Geologické poměry v lokalitě řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: app.iprpraha.cz)

4.4.7 PŮDNÍ POMĚRY

ANTROPOZEM se vyskytuje v celé ploše řešeného území. Je to půda vytvořená člověkem ze substrátů nahromaděných během stavebních a těžebních činností. Charakter antropozemě je dán původním materiálem a jeho vlastnostmi a dále také mísením a vrstvením materiálů (klasifikace pedologie.czu.cz 2004b).

KAMBIZEM MODÁLNÍ se vyskytuje na sever od území. Kambizem je nejrozšířenějším půdním typem na našem území, vznikající procesem zvětvávání a hnědnutí. Vytvářejí se především v pahorkatinách, vrchovinách a hornatinách, méně v rovinách. Kambizem modální je středně lehká až středně těžká půda (klasifikace pedologie.czu.cz 2004b; Hladký 2012).

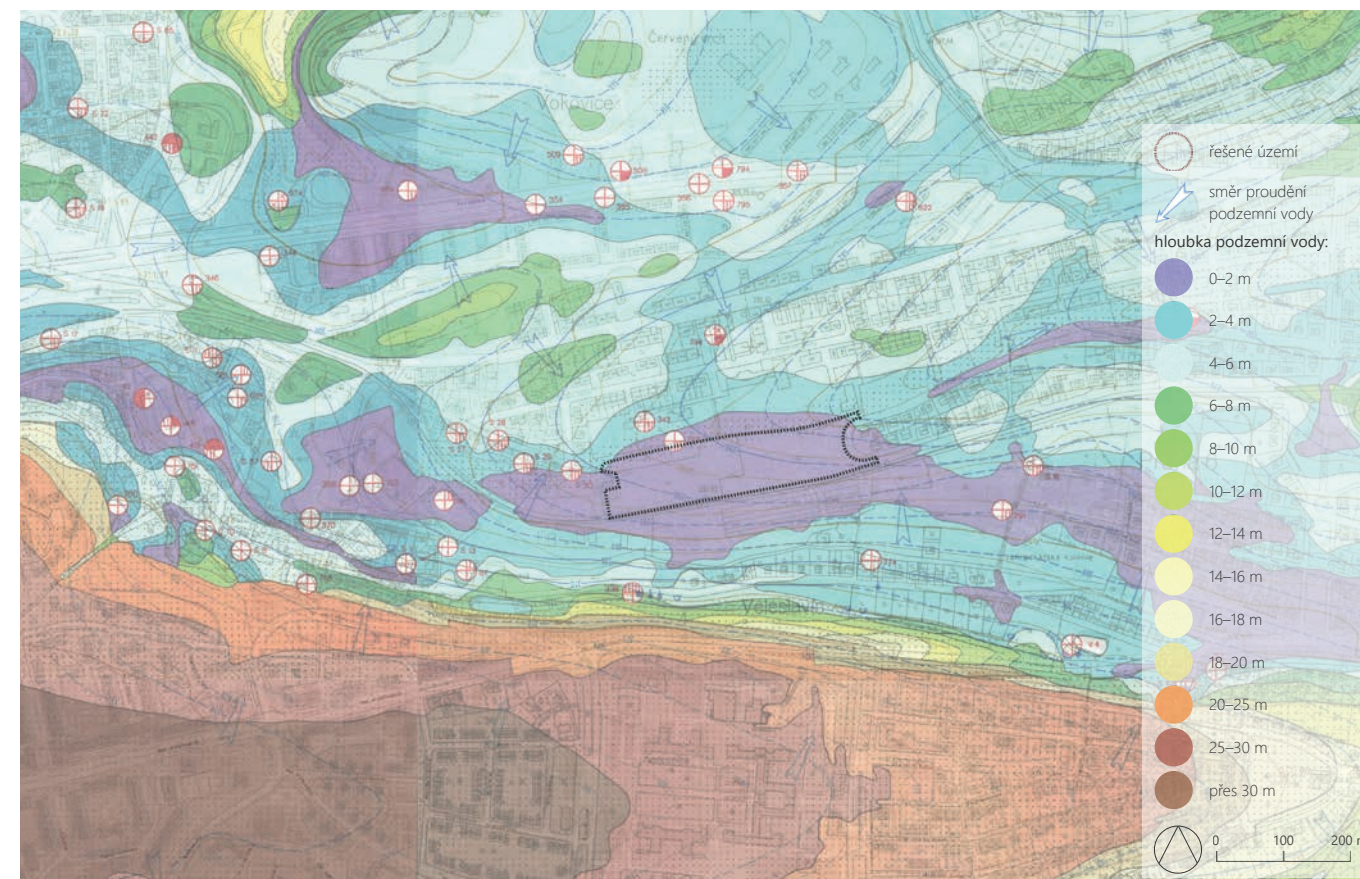

obr. 126: Pedologické poměry v lokalitě řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.4.8 HYDROLOGICKÉ POMĚRY

obr. 127: Potoky a rybníky v blízkém okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

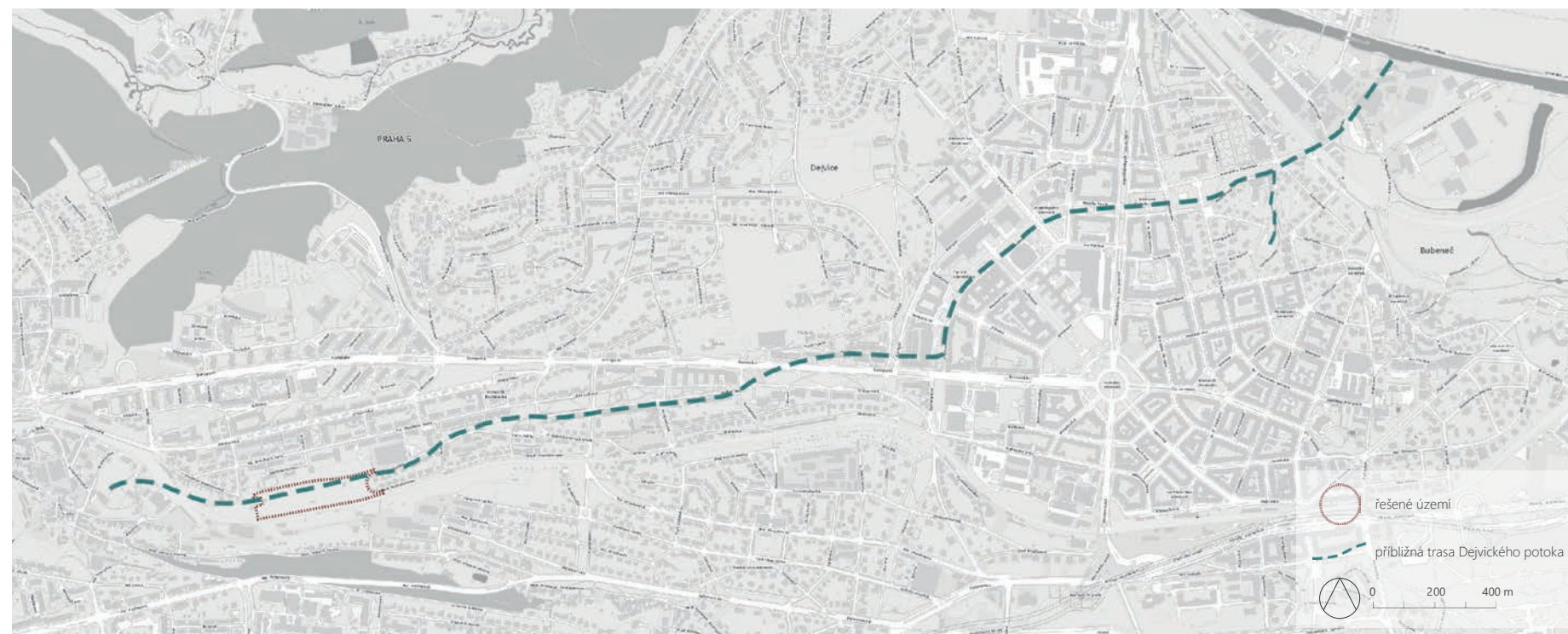
obr. 128: Hloubka podzemní vody v blízkém okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: app.iprpraha.cz)

Řešeným územím protéká již téměř zaniklý **Dejvický potok** (viz dále), na sever od území pramení potok **Krutecký** a na západě protéká **Libockým rybníkem Litovický potok** pokračující Divokou Šárkou jako **Šárcecký**. Na jih od území teče potok **Brusnice** od Břevnovského kláštera do Jeleního příkopu.

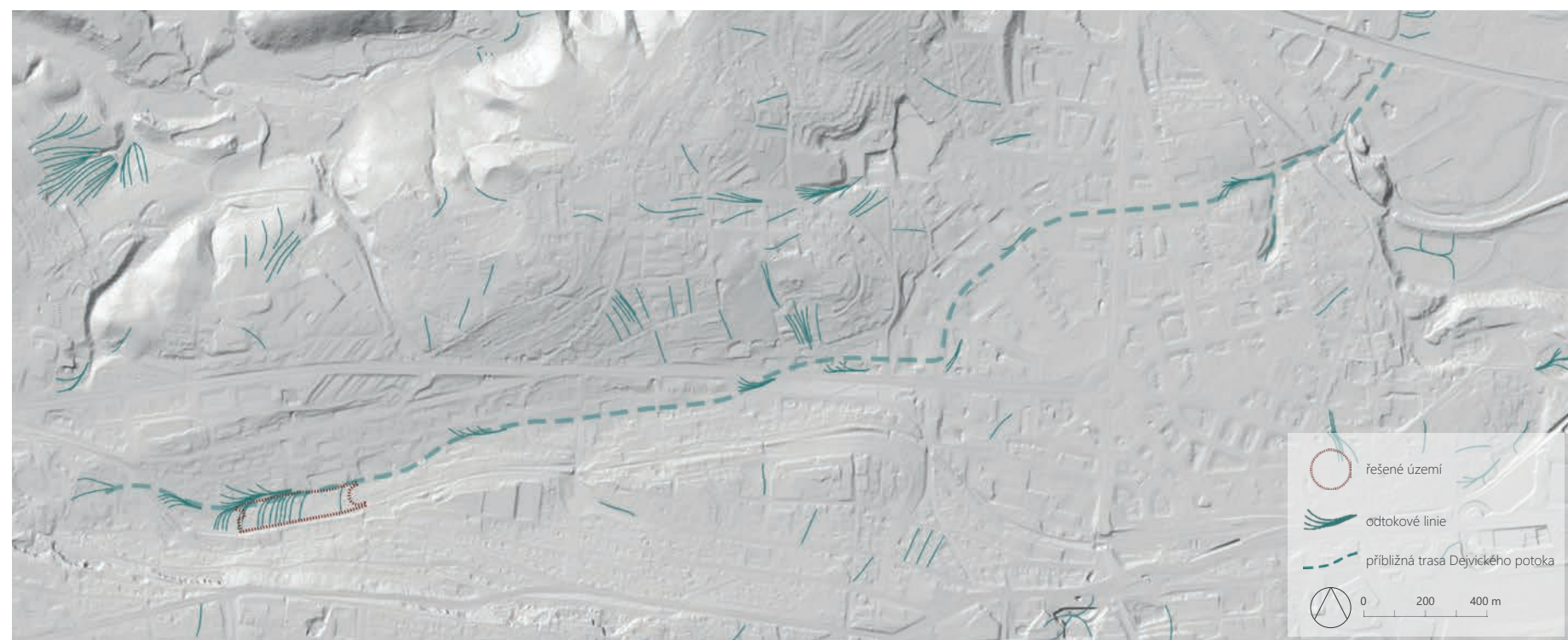
Z mapy znázorňující hloubku podzemní vody je patrné, že v řešeném území se nachází podzemní voda těsně pod povrchem až do dvou metrů pod zemí. To dokládá jak existenci Dejvického potoka, tak i jeho původní trasu, kterou lze dnes nalézt mimo řešené území velmi obtížně.

Dejvický potok

Dejvický potok (někdy také nazývaný Veleslavínský) je dnes již téměř zaniklým pražským potokem. Pramení v zahradě Veleslavínského zámku, kde napájí malé jezírko, na povrchu ho lze zaznamenat ve Vokovicích v zahradách za ulicí V Předním Veleslavíně a o něco dále v úseku bývalého Strnadova zahradnictví, tedy řešeného území, kudy protéká s malou vydatností. Jeho přítomnost se zde projevuje spíše ve vlhkých obdobích, dokládá ho také **vegetace** rostoucí podél vlhkých břehů, **hloubka podzemní vody** pohybující se mezi 0 – 2 m (viz obr. 128: Hloubka podzemní vody) a **místní geologické poměry** (viz obr. 125: Geologické poměry). Potok byl ve své zbylé trase v 50. a 60. letech zatrubněn a koryto zavezeno. Jeho trasa dále probíhala ulicemi Na Rozdíl, Na Dlouhém lánu a k ulici U Dejvického rybníčku (samotný název ulice dokládá přítomnost rybníka na Dejvickém potoce, který zde byl ještě ve 30. letech) a Zavadilově. Potok dále pokračoval ulicemi Mydlářka, přes Flemingovo náměstí na náměstí Interbrigády a ulicemi Maďarskou až k železnici. V těchto místech se dodnes zachoval jeho bezejmenný přítok pramenící v malé rokli pod ulicí Na Marně a protékající parkem Willyho Brandta. V Dejvicích je Dejvický potok sveden do štoly společně s kmenovou kanalizační stokou, která vede do čistírny na Císařském ostrově. Díky zvýšeným průtokům během přivalových dešťů se nicméně dostává voda na povrch, a tak je možné potok spatřit ještě v Mlýnské ulici za železničním viaduktem. Zde potok protéká sice otevřeným, ale velmi zregulovaným korytem podél silnice směrem k Císařskému mlýnu, kde se vléval do vltavského ramene. Jeho původní trasu i dnes dokládají **odtokové linie** vykreslující svod vody do míst jeho původního koryta, ale také **systém parků** (viz 4.4.11 Systém zeleně) kopírující jeho původní trasu. Potok dal svojí erozní činností vzniknout **reliéfu** této lokality – mírnému údolí mezi Červeným vrchem na severu a Střešovicemi na jihu (Broncová 2004; Polák 2011).

obr. 129: Přibližná trasa Dejvického potoka (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

obr. 130: Přibližná trasa Dejvického potoka ve vztahu k odtoku vody z krajiny (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: kalkulacka.vumop.cz)

4.4.9 OCHRANA PŘÍRODY

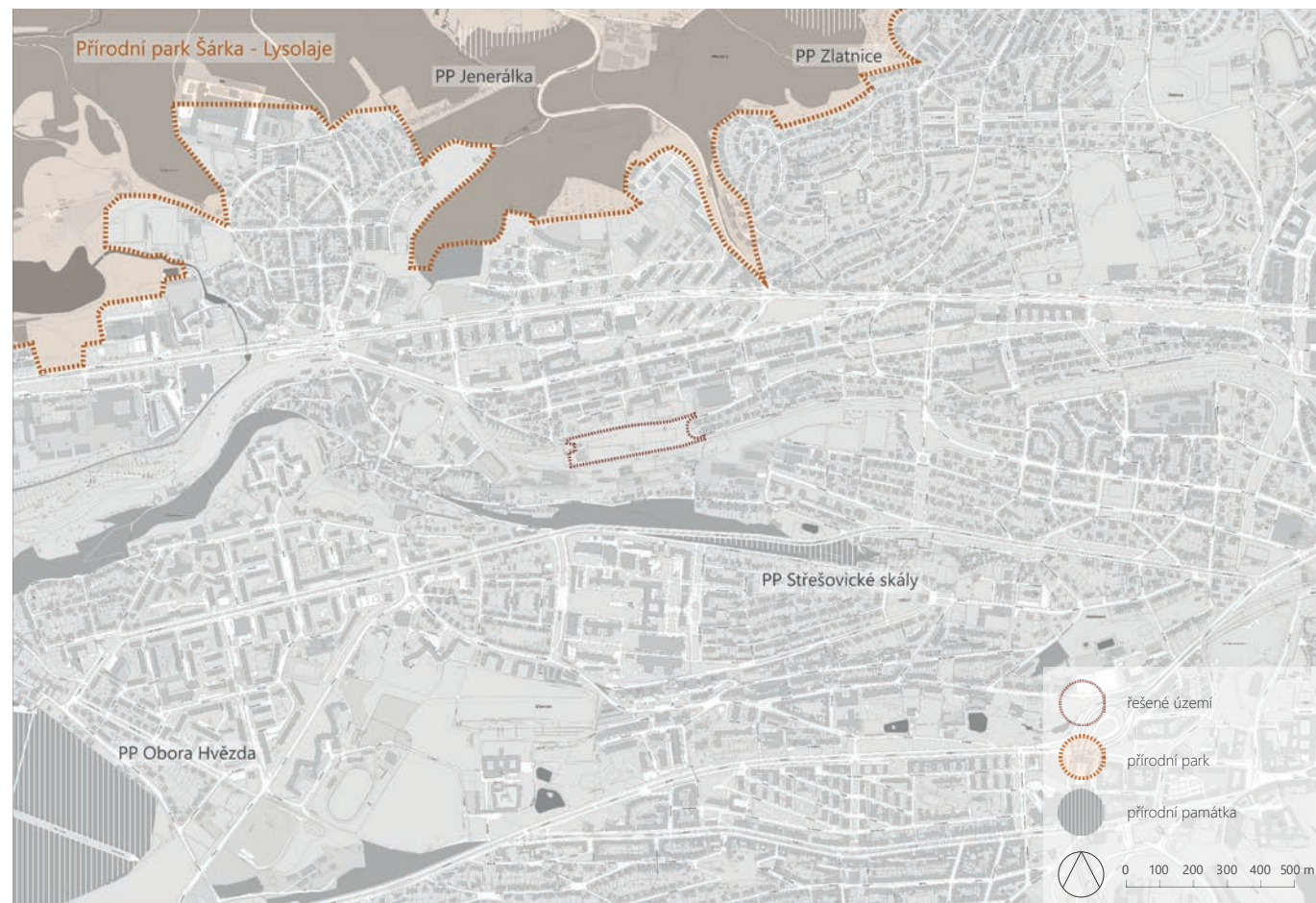
V blízkosti řešeného území leží **přírodní památka Střešovické skály**. Lokalita je geologicky, přírodně i krajinářsky významná. Nacházejí se zde pískovcové skály s přirozenými jeskyněmi a puklinami (portalzp.praha.eu 2006a).

Přírodní památka Jenerálka je lokalitou se skalním výchozem tvořící významný krajinný a geologický prvek. Nachází se zde mnoho významných společenstev rostlin a živočichů vázaných na skály a skalní stepi. Vyskytují se zde také chráněné druhy rostlin (portalzp.praha.eu 2019).

Přírodní památka Zlatnice je chráněná z důvodů geologických a přírodních. Jedná se o skalnatý ostroh s fragmenty stepní vegetace a vřesovišť (portalzp.praha.eu 2006b).

Obora Hvězda je významným pražským parkem, který je kromě přírodní ochrany zapsán i jako národní kulturní památka. Důvodem k ochraně přírody a krajiny je zde především přírodě blízká skladba smíšených lesních porostů. Ve fragmentech se zde nachází společenstva černýšové dubohabřiny, lipové doubravy a bikové bučiny (portalzp.praha.eu 2017).

Přírodní park Šárka – Lysolaje leží podél Šáreckého potoka a jeho součástí je řada významných přírodních památek. Jedná se o jednu z nejzachovalejších přírodních lokalit v Praze. Poskytuje prostor k rekreaci v přírodě nedaleko centra města (portalzp.praha.eu 2014).

obr. 131: Ochrana přírody a krajiny v blízkém okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.4.10 ÚZEMNÍ SYSTÉM EKOLOGICKÉ STABILITY

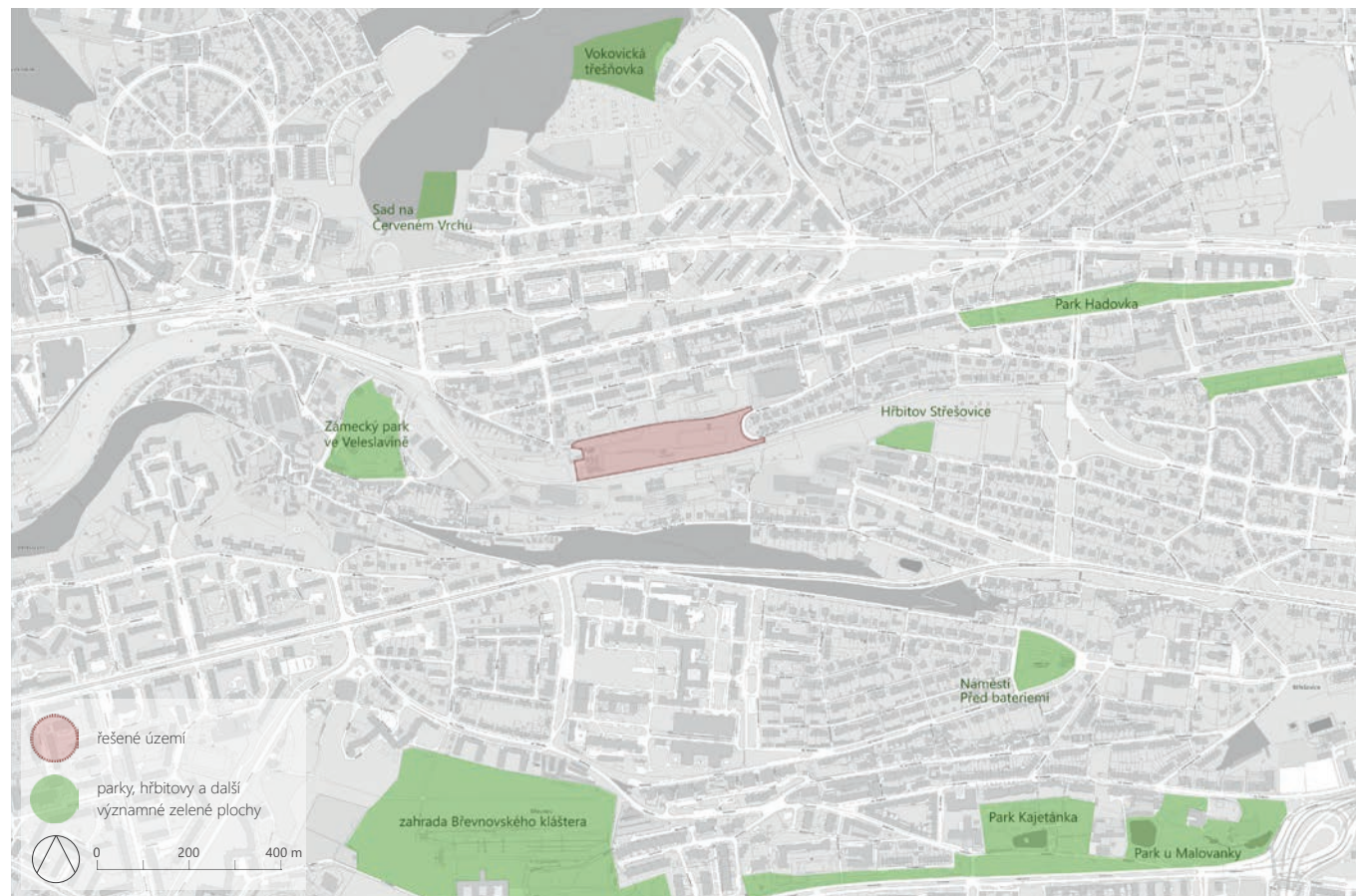
Řešené území leží v blízkosti územního systému ekologické stability, který prochází touto částí okraje Prahy. Na jih od území se nachází **fungující lokální biocentrum na Střešovických skalách** s vazbou dále na západ. Biokoridor směrem na jih je pouze z části funkční. Spíše se zde nacházejí jeho fragmenty, a systém tak není ucelený.

Na sever od řešeného území prochází územní systém ekologické stability **přírodním parkem Šárka – Lysolaje**, jeho prvky jsou zde funkční a propojené. Nefunkční biokoridor vybíhá z Šáreckého údolí na západ podél Litovického potoka.

obr. 132: Územní systém ekologické stability v blízkém okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.4.11 SYSTÉM ZELENĚ

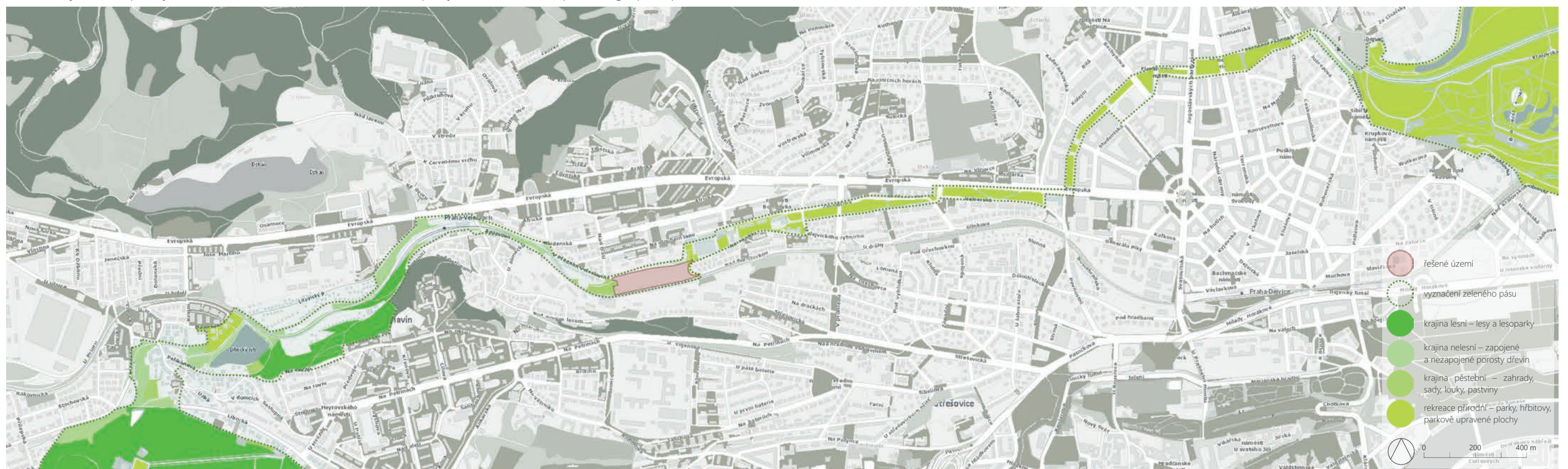
obr. 133: Významné plochy zeleně v blízkém okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

ZELENÉ PLOCHY V OKOLÍ ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

V blízkosti řešeného území se nachází některé významné zelené plochy. Jsou to jak klasické parky (**Park Kajetánka**), tak i plochy více přírodní (**Sad na Červeném Vrchu** či **Vokovická Třešňovka**). Na ně navazuje **přírodní park Šárka – Lysolaje**. Blízko řešeného území leží **Střešovický hřbitov** a veřejnosti nepřístupný **park u Veveřslavínského zámku**. Dále na jih leží **Náměstí Před bateriemi** s parkovou úpravou u evangelického kostela. Významnou plochou zeleně je **zahrada Břevnovského kláštera**, která dále pokračuje parkově upraveným pásem podél Patočkovy ulice. Na ně navazují parky doprovázející bývalé usedlosti – **Park Kajetánka** a **Park u Malovanky**.

CELOMĚSTSKÝ SYSTÉM ZELENĚ

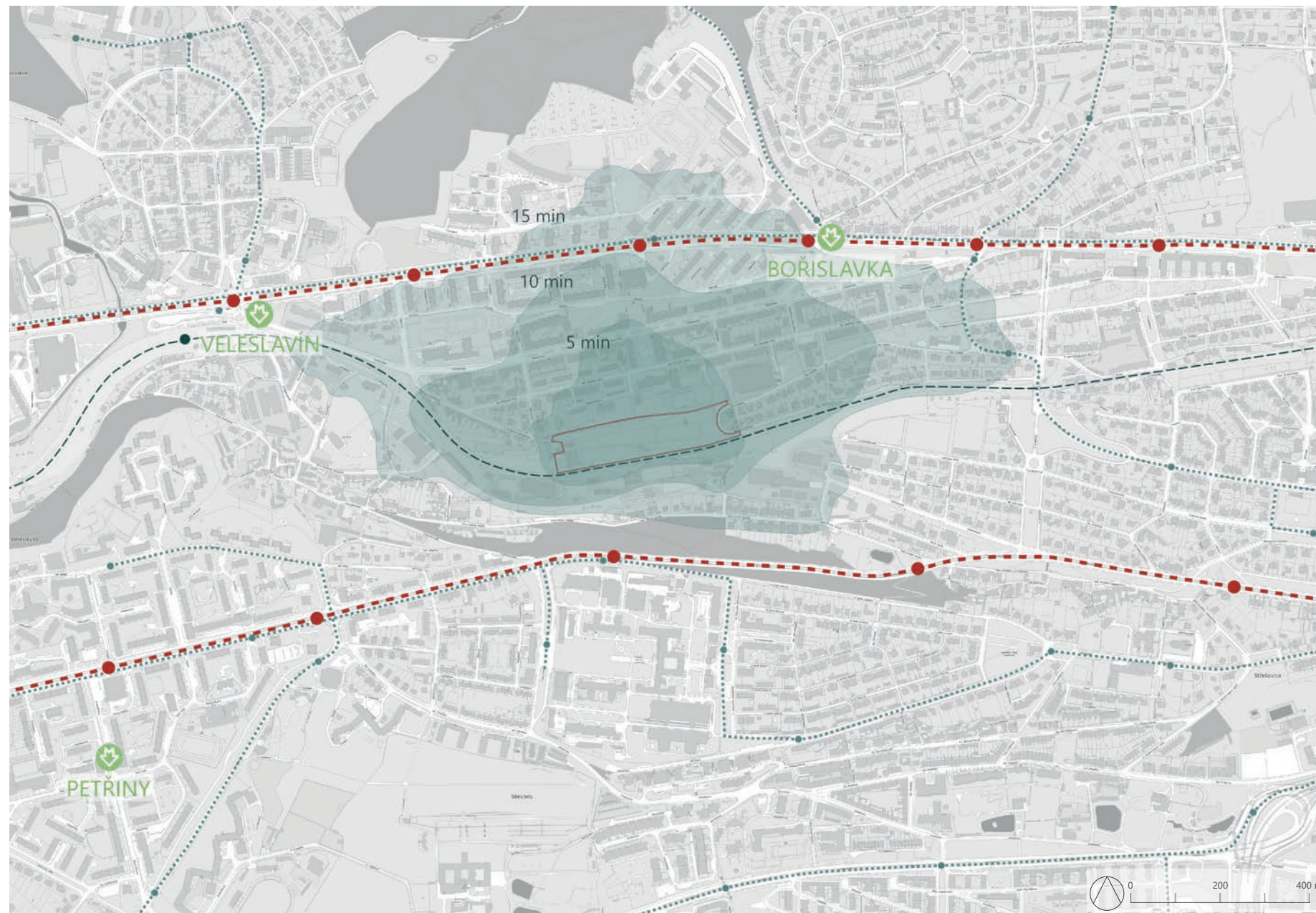
V rámci celoměstského systému zeleně hraje řešené území významnou roli. Je nedílnou součástí zeleného pásu vedoucího z **Obory Hvězda**, kolem Libockého rybníka a podél železnice a Litovického potoka přes řešené území. Odtud pás pokračuje k Parku Hadovka parkovými úpravami kolem Vítězného náměstí (přes Flemingovo náměstí a Náměstí Interbrigády) až ke **Královské oboře Stromovka**. Od řešeného území zelený pás zároveň **kopíruje trasu zaniklého Dejvického potoka**. Řešené území tak poskytuje možnost průchodu zelení přes urbanizované prostředí a doplňuje z části fragmentovanou trasu mezi dvěma nejvýznamnějšími pražskými parky.

obr. 134: Řešené území v návaznosti na celoměstský systém zeleně (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.5 PROVOZNÍ ANALÝZA

4.5.1 MĚSTSKÁ HROMADNÁ DOPRAVA

obr. 135: Městská hromadná doprava a její pěší dostupnost z řešeného území (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

Řešené území je velmi snadno dostupné od zastávek a stanic městské hromadné dopravy během několik málo minut chůze.

TRAMVAJ

Během deseti minut se chodec dostane ze středu řešeného území na dvě tramvajové zastávky – Červený Vrch a Sídliště Červený Vrch. O něco dále na stejné trati pak leží tramvajová zastávka Bořislavka a Nádraží Veleslavín. Jižním směrem je pak v docházkové vzdálenosti zastávka Baterie a Vojenská nemocnice.

METRO

V docházkové vzdálenosti 15 minut od středu území leží stanice metra Nádraží Veleslavín, na východě Bořislavka.

BUS

Nejbližší autobusovou zastávkou je Sídliště Červený Vrch ležící při tramvajové trati na sever od území. V docházkové vzdálenosti 15 minut směrem na východ leží zastávka Starodejvická, Na Pískách a Bořislavka.

VLAK

Řešené území je významným způsobem ovlivněno železniční tratí ze stanice Praha-Dejvice směrem na Hostivice a dále na Kladno. Trať probíhá po jižní straně řešeného území, a tvoří tak bariéru v prostupnosti směrem na jih od území. Nejbližší stanicí je Praha-Veleslavín ležící v docházkové vzdálenosti na západ.

4.5.2 AUTOMOBILOVÁ A CYKLISTICKÁ DOPRAVA

SILNICE 1. TŘÍDY

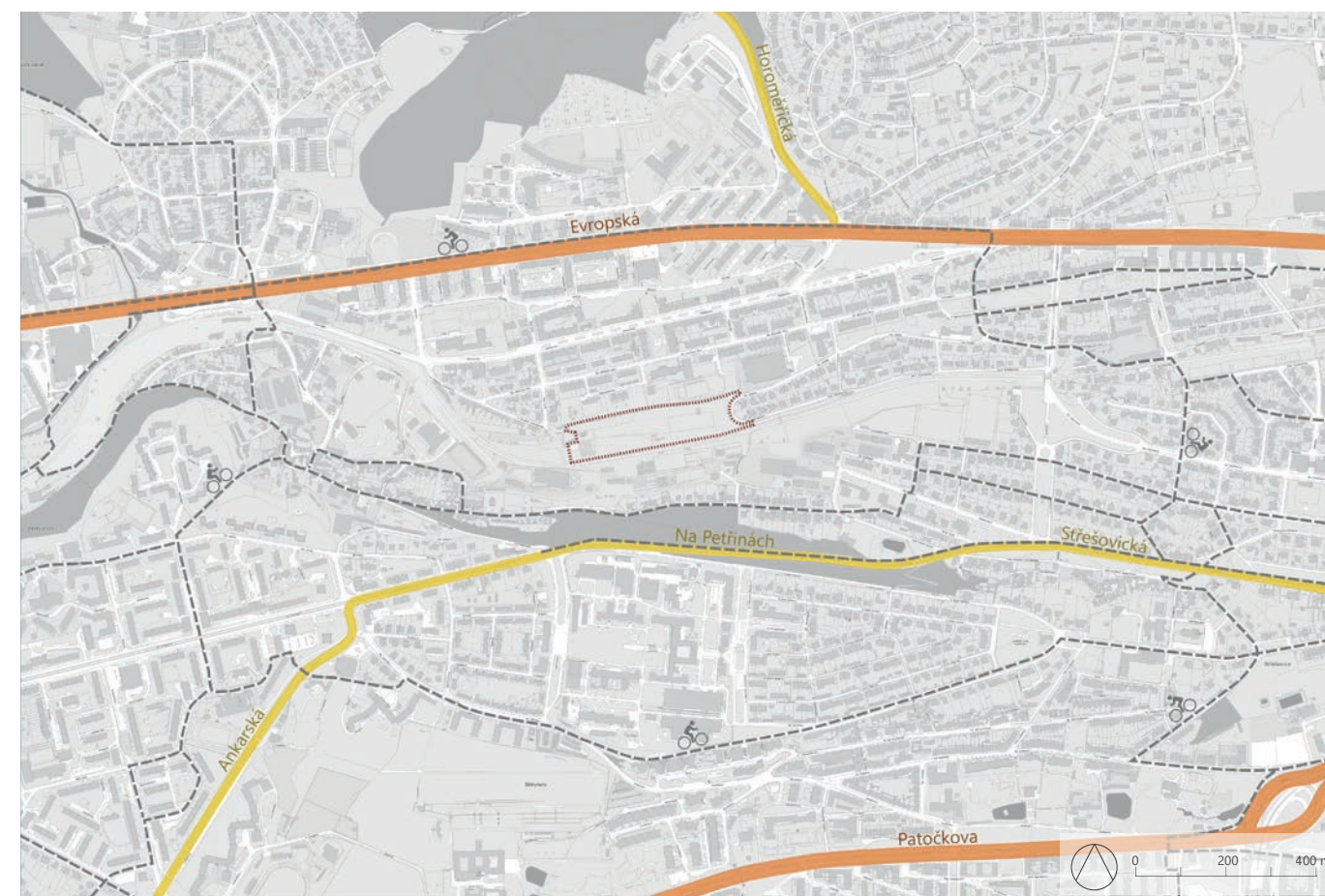
Významnou dopravní komunikací v blízkosti řešené lokality je ulice Evropská vedoucí z Vítězného náměstí k Pražskému okruhu na západním okraji Prahy. Komunikace tak poskytuje důležité spojení Prahy směrem na západ na Letiště Václava Havla a dále na Kladno. Jedná se o velmi frekventovanou ulici.

SILNICE 2. TŘÍDY

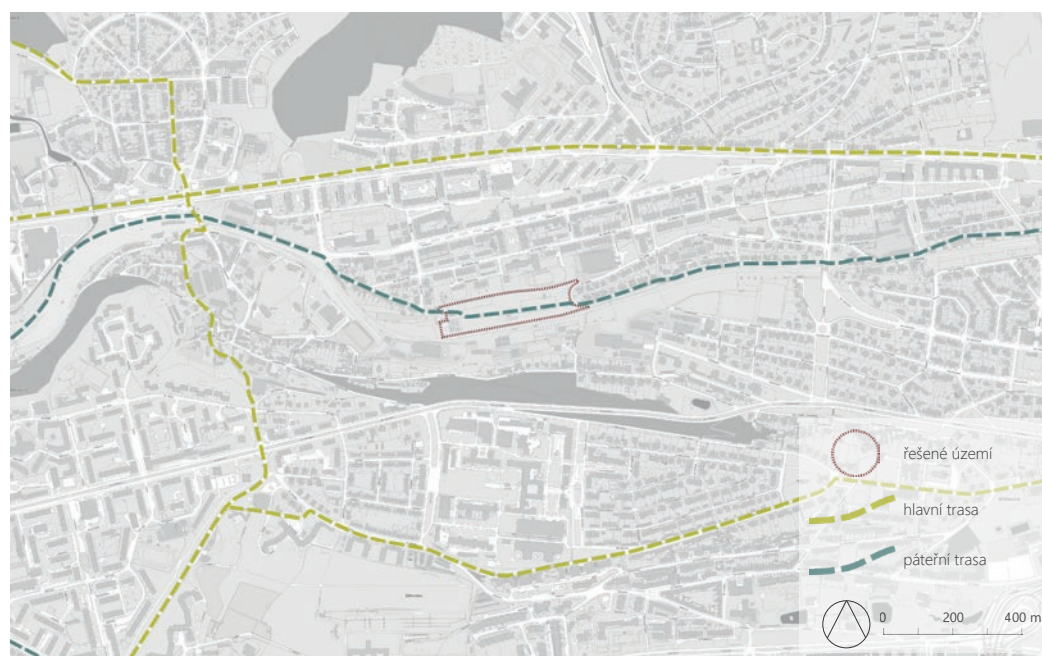
Nejvýznamnější komunikací na jih od území je silnice 2. třídy Na Petřinách. Vyúsťuje ze Strahovského a Brusnického tunelu a dále slouží jako hlavní komunikace směrem na dálnici na Karlovy Vary.

CYKLOTRASY A CYKLOSTEZKY

Značené cyklistické trasy a stezky neprocházejí řešeným územím. Trasy ho objíždějí na severu po Evropské ulici a na jihu po ulici Pod Novým lesem a dále pokračují do centra města, do Přírodního parku Šárka – Lysolaje nebo k Oboře Hvězda.

obr. 136: Hlavní komunikace a cyklistické trasy v blízkosti řešeného území (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

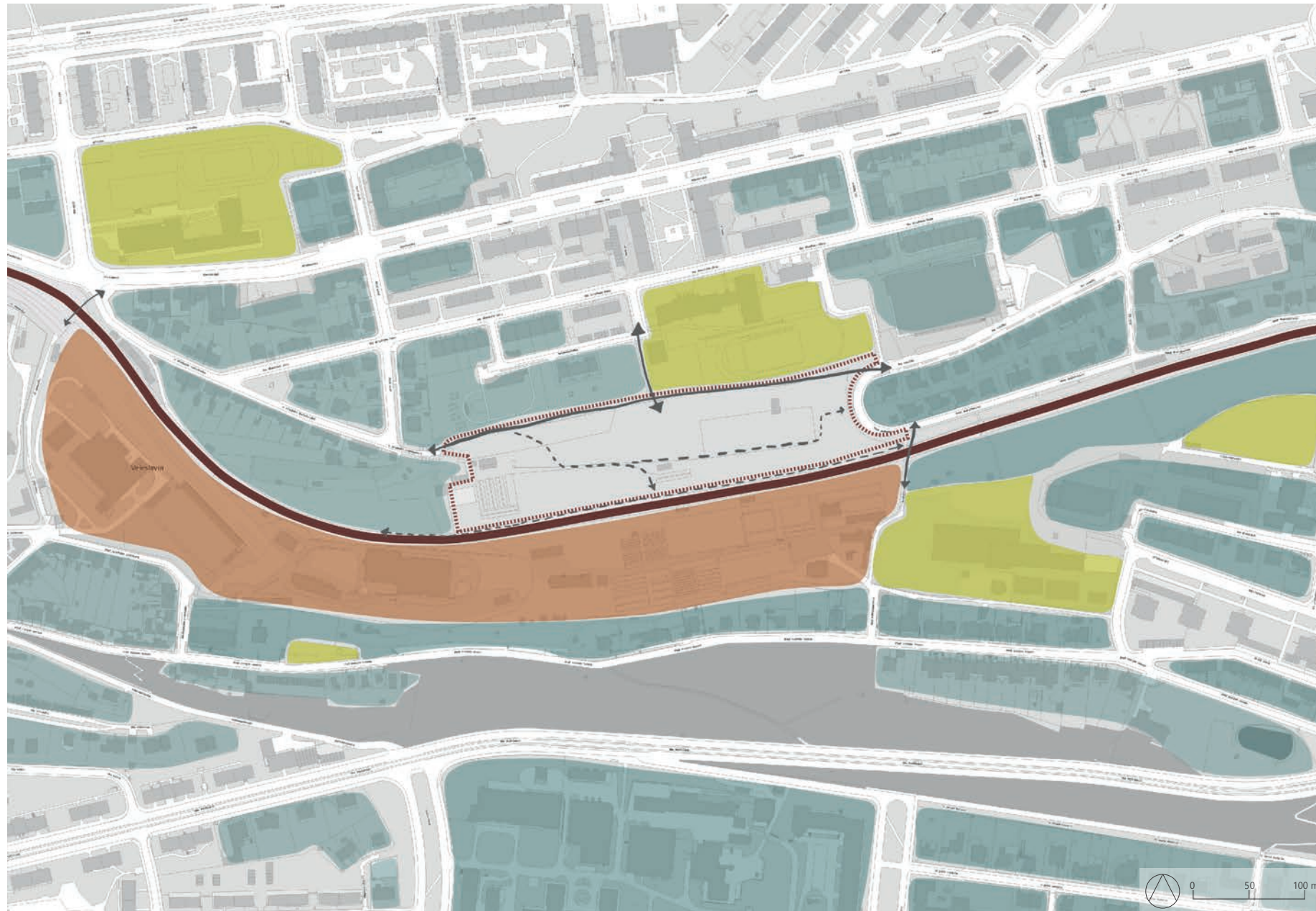

obr. 137: Generel páteřních a hlavních cyklistických tras v blízkosti řešeného území (úpravy: Cimburová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

GENEREL PÁTEŘNÍCH A HLAVNÍCH CYKLISTICKÝCH TRAS HL. M. PRAHY

Z generelu cyklistických tras je patrné, že trasy jsou značně zredukovány pouze na hlavní tahy územím. Zároveň je zde ale navržena trasa právě řešeným územím. Existence nové cyklistické trasy by značně pomohla zpřístupnění území a jeho snadnější dostupnosti.

4.5.3 PĚŠÍ PROSTUPNOST

obr. 138: Pěší prostupnost blízkého okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

← PĚŠÍ PROSTUPNOST

Řešené území je snadno dostupné z blízkých ulic ze západu a východu, stejně tak existuje i úzká pěšina mezi ploty, která propojuje území na sever. Samotné území je využíváno jako rychlá pěší trasa mezi ulicemi V Předním Veleslavíně a Na Rozdílku. Mimo to procházejí územím i drobnější pěšiny, které ale nejsou tolik využívané a frekventované. Jako další pěší spojení často slouží i železniční násep na jižní hranici území.

● UZAVŘENÉ ZAHRADY A PODOBNÉ OPLOCENÉ PROSTORY

Většina okolní zástavby leží v oplocených zahradách, zároveň je zde ale stále množství volně přístupných ploch a ulic poskytujících snadnou prostupnost lokalitou (v mapě to jsou plochy bez barvy).

● PROSTORY S ČASOVĚ OMEZENÝM VSTUPEM

Plochy sportovišť, hřišť, Zahradnictví Chládek a Střešovického hřbitova představují prostory s časově omezenou prostupností.

● PROSTORY VEŘEJNOSTI UZAVŘENÉ A NEPŘÍSTUPNÉ

Prostory teplárny a bývalého zahradnictví představují velkou bariéru lokality. Jsou to veřejnosti uzavřené areály. Vstup do bývalého zahradnictví je možný ze severu od železnice, jinde je nicméně plocha oplocená.

— LINIOVÁ BARIÉRA

Železnice představuje značnou liniovou bariéru v lokalitě, kterou je možné překonat pouze na několika místech.

4.6 VYBAVENOST A VYUŽITÍ ÚZEMÍ

4.6.1 OBČANSKÁ VYBAVENOST

Blízké okolí řešeného území je z hlediska občanské vybavenosti na velmi dobré úrovni.

ŠKOLY

v těsné blízkosti řešeného území leží areály základní a mateřské školy. Další školská zařízení se nacházejí v docházkové vzdálenosti.

SPORTOVNÍ VYBAVENOST

Poblíž řešeného území leží velké sportoviště v areálu základní školy, významný je také zimní stadion Hvězda. V okolí se nachází mnoho dětských hřišť a několik venkovních posiloven.

KULTURNÍ A ARCHITEKTONICKÉ PAMÁTKY

Nejbližšími architektonickými památkami je barokní Veleslavínský zámek a zvonička v jádru starého Veleslavína. Stejně tak označuje historické jádro obce i Střešovická zvonička. Na jihu to jsou některé významné vily ve vilové čtvrti Na Bateriích a funkcionalistický kostel na náměstí Před Bateriemi.

SLUŽBY

Významnou institucí v blízkosti řešeného území je Ústřední vojenská nemocnice. Důležitou komerční službou v lokalitě je Zahradnické centrum Chládek, ležící nad řešeným územím.

obr. 139: Občanská vybavenost okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.6.2 VYUŽITÍ ÚZEMÍ

obr. 140: Využití území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

Okolí řešeného území je z velké části územím s obytným využitím. To je doplněno menšími plochami služeb, ať už veřejných či komerčních, a také plochami sportovními, parkovými a rekreačními. Přesto zde leží i plochy bez využití – plochy bývalého zahradnictví a tepláren a spadá do nich i samotné řešené území. Teplárna na jihozápad území představuje jedinou technickou infrastrukturu v této lokalitě.

4.7 STRUKTURA ÚZEMÍ

4.7.1 URBANISTICKÁ STRUKTURA ZÁSTAVBY

obr. 141: Charakter zástavby v okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

VESNICKÁ STRUKTURA

Historická jádra obcí se zachovanou vesnickou strukturou lze nalézt v blízkém Starém Veleslavíně, Vokovicích či Střešovicích.

HYBRIDNÍ STRUKTURA

Hybridní struktura představuje různorodou zástavbu rodinných i bytových domů. Taková se nachází v těsné blízkosti řešeného území.

ZAHRADNÍ MĚSTO A VILOVÉ ČTVRTI

Lokalita je významná svými vilovými čtvrtěmi, především Hanspaulkou, Ořechovkou a čtvrtí Na Bateriích. Pro tyto lokality jsou charakteristické rodinné domy v zahradách.

SÍDLIŠTĚ

Sídliště svými vysokými bytovými domy značně ovlivňují charakter lokality. Jedná se především o Sídliště Červený Vrch a Petřiny.

obr. 142: (nahore) Historické jádro Veleslavína (Cimbuřová 2019)

obr. 143: (uprostřed nahore) Hybridní zástavba ve Vokovicích (Cimbuřová 2019)

obr. 144: (uprostřed dole) Vilová čtvrť Ořechovka (prahaneznamy.cz 2014)

obr. 145: (dole) Sídliště Červený Vrch (Cimbuřová 2019)

4.7.2 VÝŠKY BUDOV

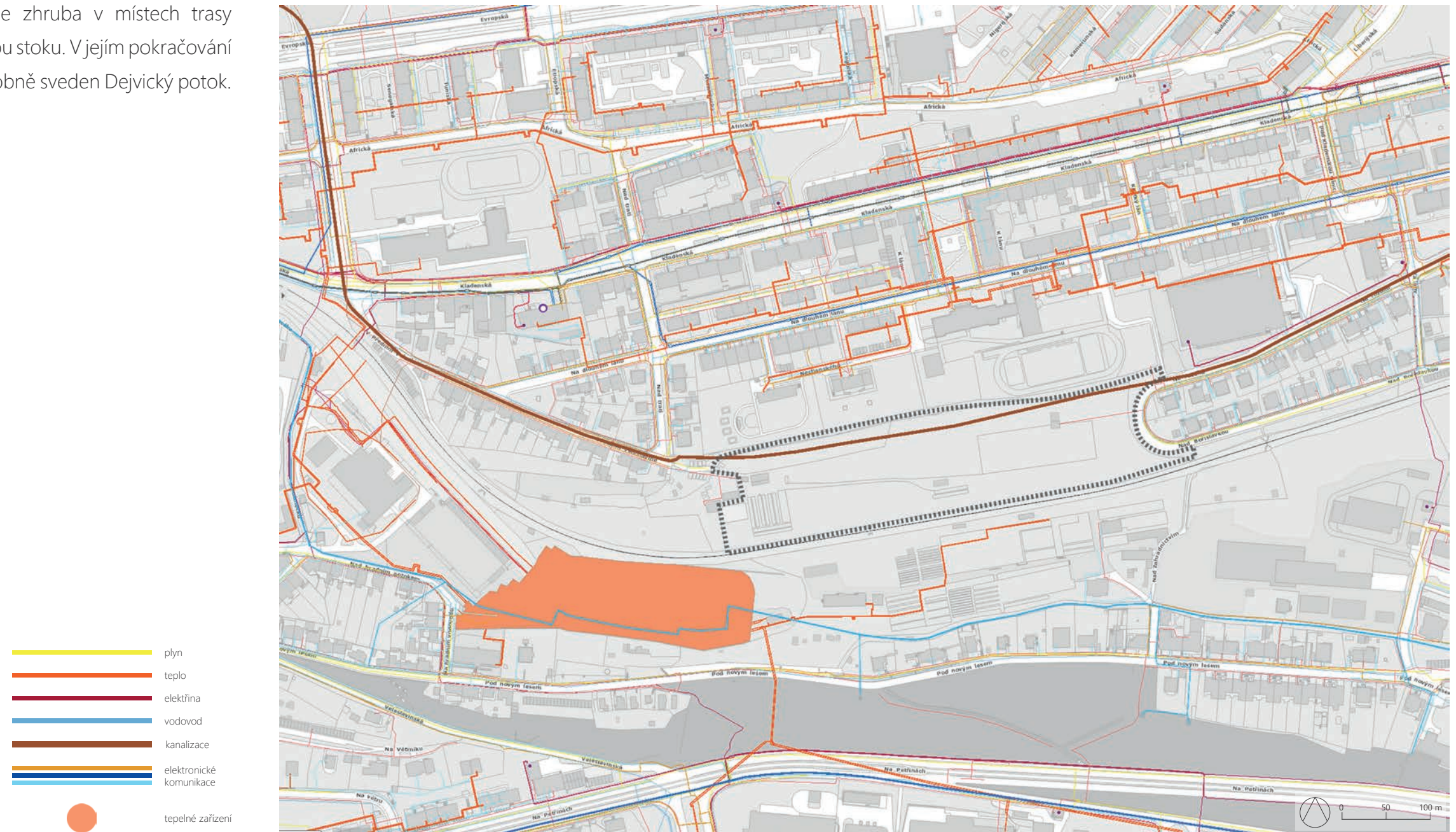
V okolí řešeného území se nacházejí převážně nižší budovy do tří pater, méně je budov se čtyřmi či pěti patry. Vyšší budovy s více než devíti patry se vyskytují více na sever na Sídlišti Červený Vrch. Protože je ale sídliště umístěné na svahu, budovy působí při pohledu z dálky daleko vyšším dojmem. Naopak budovy podél železnice působí jako nižší, kvůli jejich umístění v mělkém údolí.

obr. 146: Výšky budov v okolí řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: geoportalpraha.cz)

4.8 TECHNICKÁ INFRASTRUKTURA

Řešeným územím prochází kanalizace zhruba v místech trasy Dejvického potoka. Jedná se o kmenovou stoku. V jejím pokračování směrem k Dejvicím je do ní pravděpodobně sveden Dejvický potok.

obr. 147: Vedení inženýrských sítí v lokalitě řešeného území (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: app.iprpraha.cz)

4.9 MAJETKOPRÁVNÍ VZTAHY

Většina řešeného území je vlastněna dvěma soukromými společnostmi, které si dělí území zhruba na dvě části, východní a západní. Pouze úzký pás podél Dejvického potoka je v majetku hl. m. Prahy s rozšířením u západního vstupu do prostoru (nahlizenidokn. cuzk.cz 2019).

obr. 148: Majetkoprávní vztahy v řešeném území (úpravy: Cimburová 2019; podklad: app.iprpraha.cz)

4.10 ÚZEMNÍ A METROPOLITNÍ PLÁN

4.10.1 ÚZEMNÍ PLÁN

obr. 149: Územní plán (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: app.iprpraha.cz)

Platný územní plán z roku 2009 stále počítá s převážnou většinou území jako se zahradnictvím. Pás podél Dejvického potoka je označen jako zeleň městská a krajinná. Pás plochy s čistě obytným využitím vybíhá z ulice Na Rozdílu a kopíruje polohu původních skleníků. Nová výstavba v této ploše a takovém úzkém pásu nemá z urbanistického hlediska velký význam. Na západě od řešeného území je navržena nová komunikace spojující ulici Kladenskou a Na Petřinách. Zalesněný svah nad Velešlavínem pak komunikace překonává navrhovaným tunelem. Taková stavba se významně dotýká řešeného území a její existence značně ovlivní charakter lokality. Její fungování může ovlivnit i obytná plocha navrhovaná v areálu bývalé teplárny u Velešlavínského zámku. Zároveň je potřeba brát v úvahu již výše zmíněné dohady kolem změny územního plánu v této lokalitě a aktivitu místních obyvatel a jejich snahu o zachování hodnot bývalého zahradnictví.

OB	čistě obytné	LR	lesní porosty
OV	všeobecně obytné	ZMK	zeleň městská a krajinná
SV	všeobecně smíšené	PS	sady, zahrady a vinice
SP	plochy sportu	PZA	zahradnictví
WV	veřejné vybavení	—	vymezení ÚSES
D, S1, S2, S3	vybraná komunikační síť	⋯	celoměstský systém zeleně
DZ	trati a zařízení železniční dopravy	▣	zvláště chráněná území
TVE	technická infrastruktura – energetika	▣	ochranná pásma zvláště chráněných území

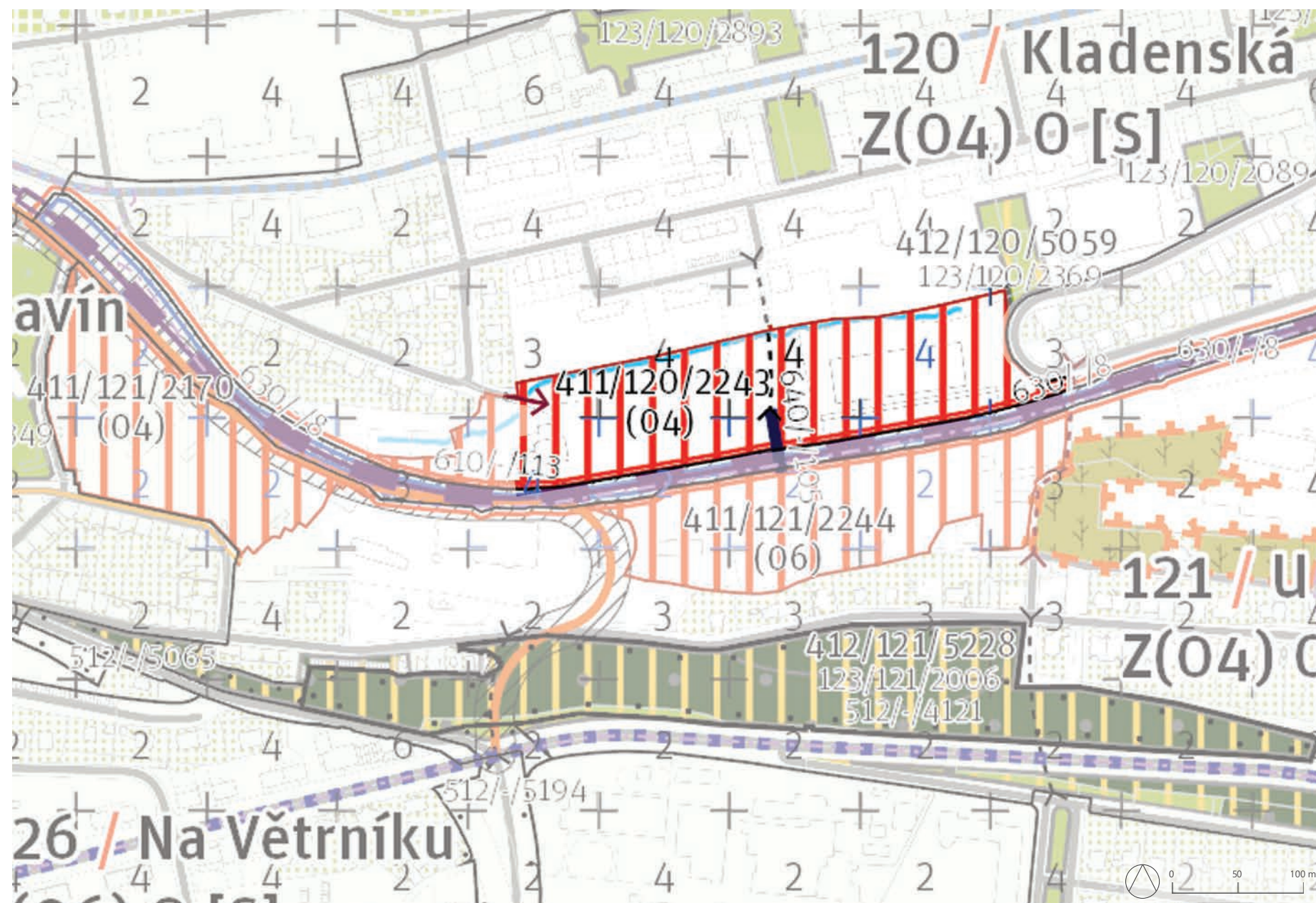
4.10.2 METROPOLITNÍ PLÁN

Metropolitní plán přináší do lokality bývalého zahradnictví velké změny. Samotnou lokalitu navrhuje jako **zastavitelnou transformační plochu s obytným využitím**, a to jak v části řešeného území, tak v části jižní ve svahu nad tratí. Typ struktury navrhované zástavby v řešeném území je heterogenní. V jižní části bývalého zahradnictví je navržen typ struktury zahradního města. Metropolitní plán navrhuje **zvýšení prostupnosti** této lokality propojením ulic V Předním Veleslavíně s ulicemi Na Rozdílu a Nad Bořislavkou. Zároveň je zde navrženo nové **pěší propojení v podobě lávky přes železnici**. Navrhovaná lávka by měla pokračovat pěším propojením směrem na sever. Platný územní plán i metropolitní plán navrhují jako transformační plochu s obytným využitím heterogenní struktury i **lokalitu bývalé teplárny**.

Metropolitní plán počítá s návrhem **komunikace městského významu mezi Veleslavínem a Petřinami**. Oproti územnímu plánu však nenavrhuje vedení této komunikace v tunelu.

Železnice z Dejvic směrem na Kladno je na hranici řešeného území ponechána ve své stávající podobě, nicméně směrem na západ v úrovni zahrady Veleslavínského zámku je navrženo její svedení do tunelu.

Metropolitní plán vymezuje volnou plochu u stadionu Hvězda, zalesněný svah nad zahradnictvím a Střešovické skály jako **nové parkové plochy** (plan.app.iprpraha.cz 2019).

obr. 150: Metropolitní plán (úpravy: Cimburová 2019; podklad: plan.app.iprpraha.cz)

4.10.3 MODERNIZACE TRATI PRAHA – KLADNO

Modernizace Buštěhradské dráhy mezi Prahou, letištěm Václava Havla a Kladnem je významným projektem úzce souvisejícím s plochou bývalého Strnadova zahradnictví. Praha 6 požaduje podpovrchové vedení této trasy mezi stanicemi Praha-Dejvice a Praha-Veleslavín vzhledem k charakteru území a zájmu veřejnosti. Na uvolněných pozemcích železničního tělesa je požadována jeho nezastavitelnost a hlavním cílem je vytvoření celistvého koridoru, tzv. „**Zelené radiály**“ pro rekreační využití občanů, procházky, běh, jízdu na kole apod., která bude spojovat významná rekreační území ve městě a zvýší tím prostupnost celé lokality (Cach 2016; praha6.cz 2019).

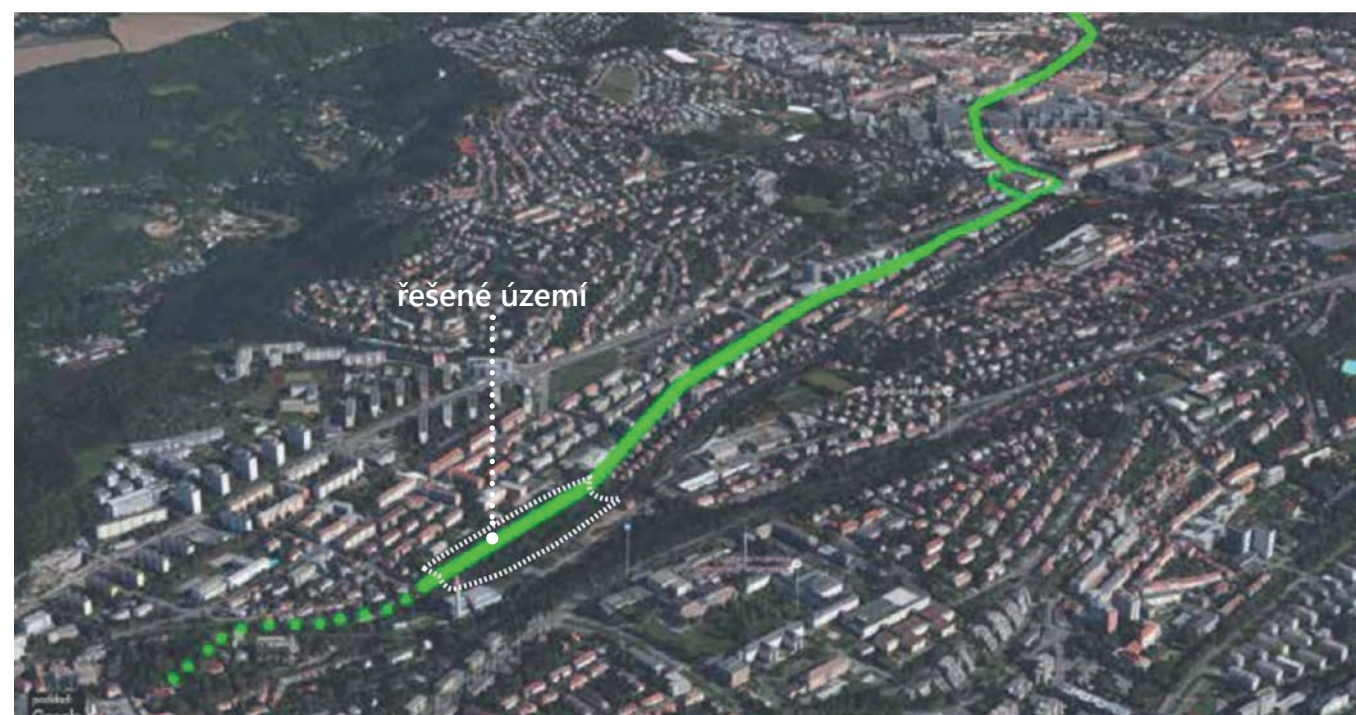
Během setkání s veřejností a občany a při jejich zapojení do plánování nového rekreačního koridoru vyplynuly požadavky na **zachování stávajícího rozsahu zeleně**, podpoření **klidového charakteru území** a zachování **odkazu na historickou roli dráhy**. V úseku dráhy mezi ulicí Nad Bořislavkou a bývalým Strnadovým zahradnictvím občané považují za hodnotu **divoký charakter přírody** a jeho funkci jako **biotop pro faunu**, ale také čistší vzduch a **možnost plynulého průchodu** jak pěšky, tak i na kole zeleným koridorem. Jako problémy vidí nemožnost průchodu do Chládkova zahradnictví z této strany, **neudržovanou cestu podél potoka**, ale také chybějící propojení potoka směrem ze zahrad. Do budoucna by místní v této lokalitě rádi ponechali místu jeho **divoký charakter a klid**. Také navrhují **podpoření okolí potoka**, které se může stát hodnotnou lokalitou, vytvoření nové trasy pro pěší i pro cyklisty a propojení se zahradnickým centrem z jeho jižní strany (praha6.cz 2019).

obr. 151: Bezmotorové propojení a drážní promenáda v koridoru kladenské železniční trati (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: Cach 2016)

4.10.4 REVITALIZACE DEJVICKÉHO POTOKA

Jedním z dlouhodobých plánů Prahy 6 je **revitalizace Dejvického potoka**, která v jednotlivých etapách přivede vodoteč zpět na povrch města. Díky trase potoka, která vede převážně městskou zelení je možné potok částečně obnovit a společně s revitalizací **upravit i přiléhající veřejná prostranství**. Otevřené koryto by mělo být jak regulované, tak i s úseky přírodě blízkými, ve kterých bude mít tok polopřírodní charakter. Cílem je vytvoření **zeleného koridoru pro pěší** v celé délce nově obnoveného Dejvického potoka, doprovázeného novou **naučnou stezkou**. V trase potoka ve Veleslavíně a Vokovicích je navrhovaný **přirozený meandrující charakter toku** s obnovou jeho prameniště v zahradě Veleslavínského zámku a vytvoření trvalých vodosběrných prvků v lokalitě bývalého Strnadova zahradnictví. V dalších úsecích je navrhována revitalizace, částečné odkrytí koryta a vytvoření přírodního charakteru toku v místech, kde to je možné. V parku Hadovka je možné vytvoření drobných vodních nádrží. V místech, kde by bylo odkrytí toku nereálné, zůstane potok zatrubněn (Cach 2016).

obr. 152: Trasa Dejvického potoka (úpravy: Cimbuřová 2019; podklad: Cach 2016)

4.11 SWOT ANALÝZA

SILNÉ STRÁNKY

- přírodní charakter lokality
- vzrostlá vegetace
- přítomnost Dejvického potoka a jeho otevřený a nezregulovaný tok
- využívání lokality místními k venčení psů, k jízdě na kole a jako propojení mezi zástavbou
- návaznost na zelený koridor mezi Stromovkou a Hvězdou
- struktury a artefakty zaniklého zahradnictví
- snadná dostupnost území z MHD
- místo klidu a divoké přírody v městském prostředí

SLABÉ STRÁNKY

- zanedbanost území a jeho využívání k odhazování nepotřebných věcí
- neprostupnost a nepřehlednost
- prostor působí nebezpečným dojmem, jako místo, kam se nechodí
- využívání území bezdomovci a sociálně vyloučenými skupinami lidí
- využívání pouze jedné trasy k procházkám
- divoká a neudržovaná vegetace ve městě působí neadekvátním dojmem

PŘÍLEŽITOSTI

- zelená plocha pro blízké sídliště, nemocnici a novou obytnou čtvrť v bývalé teplárně
- možnost využití přírodního charakteru území
- aktivní občanské sdružení zajímající se o rozvoj lokality
- možnost revitalizace Dejvického potoka
- blízkost prvků územního systému ekologické stability a možnost jeho propojení s územím
- bezprostřední blízkost škol, které mohou prostor využít
- napojení lokality k plánované „Zelené radiále“ na bývalém drážním tělese

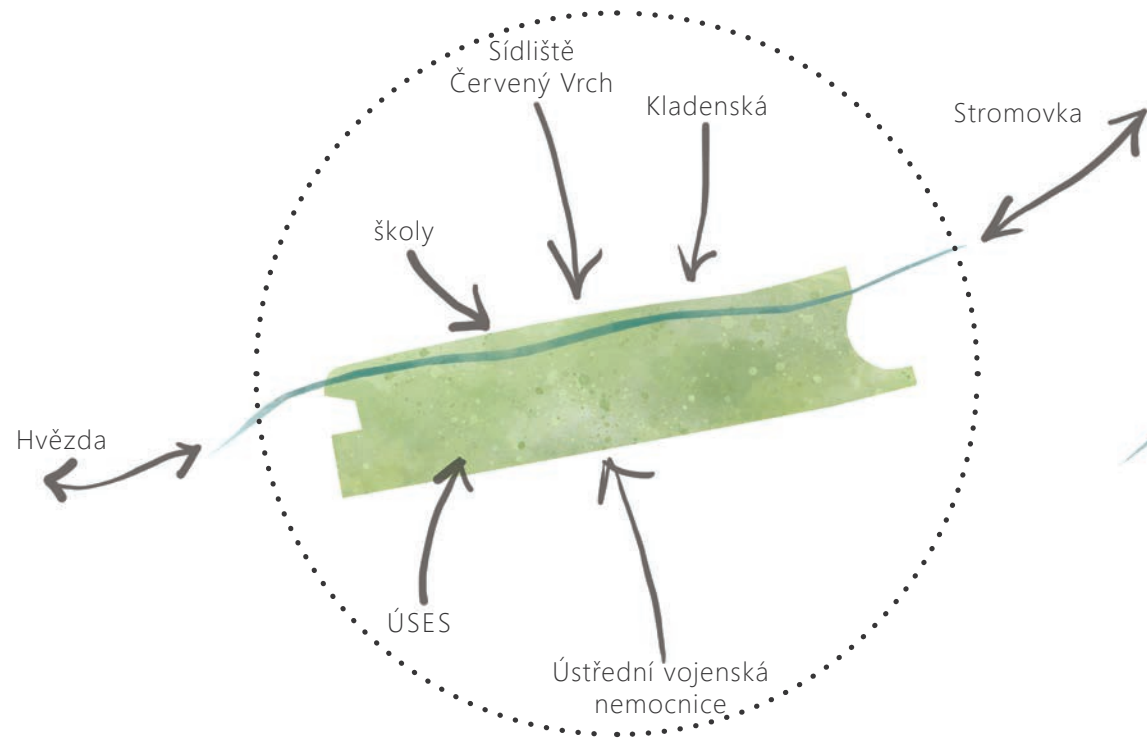
HROZBY

- návrh na zastavění území v Metropolitním plánu
- navrhované silniční propojení mezi Veleslavínem a Petřinami
- využívání bezdomovci i po revitalizaci lokality
- dohady kolem územního plánu a nejistá budoucnost území

5 VLASTNÍ PROJEKT

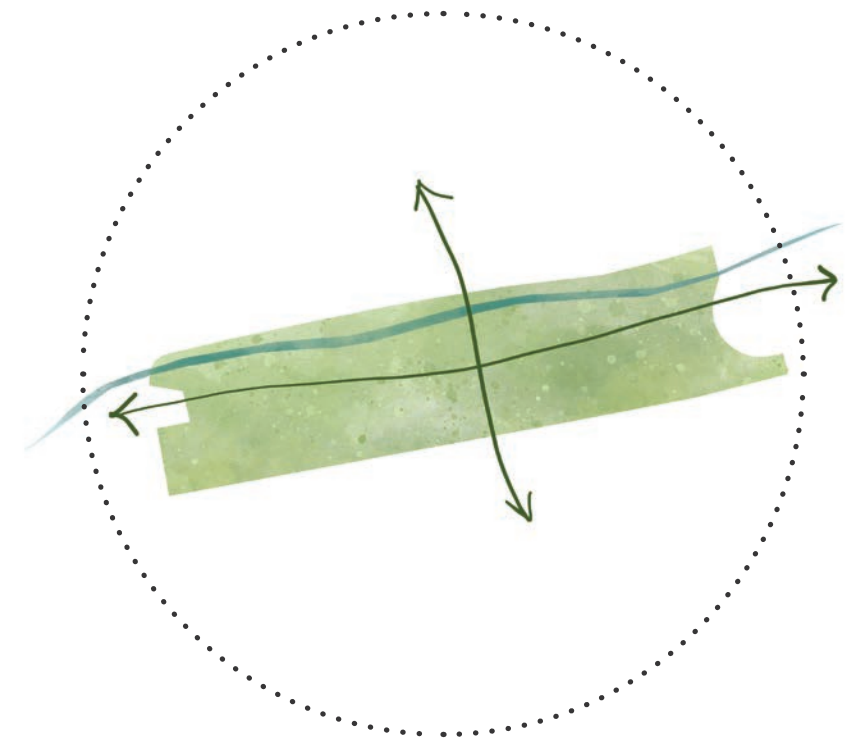
5.1 CÍLE NÁVRHU

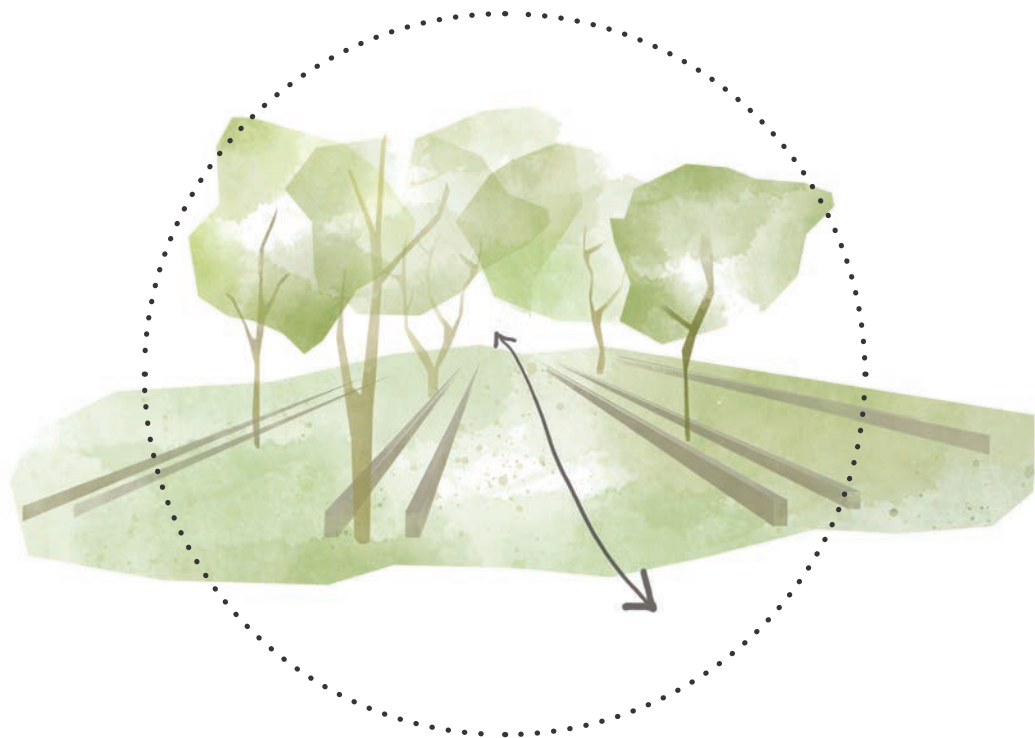
- spádová oblast pro různé typy oblastí – obytné i veřejné
- oblast pro mnoho uživatelů
- podpoření návaznosti na zelený koridor mezi Stromovkou a Hvězdou

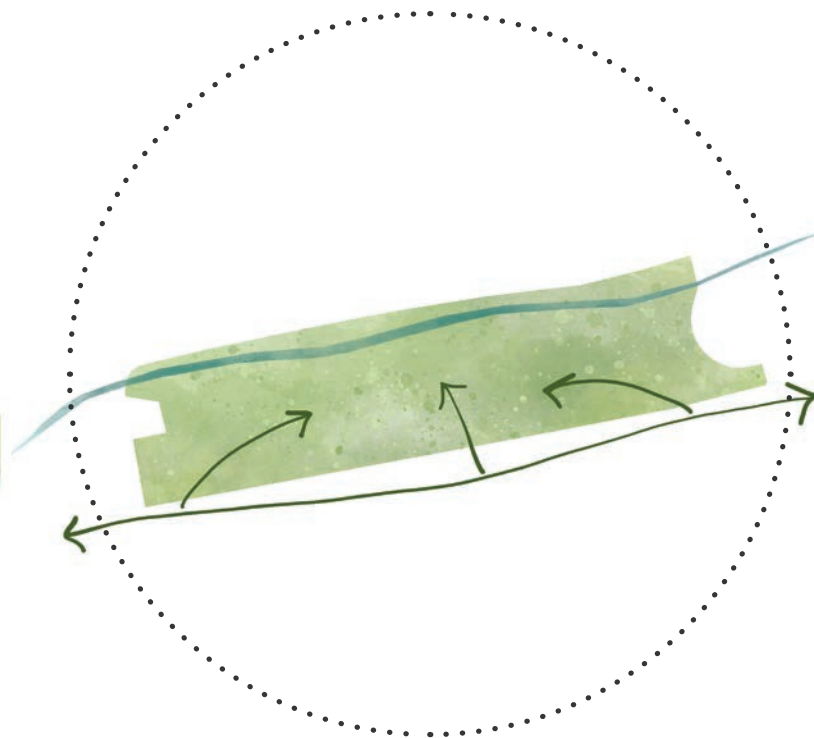
- podpoření přírodního charakteru Dejvického potoka
- živý biotop podél potoka

- zvýšení prostupnosti území

- zachování reliktní bývalého zahradnictví, jejich využití a podpoření

- napojení na budoucí „zelený koridor“ na drážním tělese

- zachování divokého charakteru přírody
- ekologicky nenásilná plocha
- nový rekreační prostor přírodního charakteru

5.2 POPIS NÁVRHU

Vlastní projekt se zabývá lokalitou opuštěného Strnadova zahradnictví v pražských Vokovicích v blízkosti železnice z Prahy na Kladno. Přestože původně zahradnictví zabíralo plochy nad i pod železnicí, návrh se řeší pouze menší severní částí. Jižní část je dnes srovnána se zemí a ze zahradnictví se zachovaly pouze dvě vily. V severní části se naopak zachovalo velké množství pozůstatků zahradnictví a zároveň se během let po opuštění vyvinul hustý porost. Území tak slouží jako útočiště pro mnohé rostliny a živočichy v jinak urbanizovaném prostředí. Zároveň je obýváno bezdomovci a sociálně vyloučenými skupinami lidí, kteří využili toho, že je lokalita opomíjená, a tak trochu se na ni zapomnělo. Velkou hodnotou území je kromě vzrostlé vegetace také přítomnost Dejvického potoka, který je ve svém toku v Dejvicích téměř zcela sveden pod zem.

Volná plocha představuje v městském prostředí velký potenciál, na což reagovaly plány na zástavbu této lokality (viz kapitola 4.2 Historie). Stejnou budoucnost vidí v lokalitě také metropolitní plán, který navrhuje zastavění jak severní, tak i jižní části bývalého zahradnictví (viz 4.9.2 Metropolitní plán). Takový návrh by zcela narušil stávající hodnoty území. To je názor i místního občanského sdružení odmítajícího zástavbu severní části zahradnictví a prosazujícího zachování stávajících hodnot.

Území je také značně ovlivněno plány na modernizaci Buštěhradské dráhy, které počítají s jejím zahloubením v úseku mezi Dejvickým a Veleslavínským nádražím. Na to reaguje Praha 6 návrhem o využití opuštěného drážního tělesa

a vytvoření nového zeleného koridoru. Ten by poskytoval prostor k rekreaci a vytvořil spojnici mezi částmi Prahy novým pěším a cyklistickým propojením. V dlouhodobém plánu je také revitalizace a znovuotevření Dejvického potoka v lokalitách, kde umožňují místní podmínky. Lokalita je zároveň významnou plochou zeleně ve spádové oblasti sídliště Červený Vrch, obytných domů kolem ulice Kladenská, v docházkové vzdálenosti škol a Ústřední Vojenské nemocnice. Také tvoří významný prvek zeleně mezi Stromovkou a Oborou Hvězda.

Návrh reaguje na všechny tyto skutečnosti a vychází z analýz historie území, jeho přírodních hodnot, stávajícího stavu, provozních analýz a dalších důležitých faktorů ovlivňujících charakter lokality.

Za hlavní cíl si návrh klade zachování stávající vegetace, vytvoření ekologicky nenásilné a přírodě blízké plochy a možnosti rekreace v takové přírodě, kterou by obyvatelé měst v urbanizovaném prostředí hledali pouze těžko. Z toho důvodu je většina zeleně ponechána ve své stávající podobě, hlavní myšlenka spočívá v novém vedení cest a tím i zvýšení prostupnosti území. Je navrženo spojení s budoucím koridorem pro pěší a cyklisty na drážním tělese. Nová hierarchie cest rozměňuje pohyb v prostoru a nabízí možnosti okruhů či jenom rychlého průchodu či průjezdu na kole.

Návrh poukazuje na charakteristický rys prostoru, kterým jsou pozůstatky zahradnictví. Ty jsou různými způsoby podpořeny a zdůrazněny, ať již trasováním cest, novými výsadbami, či umístěním mobiliáře.

Přírodní charakter lokality je podpořen také novým trasováním Dejvického potoka. Návrh počítá s jeho postupnou revitalizací a otevíráním a navrhuje jeho mírné zvlnění v trase bývalého zahradnictví.

Návrh nemá za cíl vytvoření rušného parku poskytujícího možnosti k různorodým aktivitám, ale citlivě reaguje na místní specifické podmínky a snaží se o jejich zachování a podpoření. Proto také nejsou v území navrženy plochy určující, jak se má návštěvník chovat. Nové prvky mobiliáře a cest spíše podněcují chuť člověka k objevování této městské džungle, a především k pochopení jejích hodnot.

Z důvodu velkých přírodních hodnot tohoto místa není vhodná zástavba této lokality, kterou navrhuje metropolitní plán a o níž se vedly dlouhodobé spory (viz. 4.2 historie území). Především by nemělo dojít k zastavění severní části bývalého Strnadova zahradnictví. Pokud by došlo k výstavbě v jižní části zahradnictví, plocha zeleně v těsné blízkosti obytné lokality by tak nabyla daleko většího významu. Proto by v budoucnu mělo dojít ke změně územního plánu v této lokalitě a k jejímu převedení na Zeleně městskou a krajinnou (ZMK). Podpoří se tím jak stávající přírodní hodnoty, ale také bude zachován kus divoké přírody uprostřed velmi urbanizovaného prostředí.

obr. 153: (nahore vlevo) Schéma návaznosti na okolí (Cimburová 2019)

obr. 154: (nahore uprostřed) Schéma podpoření Dejvického potoka (Cimburová 2019)

obr. 155: (nahore vpravo) Schéma zvýšení prostupnosti území (Cimburová 2019)

obr. 156: (dole vlevo) Schéma zachování reliktního zahradnictví (Cimburová 2019)

obr. 157: (dole uprostřed) Schéma návaznosti na budoucí „zelený koridor“ na drážním tělese (Cimburová 2019)

obr. 158: (dole vpravo) Schéma rekreace v divoké přírodě (Cimburová 2019)

5.3 CELKOVÁ SITUACE

znovuotevření hlavního
vchodu do území

povalový chodník
podél potoka

lavičky na základech
skleníků

zvlnění trasy
Dejvického potoka

divočina u potoka

z džungle do
otevřeného prostoru

prvky mobiliáře
umístěné mezi základy
bývalých skleníků

světlna s ohništěm
a dalším mobiliářem

výsadby hrušní mezi
základy bývalých skleníků

cesta zeleným
tunelem

napojení na pěší a cyklistickou
trasu na drážním tělese

5.4 ANALÝZA NÁVRHU

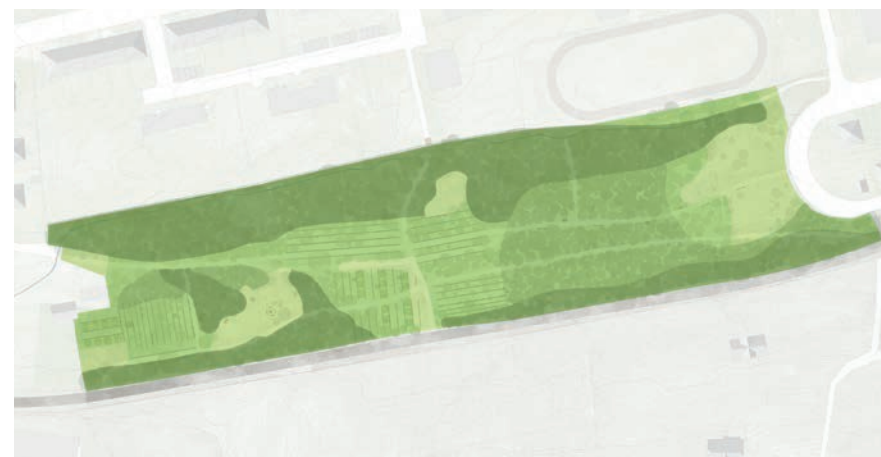
obr. 159: (vlevo) Celková situace řešeného území (Cimbuřová 2019)

obr. 160: (vpravo nahoře) Schéma navrhovaného systému cest (Cimbuřová 2019)

obr. 161: (vpravo uprostřed nahoře) Schéma navrhovaného charakteru vegetace (Cimbuřová 2019)

obr. 162: (vpravo uprostřed dole) Schéma pozůstatků zahradnictví (Cimbuřová 2019)

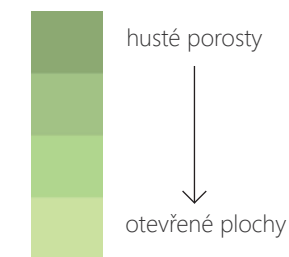
obr. 163: (vpravo dole) Schéma zónování území (Cimbuřová 2019)

SYSTÉM CEST

Trasování cest vychází jak ze stávajícího pohybu lidí v území, tak i z návržení nové možnosti pohybu po území. Hlavní trasa prochází územím ze západu na východ. Pohyb lidí je tak směřován skrze území. Je navrženo také propojení ze severu na jih. Vedlejší trasa je navržena podél potoka a zároveň jako spojnice s budoucí cyklotrasou na bývalé železnici. Tyto trasy jsou doplněny o další propojení, která systém doplňují, a umožňují tak vytvoření pěšího okruhu.

CHARAKTER VEGETACE

Návrh pracuje s charakterem vegetace, kterou ponechává v téměř stejné podobě jako v současnosti. Je navrženo prosvětlení a pročištění některých lokalit. Husté porosty podél potoka a železnice by měly být pročištěny pouze minimálně, a to především z bezpečnostního hlediska.

POZŮSTATKY ZAHRADNICTVÍ

Artefakty zahradnictví jsou v návrhu vnímány jako velká hodnota území, která spojuje jeho návštěvníky s minulostí této lokality. Ve velké míře jsou proto tyto struktury zachovány. Liniové základy skleníků a záhonů jsou na některých místech podpořeny novými výsadbami, dále také trasováním cest, které mezi základy prochází, a také umístěním mobiliáře, jako jsou lavičky, piknikové stoly a dřevěné platformy.

ZÓNOVÁNÍ A CHARAKTER ÚZEMÍ

V návrhu jsou vymezeny prostory různého charakteru – divoké vegetace podél potoka a železnice, základy skleníků, které jsou doplněny o mobiliář nebo sadovnický upraveny pomocí pyramidálních hrušní, mýtina s ohništěm schovaná v houštině a lineární prostor podél hlavní cesty.

5.5 VIZUALIZACE

CESTA MEZI ZÁKLADY SKLENÍKŮ

Vizualizace zobrazuje cestu vedoucí mezi základy skleníků. Jejím trasováním je podpořen liniový charakter prostoru. Podél cesty jsou rozmístěny dřevěné lavičky. Několik jich je umístěno i dále od cesty, podněcující návštěvníky k dalšímu objevování divočiny.

obr. 164: (vlevo) Vizualizace cesty vedoucí mezi základy skleníků (Cimburová 2019)

obr. 165: (vpravo dole) Stávající stav (Cimburová 2019)

PODÉL POTOKA

Pohled v severní části území zobrazuje povalový chodník vedoucí podél Dejvického potoka. Potok je mírně zvlněn, oproti své původní relativně rovné trase. Chodník ho proto na několika místech přetíná, a zvyšuje tak zážitek z cesty. Z vizualizace je také patrný divoký charakter vegetace, která je v kontrastu k přímým linkám povalového chodníku.

obr. 166: (vpravo) Vizualizace povalového chodníku vedoucího podél Dejvického potoka (Cimburová 2019)

obr. 167: (vlevo dole) Stávající stav (Cimburová 2019)

CESTA DŽUNGLÍ S MOBILIÁŘEM

Při průchodu celým územím po hlavní cestě zažije návštěvník velmi rozdílné charaktery vegetace. Blíže k centrální části prostoru prochází velmi hustým porostem, jak je patrné z vizualizace. Směrem na východ se vegetace prosvětluje a má otevřenější charakter. Cesta je doplněna o dřevěné lavičky a platformy.

obr. 168: (vlevo) Vizualizace hlavní cesty územím (Cimburová 2019)

obr. 169: (vpravo dole) Stávající stav (Cimburová 2018)

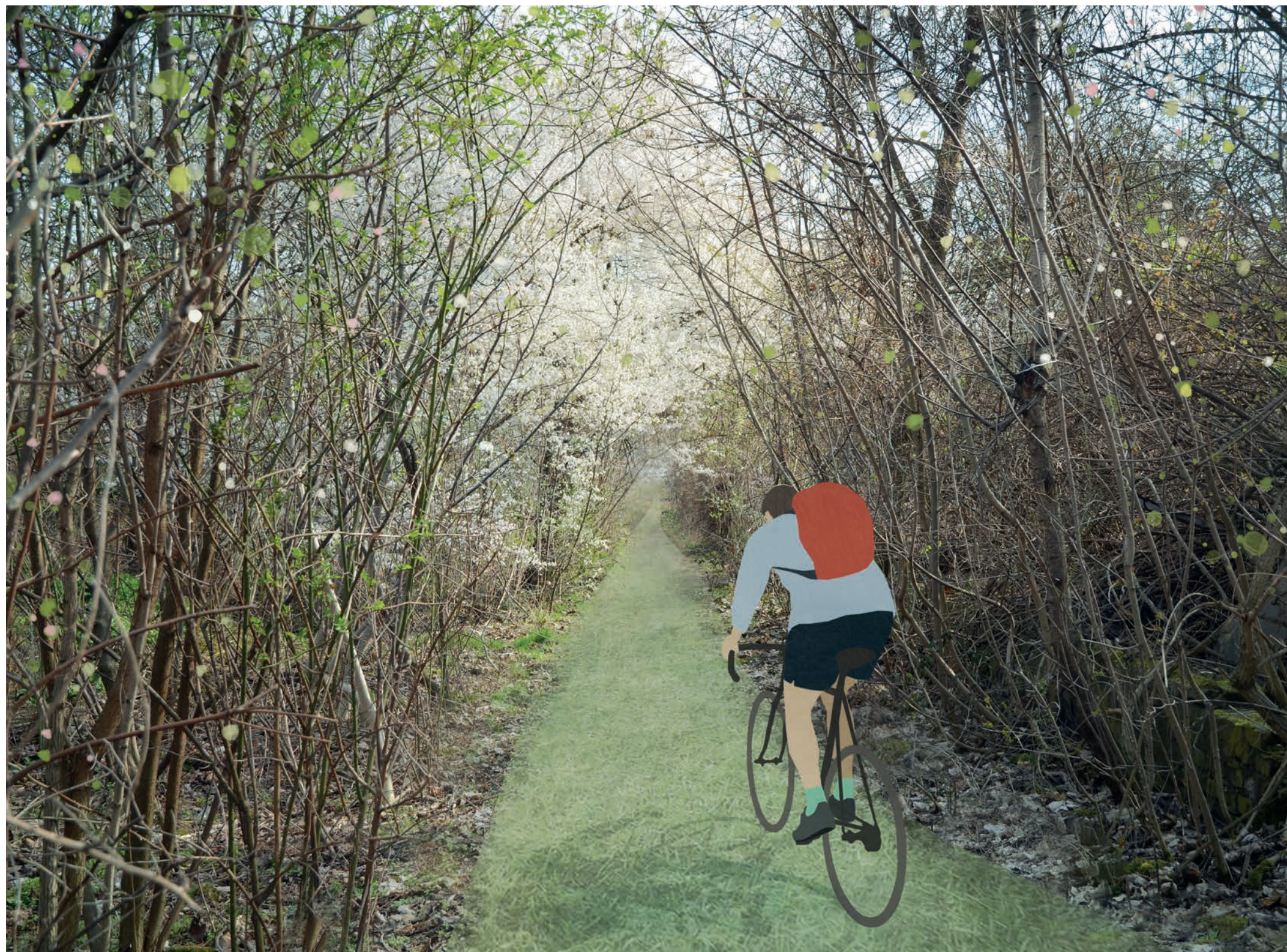
SVĚTLINA S PŘÍSTŘEŠKEM

V západní části území návštěvník prochází kolem malé louky obklopené hustou vegetací. Je zde umístěno ohniště a dřevěné přístřešky. Ty poskytují nejen možnost k posezení, ale také rámují pohled do bujného porostu.

obr. 170: (vpravo) Vizualizace světliny s dřevěným přístřeškem (Cimburová 2019)

obr. 171: (vlevo dole) Stávající stav (Cimburová 2019)

CESTA HOUŠTINOU

V jihovýchodní části území prochází cesta velmi hustým porostem. Návštěvník je téměř úplně obklopen vegetací, což navozuje velmi silný prožitek z blízké vegetace. Zelený tunel se na západním konci otevírá k hrušňovému sadu, na východním navazuje na pěší a cyklistický koridor na bývalém drážním tělese.

obr. 172: (vlevo) Vizualizace cesty houštinou (Cimburová 2019)

obr. 173: (vpravo dole) Stávající stav (Cimburová 2019)

HRUŠŇOVÝ SAD

V centrální části území jsou mezi základy skleníků vysázeny řady hrušní. Jedná se o pyramidální kultivary, které svým habitem podporují lineární charakter betonových struktur. Jejich měkké tvary a pravidelná výsadba podporují kontrast mezi prvky této lokality – bujnou a neuspořádanou vegetací a lineárními strukturami.

obr. 174: (vpravo) Vizualizace hrušňového sadu mezi základy skleníků (Cimburová 2019)

obr. 175: (vlevo dole) Stávající stav (fotografie je pořízena z jiného úhlu pohledu než vizualizace) (Cimburová 2019)

5.6 ŘEZPOHLEDY

Řezpohled prochází centrální částí území, od povalové chodníku u Dejvického potoka v nejnižší části, přes základy bývalých skleníků, kterými prochází hlavní cesty, až k cyklostezce na drážním tělese. Patrná je také hustě zapojená vegetace a nové lineární dosadby v jižní části území. Výřez zobrazuje rozmístění cest mezi základy skleníků a umístění mobiliáře.

obr. 176: (dole) Řezpohled vedený v centrální části území (Cimburová 2019)

obr. 177: (vpravo) Detail řezpohledu se základy skleníků (Cimburová 2019)

0 1 2 3 4 5 m

Řezopohled zobrazuje východní část území, jejíž vegetace je ve středové části více rozptýlená, a plocha tak působí otevřenějším dojmem. Přiblížený výřez zobrazuje území podél Dejvického potoka s navrhovaným povalovým chodníkem.

obr. 178: (dole) Řezopohled vedený východní částí území (Cimburová 2019)

obr. 179: (vpravo) Detail řezopohledu u Dejvického potoka (Cimburová 2019)

Z řezopohledu situovaného na západě území je patrný relativně rovinný charakter lokality v tomto směru řezu. Zároveň se zde střídají různé typy prostorů. Sadovnickicky upravené části s lineárními výsadbami hrušní na západě přecházejí do hustějšího porostu mezi základy skleníků. Ty jsou využity pro umístění dřevěných platform či piknikových stolů. Hustý zápoj pokračuje i za cestou, poté se ale otevírá do volného prostoru s ohništěm a dřevěnými přístřešky. Na druhé straně je opět zcloněn hustým porostem a následně se mění ve světlejší prostor s výsadbami hrušní.

obr. 180: (dole) Řezopohled vedený západní částí území (Cimburová 2019)

obr. 181: (vpravo) Detail řezopohledu se základy skleníků (Cimburová 2019)

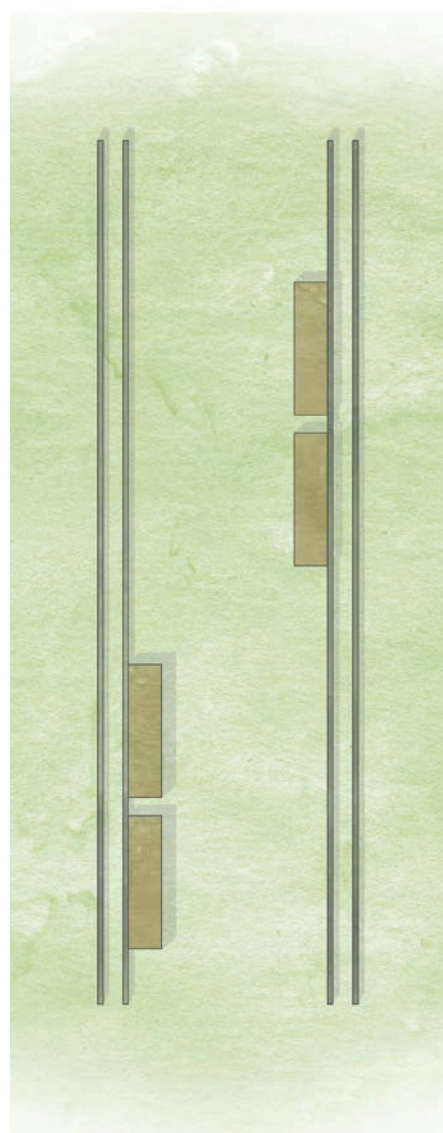

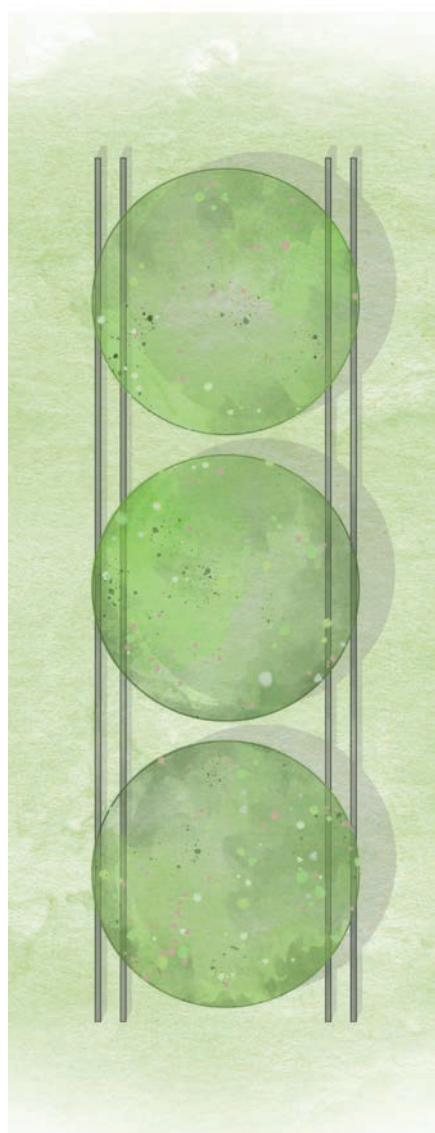
5.7 MOŽNOSTI VYUŽITÍ ZÁKLADŮ SKLENÍKU A ZÁHONŮ

Podpora lineárního charakteru artefaktů bývalého zahradnictví může být provedena různými způsoby. Ty prostor obohatí jednak o nové a zajímavé prvky, ale také doplní možnosti rekreace a odpočinku. Vytvoří se tím kontrast k okolní divoké přírodě. V detailním návrhu jsou použity pouze vybrané způsoby, nicméně přidání dalších prvků je možné.

UMÍSTĚNÍ LAVIČEK

VÝSADBA STROMŮ

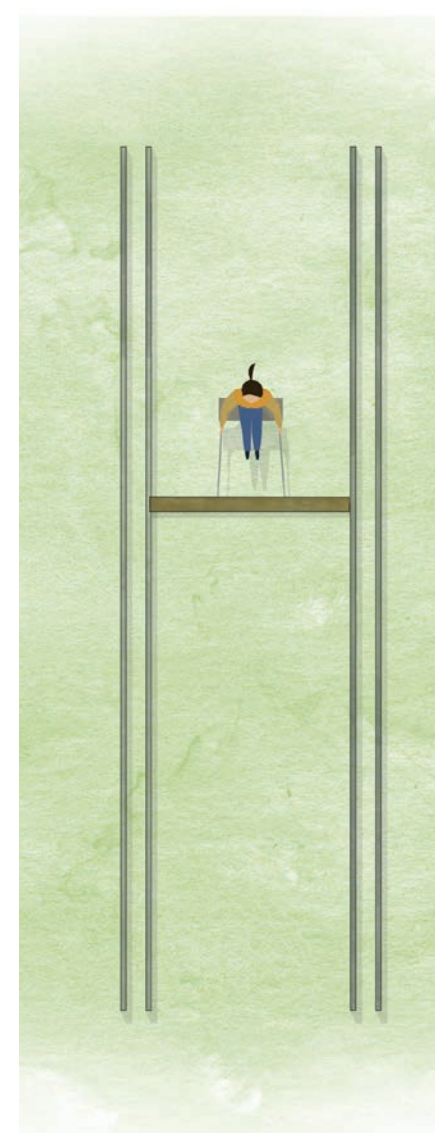
UMÍSTĚNÍ DŘEVĚNÉ PLATFORMY

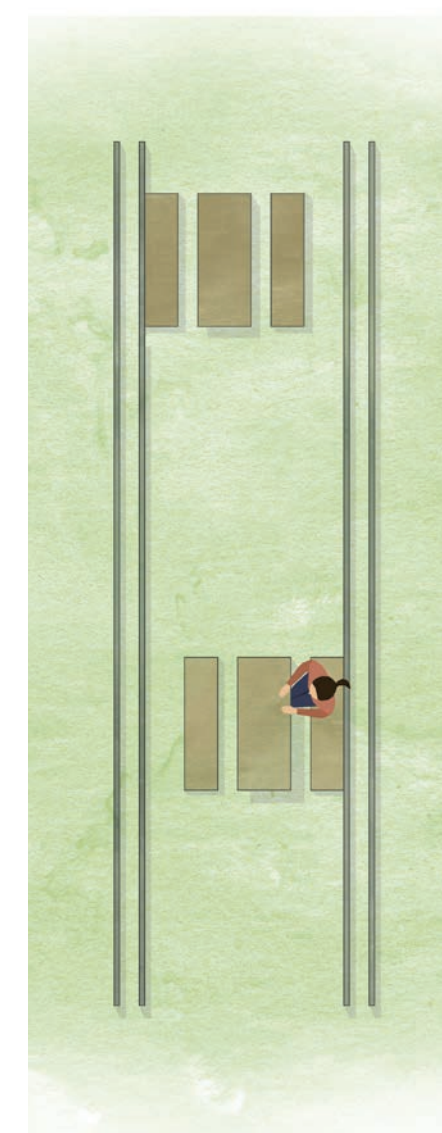
ZALOŽENÍ ZÁHONU

INSTALACE HOUPAČKY

UMÍSTĚNÍ PIKNIKOVÝCH STOLŮ

obr. 182: Schéma rozmístění laviček (Cimburová 2019)

obr. 183: Schéma výsadby stromů (Cimburová 2019)

obr. 184: Schéma umístění dřevěné platformy (Cimburová 2019)

obr. 185: Schéma založení květinového záhonu (Cimburová 2019)

obr. 186: Schéma instalace houpačky (Cimburová 2019)

obr. 187: Schéma rozmístění piknikových stolů (Cimburová 2019)

5.8 MOŽNOSTI AKTIVIT V ÚZEMÍ

Území bývalého zahradnictví nemusí sloužit pouze k tradičním rekreačním aktivitám, jakými jsou procházky, běh či jízda na kole. Mohou se rozšířit o vzdělávací aktivity, které přiblíží místním obyvatelům, ale i dalším návštěvníkům lokální flóru, faunu nebo i historii. Vztah místní komunity k lokalitě může být podpořen také péčí o území, např. společným úklidem, ale i malými akcemi (pálení čarodějnic apod.). Umělecké intervence a venkovní výstavy vytvoří kontrast k okolní divoké přírodě, a území se tak stane nevšedním výstavním prostorem.

PIKNIK A POSEZENÍ U OHNĚ

PÁLENÍ ČARODĚJNIC

JÍZDA NA KOLE

PROCHÁZKA SE ŠKOLKOU

OBJEVOVÁNÍ DŽUNGLE

PROCHÁZKA V PŘÍRODĚ

BĚH

WORKSHOPY

VENKOVNÍ VÝSTAVY

UMĚLECKÉ INSTALACE – LANDART

KOMENTOVANÉ PROCHÁZKY S BOTANIKEM/
DENDROLOGEM/OCHRÁNCEM PŘÍRODY

POZOROVÁNÍ MÍSTNÍ FAUNY

EXKURZE

JARNÍ UKLID

VZDĚLÁVACÍ PROGRAMY

NAUČNÁ STEZKA

VENKOVNÍ HRY

obr. 188–195: Ilustrační fotografie k možným aktivitám v území (Cimbuřová 2015–2018)

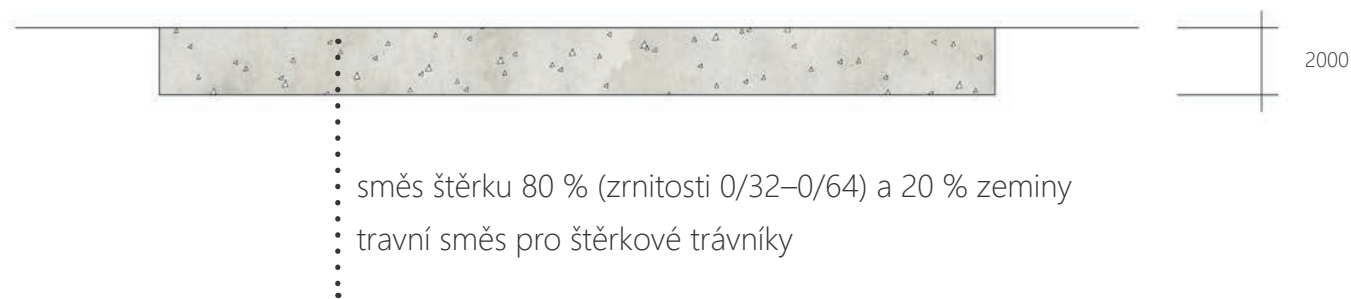
5.9 MATERIÁLOVÉ ŘEŠENÍ

5.9.1 CESTY ZE ŠTĚRKOVÉHO TRÁVNÍKU

Většina cest je v lokalitě navržena ze štěrkového trávniku. Jedná se o pojízdný trávník umístěný na vrstvě ze zeminy a štěrku se zakořeněnými travami. Jeho výhody spočívají především v propustnosti pro vodu, potřebné nosnosti a zachování místních půdních podmínek. Z těchto důvodů je štěrkový trávník vybrán pro konstrukci cest v dané lokalitě, jako šetrný a přírodě blízký materiál, který nenaruší charakter prostoru. Cesty jsou navrženy bez obrubníků, aby byl přechod mezi jejich okolím měkký a pozvolný.

Šířky cest se odvíjejí od jejich vytiženosti. Hlavní cesty jsou navrženy v šířce 2,5 m, přičemž v části mezi základy skleníků se rozšiřují na 3 m, tedy do vzdálenosti mezi betonovými základy. Méně frekventované trasy jsou navrženy v šířce 2 m.

• směs štěrku 80 % (zrnitosti 0/32–0/64) a 20 % zeminy
• travní směs pro štěrkové trávniky

obr. 196: (vlevo nahoře) Rozmístění cest ze štěrkového trávniku (Cimburová 2019)

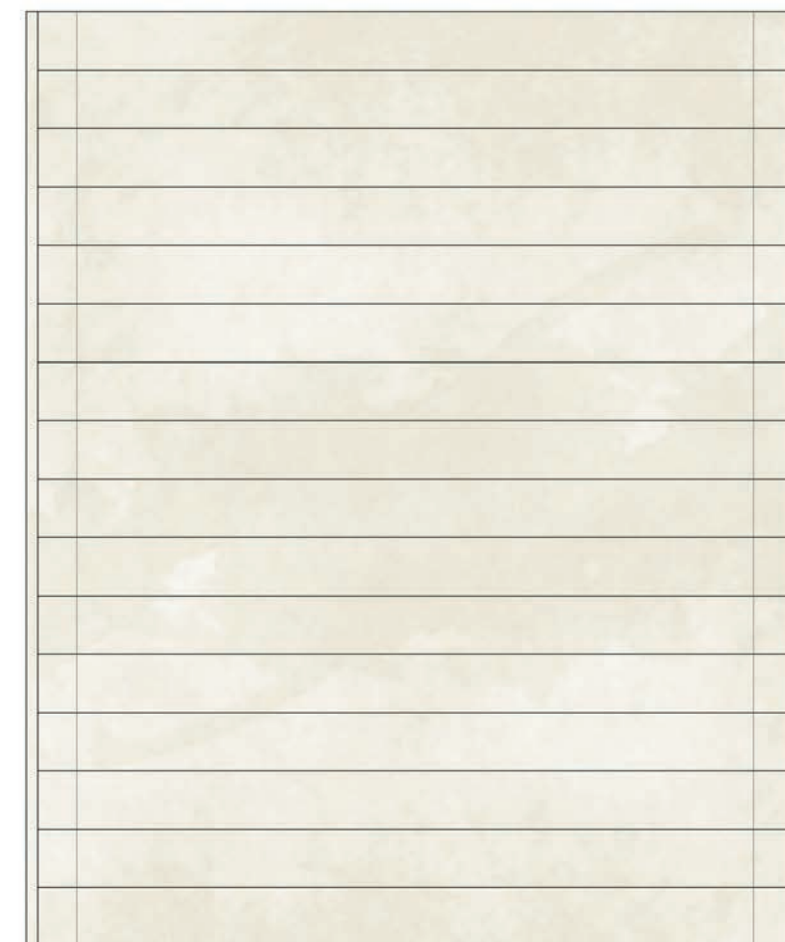
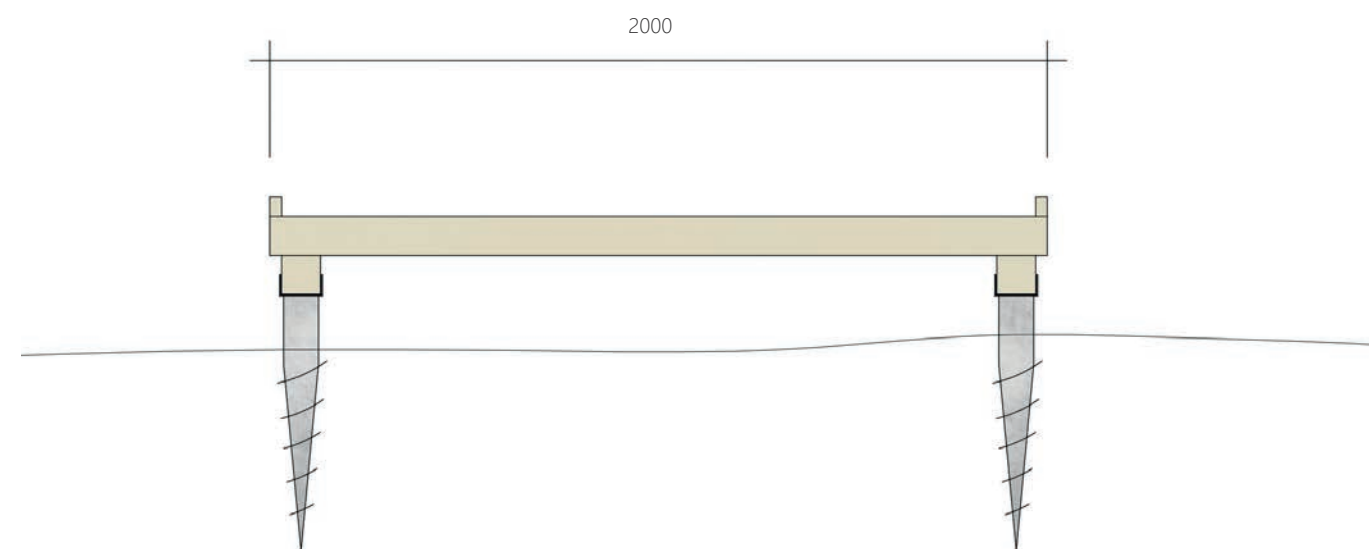
obr. 197: (vlevo dole) Technický detail – štěrkový trávník (Cimburová 2019)

obr. 198: (vpravo nahoře) Navrhované šířky cest ze štěrkového trávniku (Cimburová 2019)

obr. 199: (vpravo dole) Ilustrační fotografie cesty ze štěrkového trávniku (zakurz.cz 2019)

5.9.2 POVALOVÝ CHODNÍK

Na severním okraji území vede podél Dejvického potoka nízký povalový chodník. Je použit z důvodu nové trasy potoka, který se mírně vlní, a je proto potřeba ho na několika místech přejít. Zároveň povalový chodník zdůrazňuje přítomnost vody v lokalitě. Chodník je navržen z dubového dřeva, jakožto trvanlivého materiálu odolného vůči povětrnostním podmínkám a střídání vlhka a sucha. Chodník je ukotven zemními vruty a navržen v šířce 2 m.

obr. 200: (vlevo nahoře) Trasa povalového chodníku (Cimburová 2019)

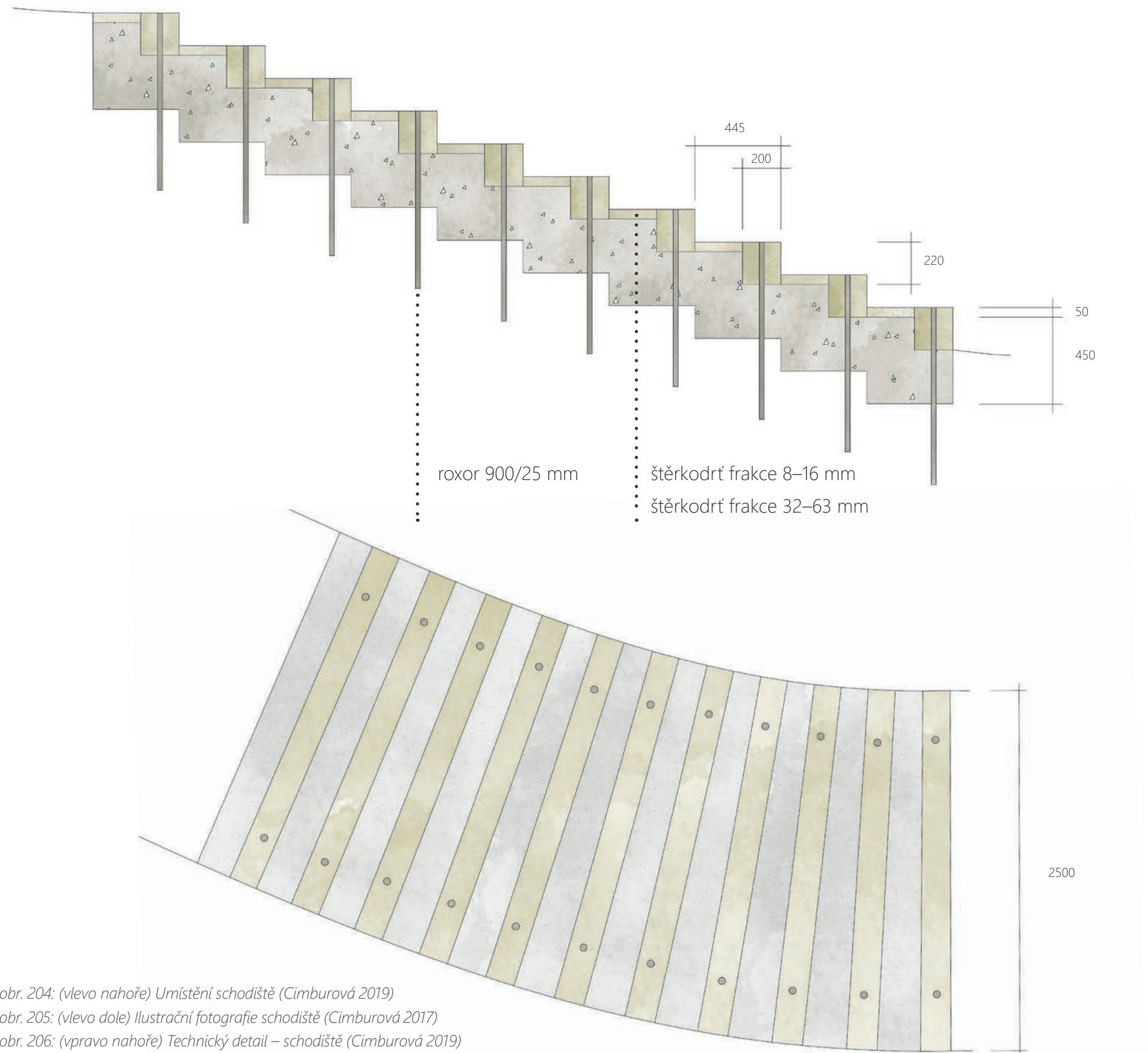
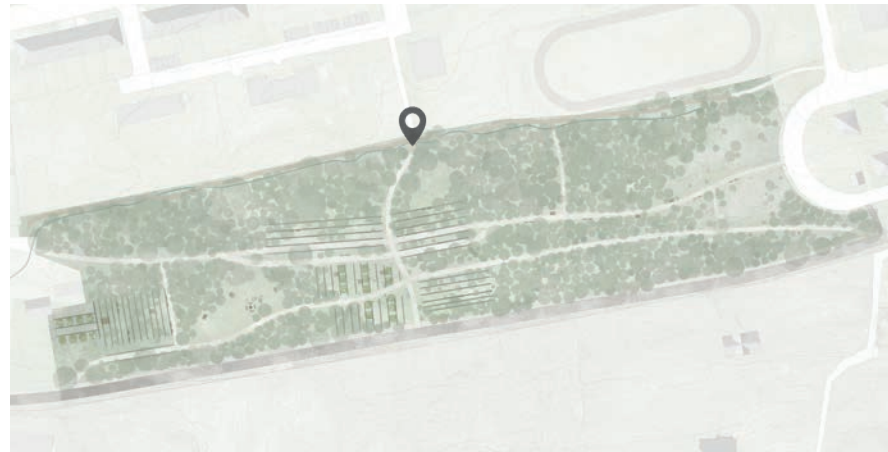
obr. 201: (vlevo dole) Ilustrační fotografie povalového chodníku ("Pinterest" 2019)

obr. 202: (vpravo nahoře) Technický detail – povalový chodník (Cimburová 2019)

obr. 203: (vpravo dole) Půdorys výseku povalového chodníku (Cimburová 2019)

5.9.3 DŘEVĚNÉ SCHODIŠTĚ

Svah mezi cestou podél Dejvického potoka a její odbočkou na jih do centrální části lokality překonává decentní dřevěné schodiště. Dřevěné hranoly leží na štěrkovém loži a k terénu jsou ukotveny pomocí roxorů. Pochozí obrusná vrstva je ze štěrku jemnější frakce.

obr. 204: (vlevo nahoře) Umístění schodiště (Cimburová 2019)

obr. 205: (vlevo dole) Ilustrační fotografie schodiště (Cimburová 2017)

obr. 206: (vpravo nahoře) Technický detail – schodiště (Cimburová 2019)

obr. 207: (vpravo dole) Půdorys schodiště (Cimburová 2019)

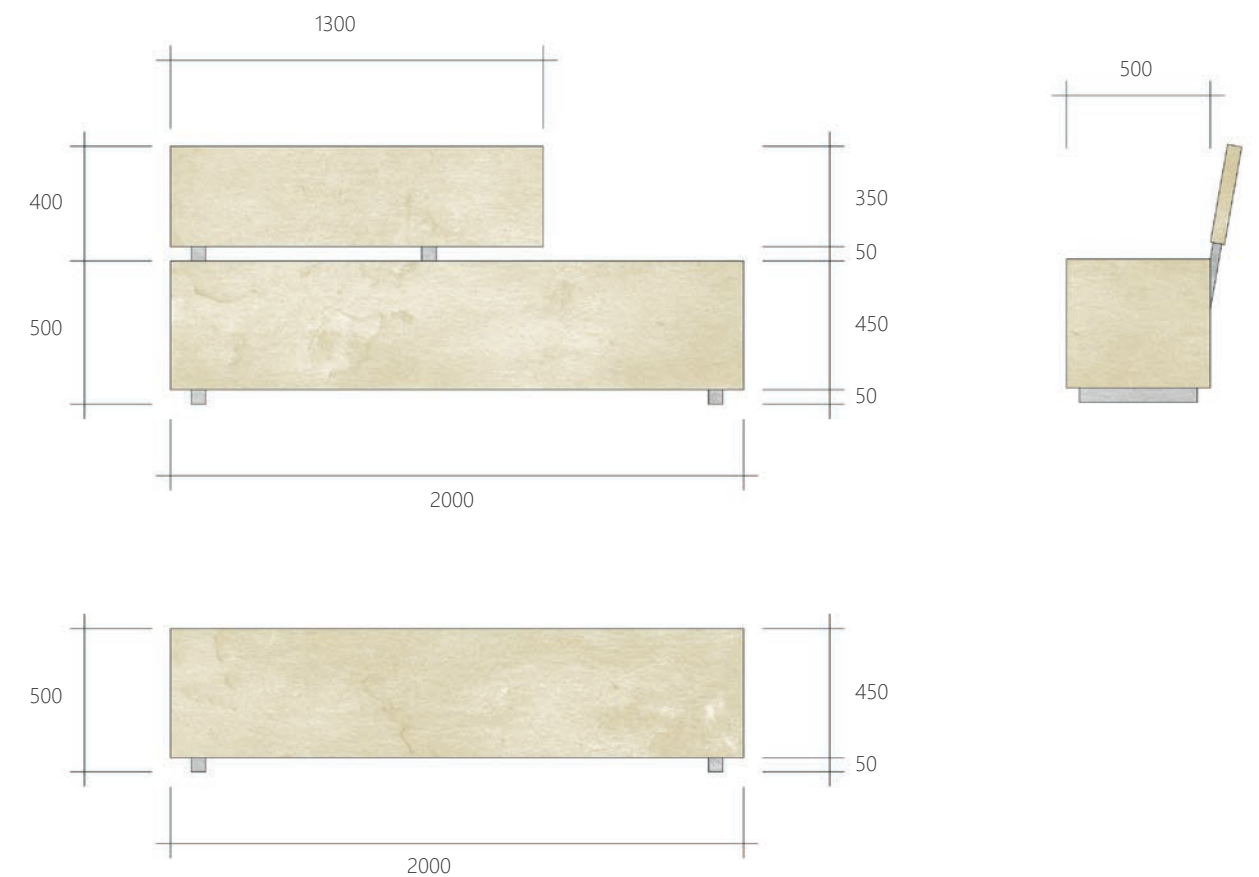
5.10 MOBILIÁŘ

5.10.1 DŘEVĚNÉ LAVIČKY

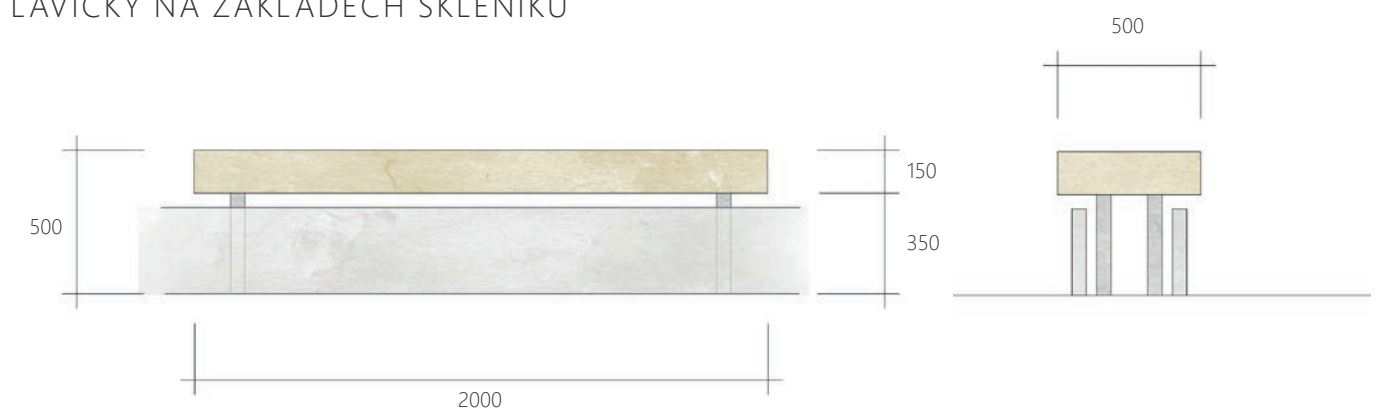
V návrhu jsou použity masivní dubové lavičky s kovovými detaily. Jsou rozmístěny jak podél cest, tak mimo ně, čímž podněcují návštěvníky prostoru k jeho prozkoumávání a objevování nových míst. Použity jsou lavičky klasické, v provedení s nebo bez opěradla, i lavičky navržené pro umístění na základy skleníků. Ty jsou vždy v provedení bez opěradla, aby bylo umožněno sezení z obou stran.

KLASICKÉ LAVIČKY

LAVIČKY NA ZÁKLADECH SKLENÍKŮ

obr. 208: (vlevo nahoře) Umístění laviček (Cimburová 2019)

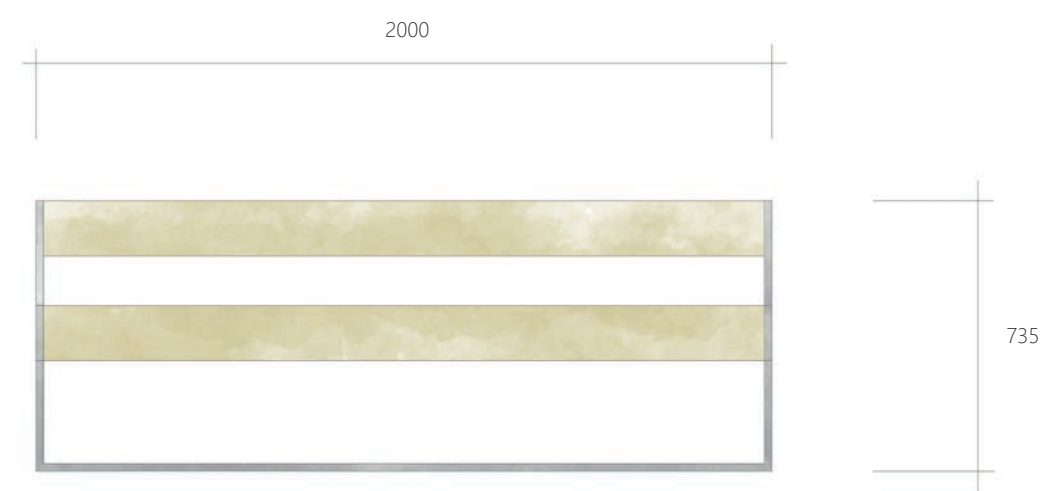
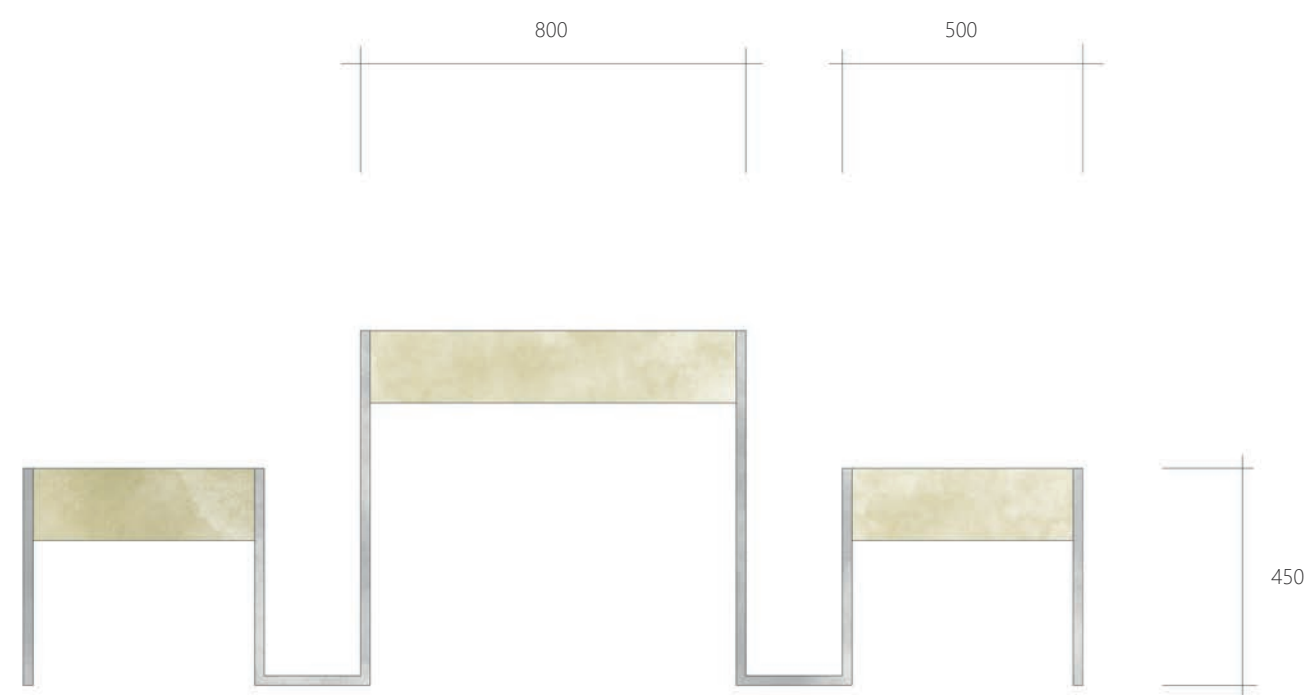
obr. 209; obr. 210: (vlevo dole) Ilustrační fotografie laviček (Cimburová 2018; "Pinterest" 2019)

obr. 211: (vpravo nahoře) Technický detail – klasická lavička (Cimburová 2019)

obr. 212: (vpravo dole) Technický detail – lavička pro umístění do základů skleníků (Cimburová 2019)

5.10.2 PIKNIKOVÉ STOLY

Piknikové stoly jsou rozmístěny mezi základy bývalých skleníků a také ve světlině poblíž ohniště. Jedná se o kovovou konstrukci s dřevěnými, nejlépe dubovými, lavicemi a stolem.

obr. 213: (vlevo nahoře) Umístění piknikových stolů (Cimburová 2019)

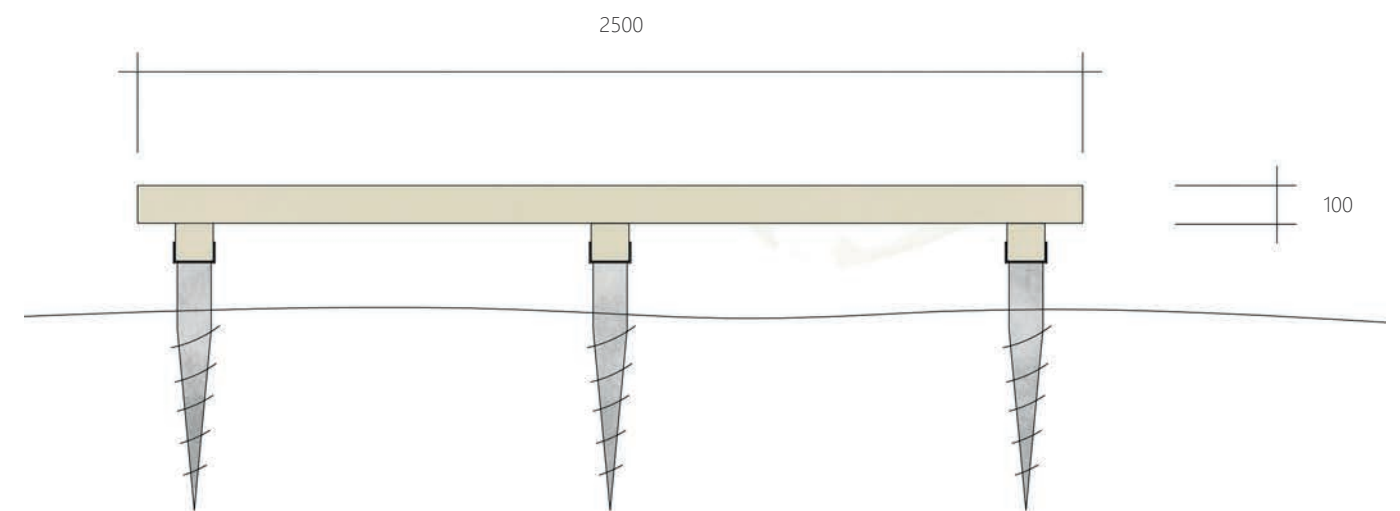
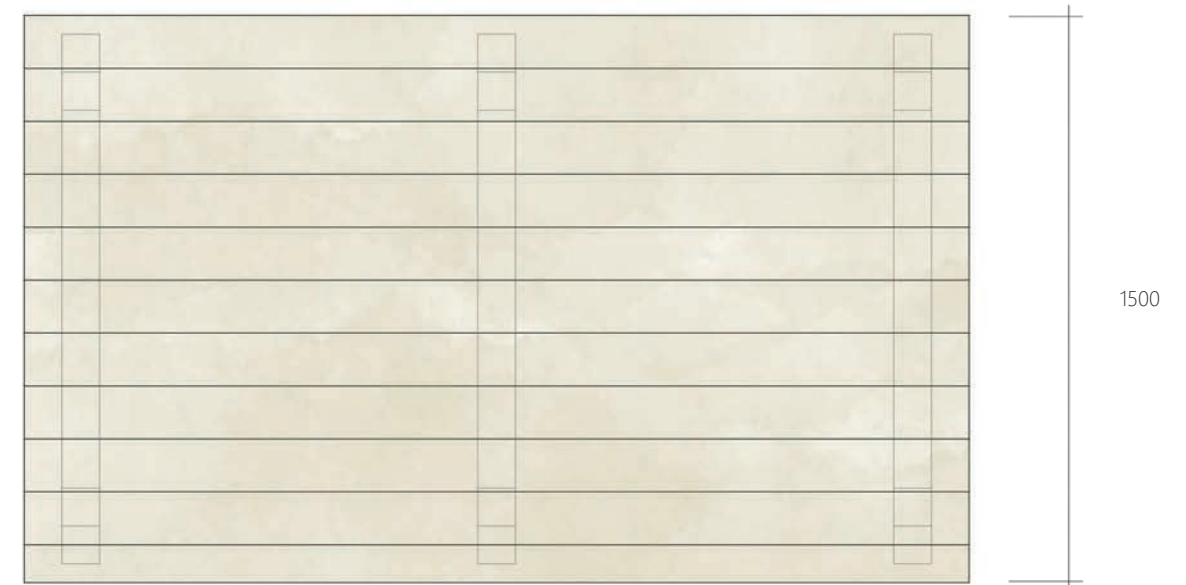
obr. 214; obr. 215: (vlevo dole) Ilustrační fotografie piknikových stolů ("Pinterest" 2019)

obr. 216: (vpravo nahoře) Technický detail – piknikový stůl (Cimburová 2018)

obr. 217: (vpravo dole) Technický detail – piknikový stůl (Cimburová 2018)

5.10.3 DŘEVĚNÉ PLATFORMY

Dřevěné platformy jsou rozmístěny na několika místech v lokalitě a nabízejí nevšední způsob rekreace a odpočinku. Nacházejí se podél hlavní trasy a v lesíku mezi základy skleníků, kde podporují lineární charakter území. Platformy jsou navrženy z akátového či dubového dřeva, které je odolné vůči povětrnostním podmínkám. Jsou ukotveny zemními vruty.

obr. 218: (vlevo nahoře) Umístění dřevěných platform (Cimburová 2019)

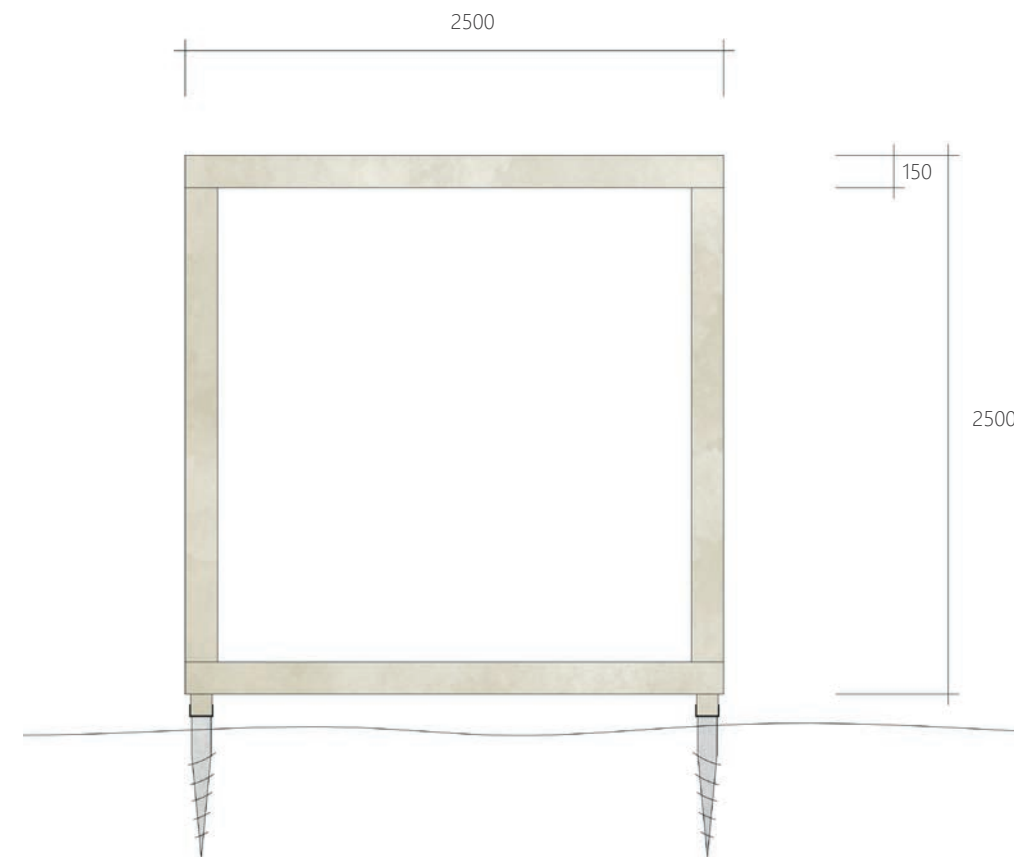
obr. 219: (vlevo dole) Ilustrační fotografie platformy ("Pinterest" 2019)

obr. 220: (vpravo nahoře) Půdorys platformy (Cimburová 2019)

obr. 221: (vpravo dole) Technický detail – platforma (Cimburová 2019)

5.10.4 DŘEVĚNÉ PŘÍSTŘEŠKY

Na okrajích světliny v západní části území jsou umístěny dva dřevěné přístřešky, podporující obytnost této lokality. Jsou navrženy z odolného a pevného dubového či akátového dřeva. Jsou ukotveny zemními vruty, které usnadňují instalaci objektu a nejsou velkým zásahem do území.

obr. 222: (vlevo nahoře) Umístění dřevěných přístřešků (Cimburová 2019)

obr. 223: (vlevo dole) Ilustrační fotografie přístřešku (Cimburová 2016)

obr. 224: (vpravo nahoře) Technický detail – přístřešek zepředu (Cimburová 2019)

obr. 225: (vpravo dole) Technický detail – přístřešek z boku (Cimburová 2019)

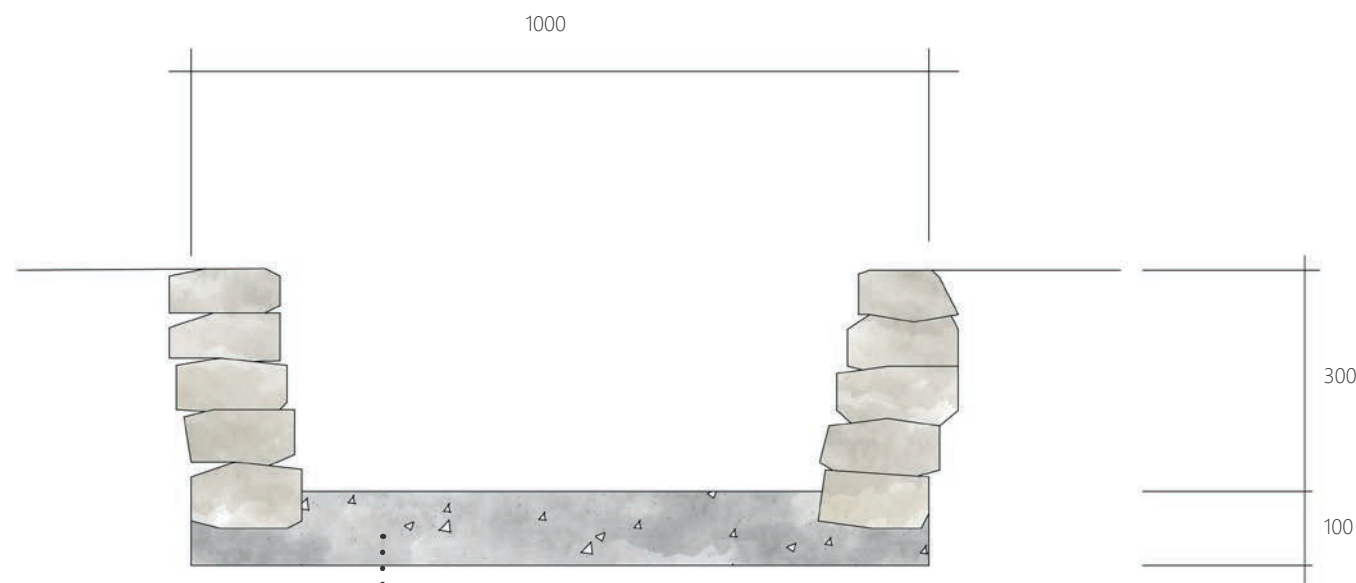
5.10.5 OHNIŠTĚ

Ve světlině v západní části území leží ohniště obklopené lavicemi. Poskytuje novou možnost využití území, jak ke společenským akcím místní komunity, tak i k rodinnému posezení u ohně. Jedná se o vyhloubené kruhové ohniště obložené kameny na základu ze štěrkodrtě.

5.10.6 OSVĚTLENÍ

Osvětlení je vedenou pouze podél povalového chodníku, jehož konstrukce umožňuje rozvod elektřiny. Je řešeno v podobě tenkých světelných pásků, které osvětlují pochozí plochu. Protože se ale jedná o lokalitu přírodního charakteru, světlo by zde mělo být na noc zhasínáno, aby nerušilo místní faunu.

- štěrkodrt' frakce 32–63 mm o tloušťce 10 cm na dně výkopu
- lomový kámen kladený na sucho po stranách výkopu

obr. 226: (vlevo nahoře) Umístění ohniště (Cimburová 2019)

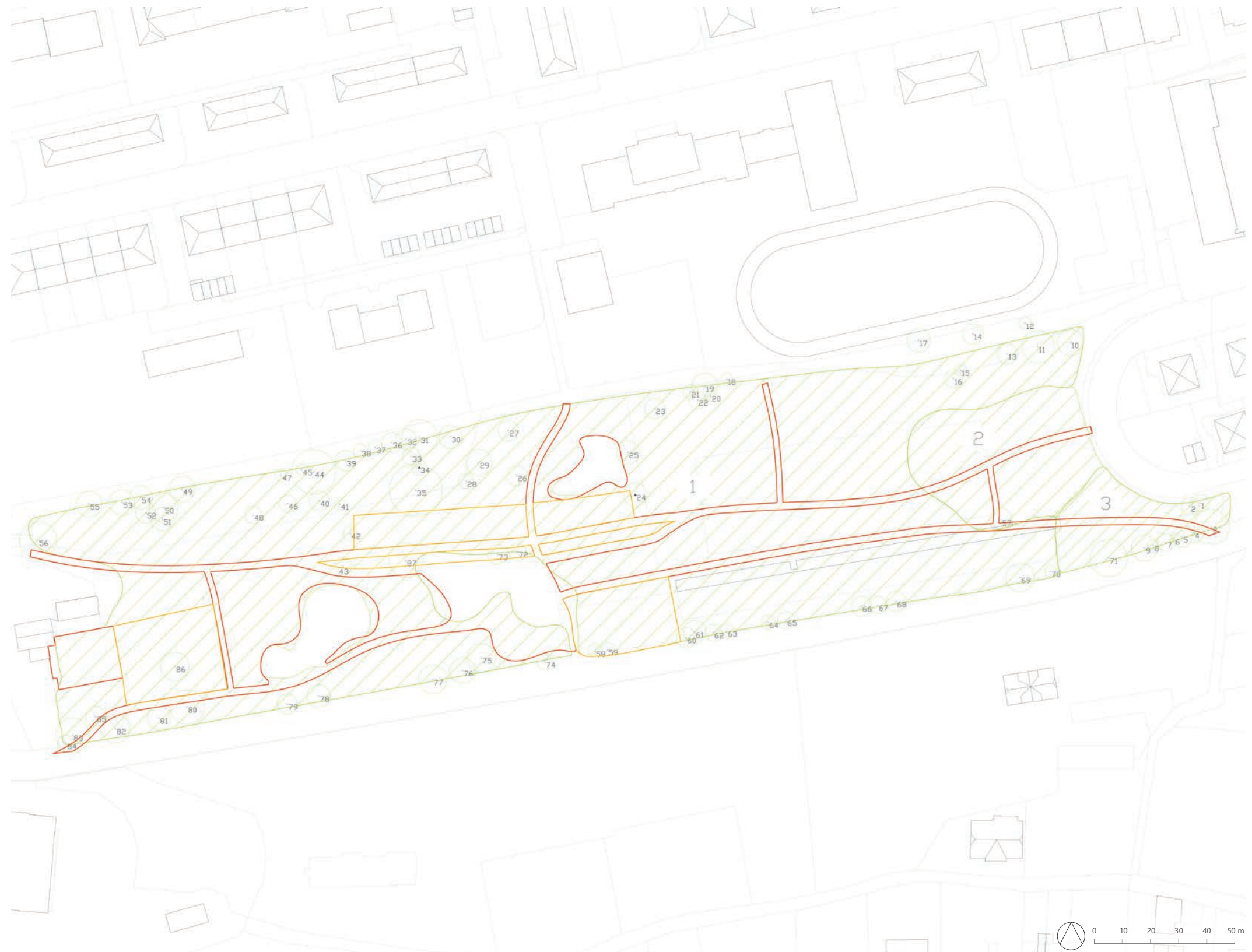
obr. 227: (vlevo dole) Technický detail – ohniště (Cimburová 2019)

obr. 228: (vpravo nahoře) Vedení osvětlení (Cimburová 2019)

obr. 229; obr. 230: (vpravo dole) Ilustrační fotografie osvětlení (Zinkstudio.com 2017; "Pinterest" 2019)

5.11 NÁVRH KÁCENÍ A PROBÍREK

Kácení porostů je navrženo pouze v několika částech území. Především to je v trasách navrhovaných cest, plánováno je také vyčištění plochy pro nové výsadby v centrální a západní části. Světliny jsou navrženy k vyčištění od ruderální vegetace. V plochách, které budou více využívány návštěvníky (především mezi základy bývalých skleníků) jsou navrženy probírky. V těchto místech budou odstraněny nevyhovující porosty, ale větší dřeviny zůstanou zachovány. Ostatní plochy by měly být ponechány samovolnému vývoji a mělo by průběžně docházet k probírkám vybraných jedinců či porostů ze zdravotních a jím podobných důvodů.

obr. 231: Návrh kácení a probírek (Cimburová 2019)

5.12 VÝSADBA DŘEVIN

Výsadby jsou navrženy v centrální části lokality a na jejím západě. Výsadby jsou použity z důvodu podtržení lineárního charakteru základů skleníků, mezi něž jsou dřeviny vysazeny. K výsadbě je navržen pyramidální kultivar hrušně obecné (*Pyrus communis* 'Beech Hill'). Jeho úzký habitus podpoří linie, mezi kterými je vysazen. Vytvoří se tím malý sad, jehož plody mohou sbírat návštěvníci území, ale také sem přiláká další živočichy.

č. 1 *Pyrus communis* 'Beech Hill' – hrušeň obecná

- výška: 10–15 m
- habitus: středně velký strom s úzkou pyramidální korunou
- doba květění: IV–V
- barva květu: bílé
- plody: žlutozelené hruškovitého tvaru, 2,5–5 cm dlouhé
- celkový počet: 21 ks

(Bruns Pflanzen 2008)

obr. 232–234: Charakter dřeviny během květu a podzimního zbarvení, detail plodu (palmhunters.be 2019; vdberk.co.uk 2019; ebben.nl 2019)

obr. 235: (vpravo nahoře) Lokalizace výsadeb (Cimbuřová 2019)

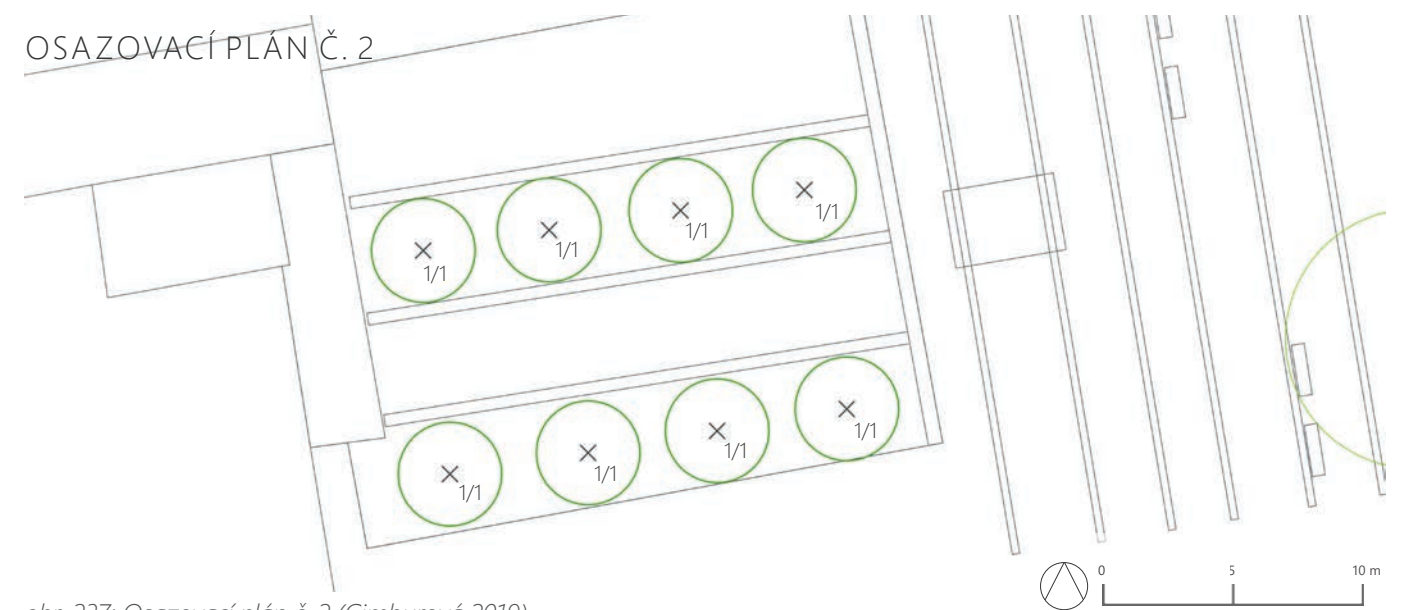

OSAZOVACÍ PLÁN Č. 1

obr. 236: Osazovací plán č. 1 (Cimbuřová 2019)

OSAZOVACÍ PLÁN Č. 2

obr. 237: Osazovací plán č. 2 (Cimbuřová 2019)

5.13 ORIENTAČNÍ EKONOMICKÉ ZHODNOCENÍ

číslo položky	položka	množstevní jednotka	množství	cena za jednotku	celková cena
Terénní úpravy					
1	revitalizace koryta vodního toku	m ²	64	1 100	70 400
Odstranění porostu					
2	odstranění nevhodných dřevin	m ²	3 874	230	891 020
3	odstranění ruderálního porostu	m ²	1 532	30	45 960
Nové plochy					
4	založení štěrkového trávníku	m ²	2 915	250	728 750
5	založení povalového chodníku	m	350	2 500	875 000
6	založení schodiště	m	4,7	500	2 350
Mobiliář					
7	lavička	ks	40	2 800	112 000
8	piknikový stůl	ks	5	3 500	17 500
9	dřevěný přístřešek	ks	2	50 000	100 000
10	dřevěná platforma	ks	5	2 000	10 000
11	ohniště	ks	1	300	300
12	osvětlení	m	350	400	140 000
13	instalace mobiliáře	ks	52	1 000	52 000
Vegetace					
14	rostlinný materiál - stromy	ks	21	600	12 600
15	výsadba stromů	ks	21	2 000	42 000
16	rezerva				200 000
CELKEM					3 299 880
CELKEM S DPH (21 %)					3 992 855

Orientační rozpočet vychází z Katalogu popisů a směrných cen stavebních prací – 823 – 1 Plochy a úprava území a 823 – 2 Rekultivace (2017) a z dostupných rozpočtů a katalogů firem a společností, které se navrhovanými prvky zabývají. Rozpočet je pouze orientační určený pro potřeby návrhy na úrovni studie. Proto nezahrnuje položky všech činností (Ministerstvo pro místní rozvoj 2016; ÚRS Praha 2017; mzp.cz 2019).

6 DISKUZE

Městské džungle, opuštěné prostory zarostlé pionýrskou vegetací v různých stádiích vývoje, jsou nedílnou součástí našich měst. Často je pouze rychle mjíme a netušíme, jaké bohatství se může skrývat za hradbou zeleně. Podobným způsobem působí na člověka i řešené území bývalého zahradnictví v Pražských Vokovicích. Po několika desetiletích ztráty původní funkce je zahradnictví zarostlé hustými porosty náletových dřevin, které se prodírají skrze základy bývalých skleníků. V křovinách žije značné množství ptactva. Ti ale nejsou jedinými obyvateli území. Toho, že se na lokalitu tak trochu zapomnělo, využilo také několik bezdomovců a dalších lidí z okraje společnosti a zarostlá džungle se stala jejich domovem.

Bývalé vokovické zahradnictví, stejně jako jiné městské džungle, tak působí jako svět sám o sobě, jako ostrovy divoké zeleně v přetechizovaném urbanizovaném prostředí. Jsou centry biodiverzity (Kowarik 2005), která poskytují důležité ekosystémové služby pro městské prostředí (Threlfall & Kendal 2018) a zároveň místem, kde se každý může chovat, jak si usmyslí, a kde jsou možné aktivity hraničící s nelegálností (Jorgensen a Tylecote 2007). Spojení bujné vegetace a nedovolených činností nicméně vyvolává v mnohých pocitu nebezpečí, a proto se takovým místům úplně vyhýbají (Breuste 2004; Stöcker et al. 2014). Bývalé zahradnictví ve Vokovicích působí podobným charakterem a při celkovém pohledu na faktory, které toto místo formovaly a formují, je patrné, že se v mnohém podobá jiným městským džunglím. Změny územního plánu, bouřící se občanské sdružení, nedovolené demolice a kácení, ale i významné přírodní hodnoty. Je patrné, že bývalé zahradnictví, ale i jiné městské džungle, vyvolávají řadu rozporuplných pocitů (Mathey et al. 2018), a proto i cesta k jejich pochopení a ocenění je velmi složitá.

Přesto existují možnosti, jak vztah lidí k městským džunglím posílit, a právě na to se zaměřuje i návrh na revitalizaci bývalého zahradnictví ve Vokovicích. V samotném přístupu krajinného architekta či kohokoliv jiného, kdo s těmito prostory pracuje, je důležité pochopení a respektování jejich stávajících hodnot. Ty by se měly stát základem návrhu pro budoucí rozvoj lokality (Jorgensen & Tylecote 2007). V případě městské džungle ve Vokovicích to jsou jednak hodnoty přírodní, které spočívají v divoké vegetaci a místní fauně, ale i hodnoty kulturní. Těmi jsou relikty bývalého zahradnictví, základy skleníků a záhonů, které vytvářejí ostrý kontrast k okolní bujné vegetaci. Tyto aspekty významným způsobem formují finální návrh a stávají se jeho nedílnou součástí. Liniový charakter betonových základů bývalých skleníků je podpořen několika způsoby. Jednak trasováním navrhovaných cest, které v centrální části procházejí mezi betonovými základy, dále rozmístěním mobiliáře a liniovými výsadbami hrušní. V návrhu jsou nicméně uvedeny i další příklady, jak je možné tyto liniové plochy využít (např. umístěním houpaček či trvalkových výsadeb), a otevírá se tak cesta k dalším diskuzím.

Jak již bylo zmíněno, území městských džunglí je často významným centrem biodiverzity, jehož

přírodní charakter hraje důležitou pozitivní roli v městském prostředí (Threlfall & Kendal 2018). Stejně tak má i bývalé zahradnictví své přírodní hodnoty, které je potřeba zachovat. Návrh proto vytváří ekologicky nenásilnou plochu přírodě blízkého charakteru. Téměř veškerá stávající vegetace je zachována, dochází pouze k lokálním probírkám a kácení z důvodu vedení nových cest a prosvětlení některých ploch. Funkce území lokálního útočiště flóry a fauny tak pokračuje bez většího zásahu dál. S tím souvisí i použití přírodě blízkých materiálů a povrchů. Podpoření přírodního charakteru je docíleno také částečnou revitalizací Dejvického potoka a mírným zvlněním jeho malého toku. Vedení Prahy 6 navíc v dlouhodobém plánu počítá s jeho celkovou revitalizací a otevřením v lokalitách, kde je to možné. Bylo by proto vhodné, kdyby se v rámci tohoto projektu nezapomnělo i na městskou džungli bývalého zahradnictví, která s Dejvickým potokem bezprostředně souvisí.

V návrhu je lokalita chápána v širších souvislostech v návaznosti na celoměstský systém zeleně. Z tohoto pohledu je lokalita bývalého zahradnictví součástí významného zeleného koridoru mezi Stromovkou a Oborou Hvězda. Její navrhovaná revitalizace a zpřístupnění by tak měly dopad v daleko větším měřítku než pouze jako lokální plocha zeleně.

Dalším důležitým faktorem při práci s městskými džunglemi je jejich zpřístupnění, které může mít různý charakter (viz obr. 25). V návrhu je zpřístupnění bývalého zahradnictví umožněno díky novému systému cest a vstupů, který vede návštěvníky centrem území a ne jen po jeho okraji, jako je tomu v současnosti. Nová hierarchie cest umožňuje projít celým prostorem a pomocí menších cest je dotvořen pěší okruh. Území tak neslouží pouze jako tranzitní koridor, ale jako místo, kde se člověk může po nějakou dobu zdržet. Tomu pomáhá mobiliář v podobě laviček, piknikových stolů, dřevěných platform, přístřešků a ohniště. Díky jejich rozmístění se může návštěvník zastavit jak podél hlavních tras, tak i mimo ně, v místech méně rušných a obklopených vegetací. Samotná přítomnost mobiliáře a cest může pozvednout kvalitu prostoru, jeho využívání, vede i pochopení jeho hodnot (Stöcker et al. 2014; Unt & Bell 2014).

Se zpřístupňováním prostoru dále souvisejí navrhované aktivity, které může toto ojedinelé území hostit. Mohou jimi být různorodé vzdělávací programy, exkurze s odborníky, umělecké intervence, ale třeba i společná péče místních obyvatel o území. Možností, jak zdůraznit a přiblížit místní přírodní hodnoty širší veřejnosti, je i vybudování naučné stezky. Všechny tyto činnosti přispějí k pochopení hodnot dané lokality, a především k celkovému podpoření vztahu obyvatel měst k životnímu prostředí (Stöcker et al. 2014).

Návrh vychází také z řady faktorů, jejichž vlivem může být v budoucnu lokalita značně ovlivněna. Především to jsou rizika a problémy vycházející z územního a metropolitního plánu. Odpovědí na ně je možnost převedení území na Zeleň městskou a krajinnou. Metropolitní plán navíc navrhuje

7 ZÁVĚR

zastavění severní i jižní části bývalého zahradnictví. Z hlediska přírodních hodnot není vhodné zastavění severní části, kterou se tato práce zabývá a řeší ji jako přírodě blízký park. Zastavění jižní části se jeví jako vhodnější řešení. Pokud by k tomu došlo, území bývalého zahradnictví nabude velkého významu jako lokální plocha divoké zeleně a rekreační prostor pro přilehlou obytnou zástavbu. Území je také velkou měrou ovlivněno záměry na modernizaci železniční trati směrem na Kladno. V dlouhodobém plánu je navrhováno její svedení do tunelu a využití bývalého drážního tělesa jako zeleného koridoru pro rekreaci, běh či cyklistiku. Díky poloze bývalého zahradnictví a těsnému kontaktu s drážním tělesem proto návrh s touto možností počítá. Reaguje na něj vedením cest, které spojují přírodní plochu s rekreačním koridorem na drážním tělese. Území se může tímto způsobem stát součástí celoměstsky významného rekreačního systému, a i z toho důvodu je jeho revitalizace žádoucí.

Z výše zmíněného je patrné, že prostor bývalého zahradnictví ve Vokovicích je významnou plochou zeleně lokálního i celoměstského významu. Její citlivá revitalizace a zpřístupnění by tak ovlivnilo nejenom jeho těsné sousedství, ale měly by i dopad většího měřítka. Přestože má Praha velké množství parků a zelených ploch, kus divočiny, a to i té nové, by obohatil hlavní město o tuto výjimečnou lokalitu.

Městské džungle jsou ojedinělým prostředím urbanizovaných lokalit, nicméně jejich přijetí a pochopení širší veřejností je stále velmi obtížné. Právě na tento fenomén a možnosti jeho řešení poukazuje tato práce, jejímž cílem bylo vytvoření návrhu revitalizace městské džungle v pražských Vokovicích. Návrh vychází z poznatků literární rešerše a analýz řešeného území.

Literární rešerše objasnila širokou škálu termínů a charakteristik, které popisují městské džungle, shrnula i důležité poznatky o jejich vegetaci a pozitivním významu pro urbanizované prostředí. V rešerši byl také objasněn a popsán vztah člověka k městské džungli, který je stále velmi komplikovaný, a pro obyvatele měst proto není jednoduché ocenit význam těchto lokalit. Právě z toho důvodu byly v literární rešerši uvedeny i možnosti jejich zpřístupnění a přiblížení jejich hodnot širší veřejnosti. Tyto možnosti spočívají v různorodých aktivitách a pohybují se od relativně malých a jednoduchých zásahů, jakými jsou umístění laviček či péče o místní vegetaci, až po velkoplošné revitalizace do podoby parku či přírodě blízkého území. Literární rešerše proto předložila i příklady revitalizací městských džunglí z Evropy, které přibližují způsoby práce s těmito lokalitami. Důležitým závěrem vyplývajícím z literární rešerše je poznatek, že ke každé lokalitě městské džungle je třeba přistupovat jako k ojedinělému území se specifickými přírodními i kulturními hodnotami.

Tímto způsobem byl pojat i návrh revitalizace bývalého zahradnictví ve Vokovicích. Právě hodnoty, ale i problémy území, byly zjištěny a popsány v analytické části a vyústily do cílů, které se následně promítly do návrhu na revitalizaci této městské džungle.

Samotný návrh je založen na myšlence vytvoření přírodě blízké plochy, která bude citlivými zásahy otevřena veřejnosti a její stávající charakter bude v co největší míře zachován a podpořen. To se odráží jednak v práci s vegetací, v navržené cestní síti, ale také ve využití zachovalých struktur po bývalém zahradnictví. Jejich liniový charakter je různými způsoby podpořen a vytváří tak kontrast k okolní bujné vegetaci. Včetně těchto fyzických zásahů byly navrženy i možnosti různorodých aktivit, které v této revitalizované a nově otevřené městské džungli mohou probíhat. S jejich pomocí tak mohou být přiblíženy místním občanům nejenom hodnoty městských džunglí, ale umožní změnit jejich vztah k životnímu prostředí a vytvořit si vztah k místu, kde žijí.

Tato práce přinesla nejenom možnosti a způsoby, jak přistupovat k bolavým lokalitám našich měst, kterými městské džungle stále jsou. Představuje také výzvu pro každého, kdo pracuje s veřejným prostorem. Výzvu, ale také otázku, zda jsme schopni ocenit zapomenuté prostory s bujnou vegetací. Zda je umíme začlenit mezi tradiční plochy zeleně a zda přehodnotíme naše představy o podobě veřejného zeleného prostranství v městském prostředí.

8 SEZNAM LITERATURY

KNIHY, ČÁSTI KNIH, ČLÁNKY, ELEKTRONICKÉ ČLÁNKY, SBORNÍKY A JINÉ DOKUMENTY:

Baines C. 2012. Foreword: the wild side of town. Pages XII-XV in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Bedrníček P. 2006. Obce vůkolní: před branami měst pražských. Volvox Globator, Praha.

Bolund P, Hunhammar S. 1999. Ecosystem services in urban areas. *Ecological Economics* **29**:293-301.

Bonthoux S, Brun M, Di Pietro F, Greulich S, Bouché-Pillon S. 2014. How can wastelands promote biodiversity in cities? A review. *Landscape and Urban Planning* **132**:79-88.

Breuste JH. 2004. Decision making, planning and design for the conservation of indigenous vegetation within urban development. *Landscape and Urban Planning* **68**:439-452.

Broncová D. 2004. Kniha o Praze 6, 3. vydání. MILPO, Praha.

Brun M, Di Pietro F, Bonthoux S. 2018. Residents' perceptions and valuations of urban wastelands are influenced by vegetation structure. *Urban Forestry* **29**:393-403.

Bruns Pflanzen. 2008. Catalogue of trees and shrubs 2008/09. DATO-Druck GmbH & CO., Oldenburg.
Cach T. 2016. Generel pěší & cyklistické dopravy na území MČ Praha 6: vybrané akce k řešení.

Del Tredici P. 2014. The Flora of the Future. *Places Journal*. Available from <https://placesjournal.org/article/the-flora-of-the-future/>.

Doron GM. 2007. ...badlands, blankspace, border vacuums, brown fields, conceptual Nevada, Dead Zones *Field* **1**:10-23.

Duffner F, Wathern P. 1988. Berlin's Green Island: Building an Urban Wilderness. *Environment* **30**:12-15, 32-34.

Edensor T, Evans B, Holloway J, Millington S, Binnie J. 2012. Playing in industrial ruins: interrogating teleological understandings of play in spaces of material alterity and low surveillance. Pages 65-79 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Gobster PH. 2012. Appreciating urban wildscapes: towards a natural history of unnatural places. Pages 33-48 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Gödde M. 2009. Gamma-Wildniss. in BBN, Jahrbuch für Naturschutz und Landschaftspflege, 57.

Hands DE, Brown RD. 2002. Enhancing visual preference of ecological rehabilitation sites. *Landscape and Urban Planning* **58**:57-70.

Heatherington C. 2012. Buried narratives. Pages 171-186 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Henne SK. 2005. „New Wilderness“ as an Element of the Peri-Urban Landscape. Pages 247-262 in Kowarik I, Körner S, editors. Wild urban woodlands: New perspectives for urban forestry. Springer, New York.

Chládek J. 2019. Pers. comm.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy. 2015. Katalog městských džunglí. Praha.

Jorgensen A. 2012. Introduction. Pages 1-14 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Jorgensen A, Keenan R. 2012. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Jorgensen A, Lička L. 2012. Anti-planning, anti-design?: exploring alternative ways of making future urban landscapes. Pages 221-236 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.

Jorgensen A, Tylecote M. 2007. Ambivalent landscapes – Wilderness in the urban interstices. *Landscape Research* **32**:443-462.

Keil A. 2005. Use and Perception of Post-Industrial Urban Landscapes in the Ruhr. Pages 117-130 in Kowarik I, Körner S, editors. Wild urban woodlands: New perspectives for urban forestry. Springer, New York.

Konijnendijk CC. 2005. New Perspectives for Urban Forests: Introducing Wild Woodlands. Pages 33-45 in Kowarik I, Körner S, editors. Wild urban woodlands: new perspectives for urban forestry. Springer, New York.

Konijnendijk CC. 2012. Between fascination and fear – the impacts of urban wilderness on human health and wellbeing. *Socialmedicinsk tidskrifts* **89**:289-295.

Kowarik I. 2005. Wild urban Woodlands: Towards a Conceptual Framework. Pages 1-32 in Kowarik I, Körner S, editors. Wild urban woodlands: New perspectives for urban forestry. Springer, New York.

Kowarik I. 2011. Novel urban ecosystems, biodiversity, and conservation. *Environmental Pollution* **159**:1974-1983.

Kowarik I. 2013. Cities and Wilderness: A New Perspective. *International Journal of Wilderness* **19**:32-36.

Kowarik I. 2015. Gleisdreieck: How urban wilderness became possible in the new park. Pages 216-221 in Lichtenstein A, Mameli FA, editors. Gleisdreieck / Parklife Berlin. Transcript, Berlin.

Kowarik I. 2018. Urban wilderness: Supply, demand, and access. *Urban Forestry* **29**:336-347.

- Kowarik I, Körner S. 2005. Wild urban woodlands: New perspectives for urban forestry. Springer, New York.
- Kowarik I, Langer A. 2005. Natur-Park Südgelände: Linking Conservation and Recreation in an Abandoned Railyard in Berlin. Pages 287-299 in Kowarik I, Körner S, editors. Wild urban Woodlands: New Perspectives for Urban Forestry. Springer, New York.
- Krylová R. 2015. Městská divočina: Dystopie a heterotopie v současném města. AntropoWebzin **11**:11-18.
- Langer A. 2012. Pure urban nature: Natur-Park Südgelände, Berlin. Pages 152-159 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Lipský Z. 2010a. Kam se ubírá česká krajina?. Geographia Cassoviensis **4**:77-83.
- Lipský Z. 2010b. Nová divočina v české kulturní krajině I. Geografické rozhledy **19**:12-13.
- Lipský Z. 2010c. Nová divočina v české kulturní krajině II. Geografické rozhledy **19**:22-23.
- Mathey J, Arndt T, Banse J, Rink D. 2018. Public perception of spontaneous vegetation on brownfields in urban areas – Results from surveys in Dresden and Leipzig (Germany). Urban Forestry & Urban Greening **29**:384-392.
- McKinney ML, Kowarik I, Kendal D. 2018. The contribution of wild urban ecosystems to liveable cities. Urban Forestry & Urban Greening **29**:334-335.
- Mikuláš R. 2017. Divoká příroda Prahy. Vesmír **96**:208-211.
- Mikuláš R, Šturma JA. 2015. Divoká příroda Prahy a blízkého okolí: průvodce tou částí pražské přírody, o kterou se nikdo nestará, málokdo ji zná a skoro nikdo ji nemá rád. Academia, Praha.
- Mugford K. 2012. Nature, nurture; danger, adventure; junkyard, paradise. Pages 80-95 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Müller A, Bøcher PK, Fischer C, Svenning J-C. 2018. 'Wild' in the city context: Do relative wild areas offer opportunities for urban biodiversity?. Landscape and Urban Planning **170**:256-265.
- Neuhäuslová Z. 2001. Mapa potencionální přirozené vegetace České republiky: textová část. Academia, Praha.
- Pacáková-Hošťálková B. 2000. Pražské zahrady a parky. Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, Praha.
- Palmer HM. 2012. Upstaging nature: art in Sydenham Hill Wood. Pages 160-167 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Pejchal M, Šimek P. 2012. Metodika hodnocení dřevin pro potřeby památkové péče. Mendelova univerzita v Brně, Lednice.
- Polák M. 2011. Praha 6 křížem krážem. Milpo media, Praha.
- Prach K, Pyšek P. 1994. Spontaneous Establishment of Woody Plants in Central European Derelict Sites and their Potential for Reclamation. Restoration Ecology **2**:190-197.
- Qviström M. 2012. Taming the wild: Gyllin's Garden and the urbanization of wildscape. Pages 187-200 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Řešetka M. 2006. Anglicko-český, česko-anglický slovník. Fin, Olomouc.
- Sheridan D. 2012. Disorder public space: urban wildscape processes in practice. Pages 201-220 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Sdružení zahradnických center s.r.o. 2012. Chládek – zahradnické centrum. Zpravodaj **6**:28-29.
- Stöcker U, Suntken S, Wissel S. 2014. A new relationship between city and wilderness. A case for wilder urban nature. Deutsche Umwelthilfe, Berlin.
- Thompson CW. 2012. Places to be wild in nature. Pages 49-64 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Threlfall CG, Kendal D. 2017. Ecological and social role of wild urban ecosystems over space and time. Urban Forestry & Urban Greening in press.
- Threlfall CG, Kendal D. 2018. The distinct ecological and social roles that wild spaces play in urban ecosystems. Urban Forestry & Urban Greening **29**:348-356.
- Tylecote M, Dunnett N. 2012. Enhancing ruderal perennials in Manor Fields Park, Sheffield: a new park on the 'bandit lands of urban green space dereliction. Pages 141-151 in Jorgensen A, Keenan R, editors. Urban wildscapes. Routledge, New York.
- Ulrich RS, Simons RF, Losito BD, Fiorito E, Miles MA, Zelson M. 1991. Stress recovery during exposure to natural and urban environments. Journal of Environmental Psychology **11**:201-230.
- Unt A-L, Bell S. 2014. The impact of small-scale design interventions on the behaviour patterns of the users of an urban wasteland. Urban Forestry & Urban Greening **13**:121-135.
- ÚRS Praha. 2017. Katalog popisů a směrných cen stavebních prací: 823-1 Plochy a úprava území; 823-2 Rekultivace. ÚRS Praha, Praha.
- Zavřel J, Beránek B. 2005. Před branami Velké Prahy: Obrazový průvodce územím Prahy 6 před rokem 1920. MČ Praha 6, Praha.
- Zefferman EP, McKinney ML, Cianciolo T, Fritz BI. 2018. Knoxville's urban wilderness: Moving toward sustainable multifunctional management. Urban Forestry **29**:357-366.
- Zemková M. 2010. Nová divočina. Nový prostor **356**.

100 let zahradnické školy: 1909–2009. 2009. Střední odborná škola stavební a zahradnická, Praha 9.

WEBY A WEBOVÉ STRÁNKY:

app.iprpraha.cz. 2019a. Inženýrskogeologické mapy. Available from http://app.iprpraha.cz/js-api/app/ig_mapy/ (accessed March 2019).

app.iprpraha.cz. 2019b. Atlas Praha 5000. Available from <http://app.iprpraha.cz/apl/app/atlas-praha-5000/> (accessed February 2019).

app.iprpraha.cz. 2019c. Výkresy územního plánu hl. m. Prahy. Available from <http://app.iprpraha.cz/js-api/app/vykresyUP/> (accessed November 2018).

arnika.org. 2017. Strnadovo zahradnictví na Praze 6. Available from <https://arnika.org/strnadovo-zahradnictvi-na-praze-6> (accessed March 2019).

berlin.de. 2017. „Bahnbrechende Natur“ im Schöneberger Südgelände. Available from <https://www.berlin.de/sen/uvk/presse/pressemitteilungen/2017/pressemitteilung.577199.php> (accessed March 2019).

blogg.tyrens.se. 2016. Gyllins temalekplats – utflyktstips för sommaren. Available from <https://blogg.tyrens.se/landskapljusblogg/invigning-av-gyllins-temalekplats/> (accessed March 2019).

Česká televize. 2016. Z metropole. Available at <https://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10116288835-z-metropole/216411058230043/titulky> (accessed March 2019).

ebben.nl. 2019. Pyrus communis ‚Beech Hill‘. Available from <https://www.ebben.nl/en/treeebb/pycbhill-pyrus-communis-beech-hill/> (accessed March 2019).

fugmannjanotta.de. 2019. Park am Nordbahnhof. Available from <https://www.fugmannjanotta.de/en/landschaftsarchitektur/park-am-nordbahnhof-2/> (accessed March 2019).

geoportalpraha.cz. Mapy online. Available from <http://www.geoportalpraha.cz/mapy-online#.XlzhkChKjDc> (accessed March 2019).

gruen-berlin.de. 2019a. Park am Gleisdreieck. Available from <https://gruen-berlin.de/en/gleisdreieck/about-the-park> (accessed March 2019).

gruen-berlin.de. 2019b. Park auf dem Nordbahnhof. Available from <https://gruen-berlin.de/en/projekt/park-auf-dem-nordbahnhof> (accessed March 2019).

gruen-berlin.de. 2019c. Natur-Park Südgelände. Available from <https://gruen-berlin.de/en/natur-park-suedgelaende/about-the-park> (accessed March 2019).

Grün Berlin GmbH. 2015. Park am Gleisdreieck. Available from https://gruen-berlin.de/sites/default/files/downloads/flyer_park_am_gleisdreieck_komplett_2015.pdf (accessed March 2019).

Hladký J. 2012. Typy půd. Available from <https://www.priroda.cz/clanky.php?detail=1821&stranka=3> (accessed March 2019).

kalkulacka.vumop.cz. 2016. Protierozní kalkulačka. VÚMOP. Available from <https://kalkulacka.vumop.cz/app/> (accessed March 2019).

klasifikace.pedologie.czu.cz. 2004a. Antropozem AN. Available from https://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showPudniTyp&id_categoryNode=154 (accessed March 2019).

klasifikace.pedologie.czu.cz. 2004b. Kambizem KA. Available from https://klasifikace.pedologie.czu.cz/index.php?action=showPudniTyp&id_categoryNode=167 (accessed March 2019).

landezine.com. 2011a. Park am Gleisdreieck. Available from <http://www.landezine.com/index.php/2011/09/landscape-architecture-berlin-01/> (accessed March 2019).

landezine.com. 2011b. Landschaftspark Duisburg Nord. Available from <http://www.landezine.com/index.php/2011/08/post-industrial-landscape-architecture/> (accessed March 2019).

landezine.com. 2014. Park am Gleisdreieck. Available from <http://www.landezine.com/index.php/2014/08/park-am-gleisdreieck-westpark-by-atelier-loidl/> (accessed March 2019).

malmo.se. 2019. Gyllins trädgård. Available from <https://malmo.se/Uppleva-och-gora/Parker-och-gronomraden/Gyllins-tradgard.html> (accessed February 2019).

Ministerstvo pro místní rozvoj. 2016. Průměrné ceny dopravní a technické infrastruktury: Aktualizace 2015. Ministerstvo pro místní rozvoj, Brno. Available from https://www.mmr.cz/getmedia/695b35fe-4e46-4550-9908-6e5709b35d72/2016_V_09_prumerne-ceny-di-a-ti.pdf?ext=.pdf (accessed April 2019).

mzp.cz. 2019. Náklady obvyklých opatření MŽP. Available from https://www.mzp.cz/cz/naklady_obvyklych_opatreni_mzp (accessed April 2019).

nahlizenidokn.cuzk.cz. 2019. Nahlížení do katastru nemovitostí. Available from <https://nahlizenidokn.cuzk.cz/> (accessed November 2018).

oldmaps.geolab.cz. I. vojenské (josefské) mapování – Čechy, mapový list č. 107. Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. Available from http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c107 (accessed December 2018).

oldmaps.geolab.cz. II. vojenské (Františkovo) mapování – Čechy, mapový list O_8_I. Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. Available from http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_8_I (accessed February 2019).

oldmaps.geolab.cz. II. vojenské (Františkovo) mapování – Čechy, mapový list O_8_II. Austrian State Archive/Military Archive, Vienna. Available from http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=O_8_II (accessed February 2019).

Oxford English Dictionary. 2019. Oxford University Press. Available from <http://www.oed.com.ezproxy.techlib.cz/#> (accessed February 2019).

palmhunters.be. 2019. Pyrus communis ‚Beech Hill‘. Available from <https://www.palmhunters.be/trees-bare-roots/pyrus-communis-beech-hill> (accessed March 2019).

Pinterest. 2019.. Available from <https://cz.pinterest.com/> (accessed March 2019).

plan.app.iprpraha.cz. 2019. Metropolitní plán. Available from <https://plan.app.iprpraha.cz/vykresy/> (accessed November 2018).

PlzDi.cz. 2011. Praha Veleslavín, Zahradnictví. Available from <http://www.plzdi.cz/Veleslavin/index.htm> (accessed March 2019).

portalzp.praha.eu. 2006a. PP Střešovické skály. Available from http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/zvlaste_chranena_uzemi/prirodni_pamatky/pp_stresovicke_skaly.html (accessed March 2019).

portalzp.praha.eu. 2006b. PP Zlatnice. Available from http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/zvlaste_chranena_uzemi/prirodni_pamatky/pp_zlatnice.html (accessed March 2019).

portalzp.praha.eu. 2014. Přírodní park Šárka – Lysolaje. Available from http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/prirodni_parky/sarka_lysolaje_sknihou/index.xhtml (accessed March 2019).

portalzp.praha.eu. 2017. Obora Hvězda. Available from http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/parky_a_zahrady/oboraHvezda_s_knihou/index.xhtml (accessed March 2019).

portalzp.praha.eu. 2019. PP Jenerálka. Available from http://portalzp.praha.eu/jnp/cz/priroda_krajina_a_zelen/zvlaste_chranena_uzemi/prirodni_pamatky/pp_jeneralka.xhtml (accessed March 2019).

praha.eu. 2017a. Strnadovo zahradnictví – znovu a lépe. Available from http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/strnadovo_zahradnictvi_znovu_a_lepe.html (accessed March 2019).

praha.eu. 2017b. Bývalé Strnadovo zahradnictví ve Veleslavíně se bude rozvíjet dle domluvy s místními. Available from http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/byvale_strnadovo_zahradnictvi_ve.html (accessed March 2019).

prahaneznam.cz. 2014. Ořechovka – 1. část. Available from <https://www.prahaneznam.cz/praha-6/stresovice/orechovka-1-cast/> (accessed March 2019).

praha6ztracitvar.cz. 2012. Aktuálně ze Strnadova zahradnictví. Co na to radnice?. Available from <http://praha6ztracitvar.cz/clanky/aktualne-ze-strnadova-zahradnictvi-co-na-to-radnice> (accessed March 2019).

praha6ztracitvar.cz. 2017. Změna Z-2590 neplatí. Strnadovo zahradnictví je opět zahradnictvím. Available from <http://praha6ztracitvar.cz/clanky/zmena-z2590-neplati-strnadovo-zahradnictvi-opet-zahradnictvim> (accessed March 2019).

praha6.cz. 2019. Buštěhradská dráha. Available from <https://www.praha6.cz/zeleznice> (accessed March 2019).

Senate Department for Urban Development and the Environment. 2017. Schöneberger Südgelände Nature Park. Available from https://www.berlin.de/senuvk/natur_gruen/naturschutz/schutzgebiete/download/nsg/flyer/schoeneberger_suedgelaende_en.pdf (accessed April 2019).

vdberk.co.uk. 2019. Pyrus communis ‚Beech Hill‘. Available from <https://www.vdberk.co.uk/trees/pyrus-communis-beech-hill/> (accessed March 2019).

visitberlin.de. 2019. Nordbahnhof Park. Available from <https://www.visitberlin.de/en/nordbahnhof-park> (accessed March 2019).

webgis.nature.cz. 2019. MapoMat. Available from <http://webgis.nature.cz/mapomat/> (accessed March 2019).

zakurz.cz. 2019. Štěrkový trávník. Available from <http://www.zakurz.cz/sterkovy-travnik/> (accessed March 2019).

2inkstudio.com. 2017. Yard. Available from <https://2inkstudio.com/work/the-yard/> (accessed March 2019).

SAMOSTATNÉ PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Dendrologický průzkum – tabulky

Příloha č. 2 – Dendrologický průzkum – inventarizační mapa

Příloha č. 3 – Celková situace

PŘÍLOHA Č. 1 – DENDROLOGICKÝ PRŮZKUM – TABULKY

1. část – porosty

číslo porostu	název dřeviny	výška dřeviny, průměrná výška porostu (m)	plocha (m ²)	sadovnická hodnota	návrh opatření	procentuální zastoupení (%)	zapojení porostu	poznámky
1	<i>Acer platanoides</i>	13	25 718	3	N, Z, B	4	90	náletové dřeviny s pozůstatky původních výsadeb
	<i>Acer pseudoplatanus</i>					3		
	<i>Alnus glutinosa</i>					3		
	<i>Betula pendula</i>					4		
	<i>Carpinus betulus</i>					4		
	<i>Clematis vitalba</i>					8		
	<i>Corylus avellana</i>					3		
	<i>Fraxinus excelsior</i>					8		
	<i>Hedera helix</i>					2		
	<i>Juglans regia</i>					12		
	<i>Ligustrum vulgare</i>					4		
	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>					4		
	<i>Populus nigra</i>					3		
	<i>Prunus mahaleb</i>					4		
	<i>Robinia pseudoacacia</i>					9		
	<i>Rubus fruticosus</i>					5		
	<i>Salix caprea</i>					4		
<i>Sambucus nigra</i>	9							
<i>Syringa vulgaris</i>	4							
<i>Tilia cordata</i>	3							
2	<i>Acer platanoides</i>	5	2 417	4	N, Z, B	5	100	náletové dřeviny
	<i>Clematis vitalba</i>					10		
	<i>Corylus avellana</i>					2		
	<i>Ligustrum vulgare</i>					2		
	<i>Prunus mahaleb</i>					2		
	<i>Robinia pseudoacacia</i>					5		
	<i>Rubus fruticosus</i>					70		
	<i>Sambucus nigra</i>					4		
3	<i>Carpinus betulus</i>	12	1 192	3	N, Z, B	100	90	náletové dřeviny s pozůstatky původních výsadeb

VYSVĚTLIVKY:

Návrh opatření: N – dřevina navržená ke kácení z pěstebních a zdravotních důvodů
 Z – dřevina určená k odbornému arboristickému ošetření
 B – dřevina k ponechání bez zásahu

Věkové stadium: 1 – 0–10 let
 2 – 10–30 let
 3 – 30–50 let
 4 – 50–100 let

Perspektiva: K – krátkodobá
 S – střednědobá
 D – dlouhodobá

2. část – dřeviny s obvodem kmene větším než 80 cm

číslo dřeviny	název dřeviny	obvod kmene (cm)	výška dřeviny (m)	šířka koruny (m)	zdravotní stav	vitalita	sadovnická hodnota	věkové stadium	perspektiva	návrh opatření	poznámka	řez
1	<i>Robinia pseudoacacia</i>	104, 93	11	6	4	3	3	2	S	B	dvojkmen	
2	<i>Robinia pseudoacacia</i>	96	10	6	4	3	3	2	S	B	nakloněný	
3	<i>Carpinus betulus</i>	190	12	12	4	3	3	3	S	B		
4	<i>Carpinus betulus</i>	127	15	7	5	3	3	3	S	B		
5	<i>Carpinus betulus</i>	138	15	7	3	3	3	3	S	B		
6	<i>Carpinus betulus</i>	83	14	3	3	3	4	2	S	B		
7	<i>Carpinus betulus</i>	147	16	6	4	3	3	3	S	B		
8	<i>Carpinus betulus</i>	109	13	4	4	4	4	2	K	B		
9	<i>Carpinus betulus</i>	170	14	9	3	3	3	3	S	B		
10	<i>Juglans regia</i>	79	7	9	3	3	3	2	K	B		
11	<i>Salix alba</i>	258, 133, 154, 122, 89	12	11	4	4	3	3	S	B	pětikmen	
12	<i>Populus nigra</i>	415	32	4	2	3	2	3	S	B		
13	<i>Robinia pseudoacacia</i>	136	11	7	4	3	4	2	K	B		
14	<i>Populus nigra</i>	453	32	7	3	2	2	3	S	B		
15	<i>Betula pendula</i>	97	16	4	5	5	5	2	K	B	porostlý plaménkem plotním	
16	<i>Salix caprea</i>	139	7	6	5	4	5	2	K	B	nakloněný	
17	<i>Populus nigra</i>	480	33	8	2	3	2	3	D	B		
18	<i>Alnus glutinosa</i>	80	9	4	4	3	4	2	K	B	nakloněný	
19	<i>Alnus glutinosa</i>	90, 88, 79	10	9	3	3	4	2	K	B	trojkmen	
20	<i>Alnus glutinosa</i>	82, 78	9	4	3	4	4	2	K	B	dvojkmen	
21	<i>Alnus glutinosa</i>	71, 68, 65	10	5	3	3	4	2	K	B	trojkmen	
22	<i>Alnus glutinosa</i>	81, 68, 83, 89, 79	10	6	3	3	4	2	K	B	pětikmen	
23	<i>Fraxinus excelsior</i>	92	8	7	3	3	4	2	K	B		
24	<i>Pirus nigra</i>	138	14	8	3	3	2	3	K	B		
25	<i>Prunus domestica</i>	162	12	8	3	3	4	3	S	B		
26	<i>Pyrus communis</i>	173	12	7	4	3	4	3	S	B		
27	<i>Acer pseudoplatanus</i>	110	10	7	3	3	3	2	K	B		
28	<i>Salix caprea</i>	170, 310	14	5	3	3	3	2	S	B	dvojkmen	
29	<i>Tilia cordata</i>	137	8	9	4	4	4	2	K	B		
30	<i>Salix caprea</i>	270	12	8	3	3	3	2	K	B		
31	<i>Carpinus betulus</i>	162	16	12	3	3	3	2	S	B		
32	<i>Betula pendula</i>	104	17	7	2	2	3	2	S	B		
33	<i>Betula pendula</i>	93	16	6	2	3	3	2	S	B		
34	<i>Picea abies</i>	81	13	5	4	4	4	2	K	B		
35	<i>Populus nigra</i>	314	13	18	4	3	3	3	K	B		
36	<i>Salix alba</i>	190	15	7	4	4	4	2	K	B		
37	<i>Salix alba</i>	248	17	5	5	5	5	2	K	B		
38	<i>Salix alba</i>	250	17	5	4	4	4	2	K	B		
39	<i>Juglans regia</i>	218	16	7	3	4	4	3	K	B		
40	<i>Juglans regia</i>	155	12	7	4	3	3	3	S	B		
41	<i>Pyrus communis</i>	148	11	4	3	3	4	3	S	B		
42	<i>Pyrus communis</i>	152	12	5	3	3	3	3	S	B		
43	<i>Prunus avium</i>	158	10	6	4	3	3	3	S	B		
44	<i>Salix alba</i>	223	8	18	5	5	4	3	K	B		

číslo dřeviny	název dřeviny	obvod kmene (cm)	výška dřeviny (m)	šířka koruny (m)	zdravotní stav	vitalita	sadovnická hodnota	věkové stadium	perspektiva	návrh opatření	poznámka	řez
45	<i>Salix alba</i>	248	3	4	5	3	5	2	K	B	seřiznutá	
46	<i>Pyrus communis</i>	149	11	6	3	3	3	3	S	B		
47	<i>Salix alba</i>	232	3	4	5	4	5	2	K	B		
48	<i>Pyrus communis</i>	162	12	6	3	3	3	3	S	B		
49	<i>Juglans regia</i>	160	14	9	3	3	3	3	S	B		
50	<i>Juglans regia</i>	198	15	10	3	4	4	3	K	B		
51	<i>Juglans regia</i>	120	14	8	3	3	4	3	K	B		
52	<i>Juglans regia</i>	121	13	7	3	4	4	3	S	B		
53	<i>Juglans regia</i>	123	15	9	3	3	4	3	S	B		
54	<i>Juglans regia</i>	119	16	8	3	4	4	3	K	B		
55	<i>Acer platanoides</i>	253	14	9	4	4	4	3	K	B	zarostlý břechtanem	
56	<i>Fraxinus excelsior</i>	446	21	13	3	2	2	4	D	B		
57	<i>Salix caprea</i>	103, 95, 84	10	8	4	3	4	2	K	B	trojkmen	
58	<i>Robinia pseudoacacia</i>	217	10	5	3	4	4	2	K	B		
59	<i>Robinia pseudoacacia</i>	115	11	5	4	4	5	2	K	B		
60	<i>Malus domestica</i>	103	7	7	5	5	5	3	K	B		
61	<i>Juglans regia</i>	136	12	8	3	3	4	3	S	B		
62	<i>Robinia pseudoacacia</i>	242	16	6	4	5	4	3	K	B		
63	<i>Robinia pseudoacacia</i>	228	16	5	4	5	4	3	K	B		
64	<i>Robinia pseudoacacia</i>	232	16	5	4	5	5	3	K	B		
65	<i>Fraxinus excelsior</i>	214	17	6	3	4	4	2	K	B		
66	<i>Robinia pseudoacacia</i>	93	10	7	5	4	5	2	K	B		
67	<i>Robinia pseudoacacia</i>	89	9	6	4	4	4	2	K	B		
68	<i>Robinia pseudoacacia</i>	96	19	7	4	5	4	2	K	B		
69	<i>Carpinus betulus</i>	186	14	10	3	3	4	3	S	B		
70	<i>Carpinus betulus</i>	154	8	4	5	4	5	3	K	B		
71	<i>Carpinus betulus</i>	161	16	13	3	3	3	3	S	B		
72	<i>Juglans regia</i>	57, 73	11	6	3	2	3	2	S	B	dvojkmen	
73	<i>Juglans regia</i>	78	12	7	3	2	4	2	S	B		
74	<i>Robinia pseudoacacia</i>	85	8	5,5	5	4	4	2	K	B		
75	<i>Salix caprea</i>	113	13	10	3	3	4	2	S	B		
76	<i>Betula pendula</i>	98	15	9	3	4	3	2	S	B		
77	<i>Salix alba</i>	148	9	10	4	4	4	3	S	B		
78	<i>Acer platanoides</i>	93	11	8	3	3	3	3	K	B		
79	<i>Pyrus communis</i>	137	5	7	3	4	3	4	K	B		
80	<i>Juglans regia</i>	90, 90	10	12	2	2	3	2	S	B	dvojkmen	
81	<i>Fraxinus excelsior</i>	95	9	8	2	3	3	2	S	B		
82	<i>Juglans regia</i>	135	10	10	4	4	4	2	S	B		
83	<i>Salix alba</i>	105	11	12	5	3	4	2	K	B	nakloněný	
84	<i>Pyrus communis</i>	93	9	6	5	4	4	2	K	B		
85	<i>Fraxinus excelsior</i>	83	14	7	3	2	3	2	S	B		
86	<i>Acer platanoides</i>	120	15	10	2	2	2	2	S	B		
87	<i>Salix alba</i>	89, 97, 73	13	12	4	3	4	2	K	B	trojkmen	